

HAUSJÄRVEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Sisällys

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat	3
1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus	4
1.2 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma	4
1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	7
2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	12
2.1 Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	12
2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot	16
2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua	19
2.4 Arvoperusta	21
2.5 Oppimiskäsitys	24
2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus	26
2.7 Laaja-alainen osaaminen	27
Ajattelu ja oppiminen	28
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	29
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	29
Monilukutaito	30
Digitaalinen osaaminen	30
Osallistuminen ja vaikuttaminen	30
3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri	31
3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet	33
Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä	34
Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö	35
Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo	36
Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus	38
Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa	39
3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt	41
3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa	43
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	43
Yhteistyö eri tahojen kanssa	45
4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen	47
4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys	47

4.2 Pedagoginen dokumentointi	48
4.3 Monipuoliset työtavat	50
4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	51
4.5 Oppimisen alueet	54
Kielten rikas maailma.....	55
Ilmaisun monet muodot	58
Minä ja meidän yhteisömme	60
Tutkin ja toimin ympäristössäni.....	63
Kasvan, liikun ja kehityn	65
4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia	68
Kaksikielinen varhaiskasvatus.....	70
5. Lapsen tuki	73
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut	73
Tuen järjestämisen ja toteuttamisen vastuut	74
5.2 Yhteistyö tuen aikana	78
Lapsen ja huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö	78
Monialainen yhteistyö	80
5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	82
Yleinen tuki	85
Tehostettu tuki	86
Erityinen tuki.....	87
Tuen muodot	88
5.4 Lapsen tuen arviointi.....	92
5.5 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana	93
5.6 Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista	98
6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus	100
7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa	100
7.1 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen	101

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatustilain¹ perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatustilaki, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Esiopetus, jota säätelee perusopetustilaki, on osa varhaiskasvatusta². Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti³. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys⁴. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Tämä perusteasiakirja on laadittu inklusion periaatteiden mukaisesti, joita tarkastellaan erityisesti arvoperustaa käsittelevässä luvussa 2, toimintakulttuurin näkökulmasta luvussa 3 ja lapsen tuen näkökulmasta luvussa 5. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ohjauksen tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset. Lisäksi perusteissa on otettu huomioon lainsäädännön muutokset. Perusteita on valmisteltu sidosryhmäyhteistyössä hyödyntäen uusimpia tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista.

¹ Varhaiskasvatustilaki (540/2018)

² Perusopetustilaki (628/1998) ja perusopetusasetus (852/1998)

³ Varhaiskasvatustilaki 3 §

⁴ HE 148/2021 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatustilain muuttamisesta, s. 30–31

1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka⁵.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä⁶.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen järjestäjiä oikeudellisesti velvoittava määräys. Perusteasiakirja sisältää määräysten lisäksi kokonaisuuden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Jokaisen luvun päätteeksi on koottu paikallisesti päätettäviä asioita, jotka ohjaavat paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimista ja varhaiskasvatuksen toteuttamista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on myös viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan.

Tässä perusteasiakirjassa tarkoitetaan varhaiskasvatuksen järjestäjällä kuntaa, kuntayhtymää tai yksityistä palveluntuottajaa⁷. Käsitettä huoltaja käytetään tarkoittaessa lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa.

1.2 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee laatia ja hyväksyä valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Varhaiskasvatussuunnitelman laatimisvelvoite koskee myös kunnan hankkimaa avointa varhaiskasvatustoimintaa ja kunnan valvomaa yksityistä lasten päiväkotitoimintaa tai yksityistä perhepäivähoitoa. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat velvoittavia ja niitä tulee arvioida ja kehittää. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma voidaan laatia kaikkia toimintamuotoja koskevaksi (päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta) tai kullekin toimintamuodolle erikseen. Varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat sopia järjestäjärajat ylittävstä yhteistyöstä varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa, arvioitaessa ja kehitettäessä.⁸

Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. Suunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon

⁵ Varhaiskasvatustilasto 2 §

⁶ Varhaiskasvatustilasto 21 §

⁷ Varhaiskasvatustilasto 1 §

⁸ Varhaiskasvatustilasto 22 §

paikalliset erityispiirteet, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset. Paikalliset suunnitelmat voivat tarkentaa valtakunnallisia perusteita, mutta ne eivät voi sulkea pois mitään lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämää tavoitetta tai sisältöä.

Varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon muut paikallisella tasolla tehtävät suunnitelmat, kuten

- varhaiskasvatusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma⁹
- kotoutumissuunnitelma¹⁰
- yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma¹¹.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä huolehtii siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstölle, huoltajille sekä lapsille annetaan mahdollisuus osallistua paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen¹².

Lapsen kasvun ja oppimisen polun jatkuvuuden ja eheyden turvaamiseksi esi- ja perusopetuksen edustajat osallistuvat varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa tehdään yhteistyötä kunnan eri hallinnonalojen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa (luku 3.3).

Varhaiskasvatuksen järjestäjä hyväksyy varhaiskasvatussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa varhaiskasvatusta varten¹³.

Varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin¹⁴. Paikallisen varhaiskasvatuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallista varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardasta¹⁵ tuotettua arviointitietoa sekä Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen¹⁶ tuottamia arviointityökaluja. Arviointia käsitellään tarkemmin luvussa 7.

⁹ Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § (1292/2013)

¹⁰ Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) 15 §

¹¹ Suositus

¹² Varhaiskasvatuslaki 20 §

¹³ Varhaiskasvatuslaki 8 §

¹⁴ Varhaiskasvatuslaki 24 §

¹⁵ Varhaiskasvatuslaki 65–73 §

¹⁶ Laki kansallisen koulutuksen arviointikeskuksesta (1295/2013)

Hausjärven näkökulma

Hausjärven kunnan varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan valtakunnallisten perusteiden mukaisesti kuntakohtaisena suomenkielellä. Suunnitelma laaditaan siten, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden teksti on kappaleen alussa ja sitä täydentävä paikallinen näkökulma on kappaleen lopussa. Varhaiskasvatussuunnitelma on yhtenäinen koko kunnan alueella niin kunnallisessa kuin yksityisessäkin varhaiskasvatuksessa. Perheillä on oikeus saada tasavertaista varhaiskasvatuspalvelua toimijasta riippumatta. Yksityiset palveluntuottajat voivat lisäksi laatia omat varhaiskasvatussuunnitelmansa, josta ilmenee mahdolliset omat painotukset. Hausjärven kunnan varhaiskasvatussuunnitelma on luettavissa kunnan varhaiskasvatuksen kotisivuilla sekä valtakunnallisella ePerusteet –sivustolla.

Hausjärven kunnan varhaiskasvatussyksiköissä huoltajilla, lapsilla ja henkilöstöllä on ollut mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatussuunnitelman päivittämiseen kommentoimalla varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyviä eri aihealueita. Lisäksi huoltajille ja henkilöstölle on tehty kevään 2022 aikana kysely liittyen varhaiskasvatussuunnitelmien laatimiseen, yhteistyöhön sekä tuen asioiden käsittelyyn. Näistä saatuja kommentteja ja huomioita on sijoitettu esille ajatuspilviin sekä perustetekstin että Hausjärven kunnan näkemysten lomaan. Keväällä lasten teoksista järjestettiin virtuaalinen taidenäyttely aiheella ”Mitä mukavaa saan tehdä päiväkodissa?”. Lasten osallisuus on tuotu esille lasten tuottaman kuvituksen kautta.

Yhteistyökumppaneilta (perusopetus, terveydenhuolto ja sosiaalityö) kerätään tietoa ja kommentteja erilaisissa yhteistyötilanteissa. Näiden pohjalta mietimme, miten voimme kehittää toimintaamme siten, että yhteiset päämäärät lasten ja perheiden parhaaksi toteutuvat. Luvuissa 3.3. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa ja 5.2. Yhteistyö tuen aikana kuvataan yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

Hausjärvellä järjestetään yksityistä varhaiskasvatusta palvelusetelillä päiväkodeissa, ryhmäperhepäivähoitona ja perhepäivähoitona. Yksityiset palveluntuottajat noudattavat Hausjärven kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa, tai heillä on mahdollisuus lisätä paikalliseen suunnitelmaan omia painotuksia. Jos yksityinen palveluntuottaja tekee Hausjärven kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan lisäyksiä, tulee suunnitelma siltä osin hyväksyttävä sivistyslautakunnassa.

Varhaiskasvatussuunnitelman valmistelu, kehittäminen, arviointi ja palautteen kerääminen muodostavat jatkuvan prosessin. Henkilöstö arvioi työssään suunnitelman tarkoituksenmukaisuutta ja toteutumista laatiessaan ryhmäkohtaisia sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmia. Huoltajien kanssa keskustellaan, ja he saavat osallistua kyselyihin, joissa arvioidaan toimintaa ja varhaiskasvatussuunnitelmatyötä. Lasten ja huoltajien palautteen pohjalta arvioidaan onnistumista ja kehittämisen kohteita.

1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatuslain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma¹⁷. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana tulee olla lapsen etu¹⁸ ja tarpeet. Myös lapsen mielipide ja toiveet tulee selvittää ja huomioida lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa¹⁹. Henkilöstön vastuulla on etsiä sopivat keinot lapsen näkökulmien selvittämiseksi. On tärkeää, että sekä huoltajan että henkilöstön havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta otetaan huomioon.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeä tuntea lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Lisäksi laatimisessa otetaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Suunnitelmaa laadittaessa tai päivitettäessä hyödynnetään lapsen mahdollista aiempaa varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä pedagogista dokumentointia (luku 4.2). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan henkilöstön pedagogiselle toiminnalle. Ne kuvaavat sitä, miten pedagogisella toiminnalla ja oppimisympäristöillä tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Tavoitteita asetettaessa otetaan huomioon myös huoltajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden näkemykset lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä, oppimisesta, ja tuen tarpeista.²⁰

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on toiminnan suunnittelun ja arvioinnin väline. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen aloitettua päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Suunnitelmaa tarkennetaan lapsen tarpeiden mukaan, vähintään kerran vuodessa²¹.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin sisältyy eri vaiheita. Prosessiin osallistuvat lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt yhdessä huoltajan ja lapsen kanssa. Päiväkodeissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista voidaan hyödyntää erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän tuntemuksen osalta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja voi osallistua perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja

¹⁷ Varhaiskasvatuslaki 23 §

¹⁸ Varhaiskasvatuslaki 4 § ja HE 148/2021 s. 34

¹⁹ Varhaiskasvatuslaki 23 §

²⁰ HE 148/2021, s. 34

²¹ Varhaiskasvatuslaki 23 §

arviointiin osallistuvat tarvittaessa myös lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot.²²

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen mahdollinen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuki, sen toteuttaminen sekä tuen vaikuttavuuden ja tukitoimien toteutumisen arviointi. Jos lapsella on jokin pitkäaikainen sairaus, joka vaatii lääkehoitoa, laaditaan hänelle terveydenhuollossa lääkehoitosuunnitelma²³. Siltä osin kuin lääkehoitosuunnitelmaan sisältyvät tiedot ovat välttämättömiä lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi, kirjataan ne lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan²⁴. Lääkehoidon toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa sovitaan paikallisesti. Varhaiskasvatuksessa annettavaa tukea käsitellään tarkemmin luvussa 5.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista sekä varhaiskasvatuksen pedagogisten toimintakäytäntöjen vaikutuksia lapsen kehitykseen ja oppimiseen seurataan säännöllisesti. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Suunnitelma on kuitenkin tarkistettava aina, kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy.²⁵ Lapsen tuen tarvetta sekä tuen riittävyyttä, tarkoituksenmukaisuutta ja vaikuttavuutta on arvioitava ja suunnitelmaa päivitettävä aina tuen tarpeen muuttuessa. Jos lapsi saa tehostettua tai erityistä tukea, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti²⁶. Aloite suunnitelman tarkistamiseksi voi tulla lapsen kanssa työskenteleviltä henkilöiltä tai lapsen huoltajalta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioitaessa arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin, pedagogiikan toteutumiseen ja tukitoimien vaikuttavuuteen.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tulee sisältää seuraavat asiat:

- lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet sekä lapsen kiinnostuksen kohteet
- lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi ja toteutumisen arviointi
- lapsen mahdollisesti tarvitsema tuki (luku 5)
- mahdollinen suunnitelma lääkehoidosta
- lapsen, henkilöstön ja huoltajan yhdessä sopimat asiat
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet muut mahdolliset asiantuntijat
- tieto siitä, milloin suunnitelma on laadittu ja tarkistettu ja milloin suunnitelma tarkistetaan seuraavan kerran.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä²⁷. Varhaiskasvatuslain mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle

²² Varhaiskasvatuslaki 23 § ja HE 148/2021 s. 34

²³ Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 8 §

²⁴ Varhaiskasvatuslaki 41 §

²⁵ Varhaiskasvatuslaki 23 §

²⁶ Varhaiskasvatuslaki 15 e §

²⁷ Varhaiskasvatuslaki 40 §

sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä. Tiedonsiirron tavoitteena on turvata lapsen edun mukaisen varhaiskasvatuksen toteutuminen. Tietojen saamista ja luovuttamista koskeva säännös koskee myös tilanteita, joissa lapsi siirtyy kunnan tai yksityisen palveluntuottajan järjestämästä varhaiskasvatuksesta toisen kunnan tai palveluntuottajan järjestämään varhaiskasvatukseen tai joissa varhaiskasvatuksesta siirrytään esiopetukseen tai perusopetukseen. Lapsen asiakkuus varhaiskasvatuksessa on julkinen tieto. Lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseen voi kuitenkin liittyä tietoja, jotka ovat salassa pidettäviä.²⁸

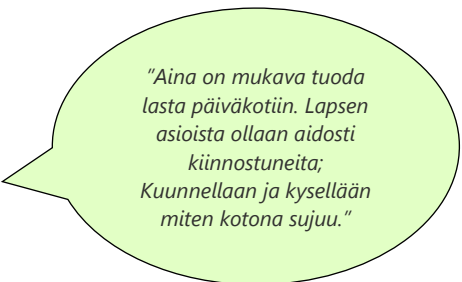
Hausjärven näkökulma

Jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma.

Varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja. Yksityisissä päiväkodeissa toimitaan kuten kunnallisissakin. Ryhmäperhepäivähoidossa suunnitelman laatimisesta vastaa yksikön vastuuhenkilö ja perhepäivähoidossa perhepäivähoitaja. Yksityisten palveluntuottajien on mahdollista saada tarvittaessa ohjausta varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan varhaiskasvatuspäälliköltä.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta aloitetaan mahdollisimman pian, kun varhaiskasvatus on alkanut, ja henkilöstö on tutustunut lapseen. Suunnitelman laatimisen jälkeen sitä päivitetään vähintään kerran toimintakaudessa yhdessä huoltajien kanssa, mutta tarvittaessa useammin. Yhdessä arvioidaan, miten voidaan niin varhaiskasvatuksessa kuin kotonakin toimia lapsen parhaaksi.

Hausjärven kunnan varhaiskasvatuksessa on sähköisen palvelujärjestelmän myötä huoltajilla mahdollisuus osallistua aktiivisesti lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan, päivittämiseen ja arviointiin. Sähköinen varhaiskasvatussuunnitelma on parhaimmillaan elävä, muuntuva ja ajantasainen dokumentti, jossa on mahdollista käydä vuoropuhelua huoltajien ja henkilöstön välillä.

"Aina on mukava tuoda lasta päiväkotiin. Lapsen asioista ollaan aidosti kiinnostuneita; Kuunnellaan ja kysellään miten kotona sujuu."

Lasten osallisuus ja mielipiteet otetaan huomioon ikätason mukaisesti havainnoimalla lasta erilaisissa tilanteissa, dokumentoimalla ja kirjaamalla huomioita. Niitä kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja otetaan mahdollisuuksien mukaan osaksi ryhmän yhteistä toimintaa sekä huomioidaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa. Lapsen kanssa voidaan esimerkiksi pitää

tuumaustauko, josta kirjataan lapsen esille tuomia asioita. Myös huoltajat voivat tuoda esille lapsen puolesta asioita, esim. mielenkiinnon kohteita ja mielipiteitä toiminnasta. Lapsi voi osallistua huoltajiensa kanssa varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ikätasonsa ja huoltajien toiveiden mukaisesti. Ennen yhteistä varhaiskasvatuskeskustelua huoltajat tutustuvat lapsen kanssa sähköiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan, jossa käsitellään lapsen toimintaa kodin arjessa,

²⁸ Varhaiskasvatuslaki 41 § sekä esimerkiksi laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) 24 §

hänen toiveitaan ja ajatuksiaan. Huoltajat kirjaavat myös omat mietteensä ja toiveensa. Tarvittaessa huoltajilla on mahdollisuus saada tietoa varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelusta myös kirjallisena sähköisen varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana on osa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa ja siihen kirjataan lapsen tuen asiat. Lapsen tuen asiat ja varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana on kuvattu tarkemmin luvussa 5. Mahdolliset varhaiskasvatussuunnitelman liitteenä olevat lausunnot tai muut asiakirjat otetaan huomioon, kun toimintaa suunnitellaan lapsen hyvinvointia ja kehitystä edistäväksi. Jos lapsen perheen äidinkieli on muu kuin suomi, keskusteluissa voidaan käyttää tulkkipalveluita.

Yksityisessä varhaiskasvatuksessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan joko OPH:n mallilomakkeelle tai siitä muokatulle Hausjärven kunnan suunnitelmalomakkeelle.

Esiopetuksen täydentävässä varhaiskasvatuksessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan osaksi lapsen esiopetussuunnitelmaa. Suunnitelman laatimisesta ja sen yhtenäisestä kokonaisuudesta vastaa esiopettaja yhdessä täydentävän varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa.

Lasten varhaiskasvatussuunnitelmat toimitetaan Hausjärven kunnan virastolle sivistystoimen arkistoon säilytettäväksi, kun lapsen varhaiskasvatus päättyy. Huoltajat allekirjoittavat suunnitelmat yhdessä laatijan kanssa. Huoltajille annetaan kopio lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta mukaan. Jos lapsi vaihtaa varhaiskasvatuspaikkaa, huoltajat toimittavat lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sinne, tai huoltajien luvalla varhaiskasvatuksen opettaja toimittaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman uuteen paikkaan. Koko prosessin ajan lapsen varhaiskasvatussuunnitelma säilytetään huolellisesti, ja sen pääsevät näkemään vain henkilöt, joilla on siihen oikeus.

Varhaiskasvatuslain (1183/2021) mukaisesti varhaiskasvatuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi ja tuottamiseksi välttämättömät tiedot lapsen huoltajilta, opetustoimen viranomaisilta, sosiaali- ja terveystoimen viranomaisilta, muilta varhaiskasvatus-, sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden tuottajilta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiltä.

Tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista tehdään hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuspäällikkö. Hallintopäätös prosessi kuvataan tarkemmin luvussa 5.6.

2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on monia tehtäviä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

2.1 Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Varhaiskasvatus on pyrittävä järjestämään lähellä palvelun käyttäjiä ja paikallisia tarpeita vastaavina aukioloaikoina²⁹. Varhaiskasvatusta voidaan varhaiskasvatustlain mukaan toteuttaa päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana³⁰. Laissa säädetty lapsen oikeus varhaiskasvatukseen koskee päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annettavaa varhaiskasvatusta. Huoltaja päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Esiopetuksessa olevalla lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen lain oikeuttamalla tavalla³¹.

Kunta tai kuntayhtymä voi järjestää varhaiskasvatuksen itse tai hankkia varhaiskasvatuspalveluja julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Hankittaessa varhaiskasvatuspalveluja muilta palvelujen tuottajilta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään varhaiskasvatusta koskevien säädösten sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti³². Yksityisen palveluntuottajan ohjauksesta, neuvonnasta ja valvonnasta vastaavat kunnan toimielin tai sen määräämä viranhaltija, aluehallintovirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto³³.

Kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä³⁴. Muista kielistä määrätään luvussa 4.6.

²⁹ Varhaiskasvatustlain 5 § 4 momentti

³⁰ Varhaiskasvatustlain 1 §

³¹ Varhaiskasvatustlain 1 ja 12 §

³² Varhaiskasvatustlain 5 § 2 momentti

³³ Varhaiskasvatustlain 52 §

³⁴ Varhaiskasvatustlain 8 § ja HE 40/2018 vp, s. 89

Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen³⁵ sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatukseen sovelletaan myös hallintolakia³⁶ ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta³⁷. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella³⁸. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki³⁹, tasa-arvolaki⁴⁰, Euroopan ihmisoikeussopimus⁴¹, YK:n lapsen oikeuksien sopimus⁴², YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista⁴³, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista⁴⁴ sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet⁴⁵.

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada tukea⁴⁶, riippumatta varhaiskasvatuksen järjestäjästä⁴⁷. Varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti, jolloin kaikilla lapsilla on oikeus osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta.

Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä, oppimiseensa ja hyvinvointiinsa tukea (myöhemmin lapsen tuki) ja saa sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja, tällöin sovelletaan varhaiskasvatuslakia⁴⁸, sosiaalihuoltolakia⁴⁹, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia⁵⁰, kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia⁵¹ ja terveydenhuoltolakia⁵² sekä mitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista muualla laissa säädetään.

³⁵ Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018)

³⁶ Hallintolaki (434/2003)

³⁷ Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

³⁸ Suomen perustuslaki (731/1999) 6 §

³⁹ Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)

⁴⁰ Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

⁴¹ Euroopan ihmisoikeussopimus 1990

⁴² YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

⁴³ YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007 (27/2016)

⁴⁴ YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007

⁴⁵ Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030. YK:n yleiskokous 2015

⁴⁶ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

⁴⁷ Kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja, ks. luku 1.1

⁴⁸ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

⁴⁹ Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

⁵⁰ Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettu laki (380/1987)

⁵¹ Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977)

⁵² Terveydenhuoltolaki (1326/2010)

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään varhaiskasvatuslaissa. Tavoitteet ohjaavat perusteiden sekä paikallisen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia.

Varhaiskasvatuslain⁵³ mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on velvollisuus kertoa huoltajille varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toiminnasta sen eri toimintamuodoissa. Huoltajalle järjestetään mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lisäksi huoltajille järjestetään säännöllisesti mahdollisuus osallistua paikallisen ja yksikkökohtaisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. Huoltajan osallistumisesta lapselle mahdollisesti annettavan tuen suunnitteluun ja arviointiin kuvataan tarkemmin luvussa 5.

Lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen vaihtelee perheiden valinnan, lasten lakisääteisen oikeuden ja varhaiskasvatuksen järjestäjän päätöksen mukaan⁵⁴. Tämä tulee ottaa huomioon paikallisten suunnitelmien laatimisessa.

⁵³ Varhaiskasvatuslaki 3 §

⁵⁴ Varhaiskasvatuslaki 12 ja 19 §

Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys⁵⁵. Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle on tarjottava täysipainoista ravintoa. Ruokailun on oltava tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu.⁵⁶ Varhaiskasvatus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta. Varhaiskasvatusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta tarkennetaan luvussa 6.

Varhaiskasvatuksessa noudatetaan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ja mitoituksista annettuja säästöjä⁵⁷. Kunnan käytettävissä on oltava varhaiskasvatuksessa esiintyvää tarvetta vastaavasti varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja⁵⁸. Henkilöstön kelpoisuuksia koskevista siirtymäsäännöksistä säädetään varhaiskasvatuslaissa⁵⁹.

Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon työsuojeluun ja turvallisuuteen liittyvät säännökset, henkilötietojen käsittelyä ja tietosuojaa koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat lait. Lapsia suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä suunnitelmallisen ennaltaehkäisemisen sekä välittömän puuttumisen avulla (Luku 3.1)⁶⁰. Turvallisuuden edistämisen tulee olla suunnitelmallista ja säännöllisesti arvioitua.

Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, sosiaalihuollosta, lastensuojelusta, lastenneuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa⁶¹. Varhaiskasvatuksen henkilöstöä velvoittavat myös säännökset, jotka koskevat sosiaalihuoltopalveluihin ohjaamista ja lastensuojeluilmoituksen tekemistä⁶².

⁵⁵ Varhaiskasvatuslaki 10 §

⁵⁶ Varhaiskasvatuslaki 11 §

⁵⁷ Varhaiskasvatuslaki 25–33 § ja 75 § ja valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018)

⁵⁸ Varhaiskasvatuslaki 25 §

⁵⁹ Varhaiskasvatuslaki 75 §

⁶⁰ Varhaiskasvatuslaki 10 §

⁶¹ Varhaiskasvatuslaki 7 §

⁶² Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 35 § ja lastensuojelulaki (417/2007) 25 § (88/2010) ja 25 a § (1302/2014)

Hausjärven näkökulma

Hausjärvellä varhaiskasvatus toimii sivistyslautakunnan alaisuudessa varhaiskasvatuksen tulosalueella, ja tulosalueesta vastaa varhaiskasvatuspäällikkö.

Hausjärven kunnan varhaiskasvatusyksiköissä pedagogisesta toiminnasta ja arjen järjestelyistä vastaa päiväkodin johtaja. Yksityisissä ryhmämuotoisissa varhaiskasvatusyksiköissä toiminnasta vastaa nimetty johtaja tai vastuuhenkilö. Perhepäivähoidossa toiminnasta vastaa perhepäivähoitaja. Varhaiskasvatuksessa hoidetaan ensisijaisesti väestörekisterin mukaan Hausjärvellä kirjoilla olevia lapsia.

Hausjärven kunnan varhaiskasvatuksessa noudatetaan valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteita. Huoltajilla on mahdollisuus vaikuttaa varhaiskasvatuksen toteuttamiseen antamalla palautetta ja tuomalla esille ehdotuksia toiminnan järjestämiseksi. Palautetta pyydetään aktiivisesti ja pidetään yllä hyvää keskustelukulttuuria, joka rohkaisee huoltajia tuomaan esille mielipiteitään.

2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Varhaiskasvatuksen toimintamuodot ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta⁶³. Varhaiskasvatustien ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet ohjaavat kaikkia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja. Varhaiskasvatuslaissa määritellään, mitkä lain kohdat koskevat avointa varhaiskasvatusta⁶⁴. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot eroavat toisistaan. Esimerkiksi oppimisympäristöt, resurssit, henkilöstön koulutus ja kelpoisuusvaatimukset, henkilöstörakenne, lapsiryhmien koko sekä lasten ja henkilöstön välinen suhdeluku vaihtelevat. Myös tuen antamisen mahdollisuudet vaihtelevat. Eri toimintamuotojen ominaispiirteet otetaan huomioon paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa ja tavoitteita täsmennetään toimintamuodoittain.

On tärkeää, että huoltajat saavat riittävästi tietoa kaikkien toimintamuotojen sisällöistä ja ominaispiirteistä. Kunnan on järjestettävä ohjausta ja neuvontaa huoltajille tarjolla olevista varhaiskasvatuspalveluista. Tarvittaessa huoltajan kanssa keskustellaan siitä, mikä varhaiskasvatuksen toimintamuoto ja laajuus vastaavat lapsen tarpeita ja etua. Neuvontaa ja ohjausta annetaan varhaiskasvatuspalveluihin hakeuduttaessa, sekä lapsen jo ollessa palvelujen piirissä.⁶⁵

⁶³ Varhaiskasvatustien 1 §

⁶⁴ Varhaiskasvatustien 1 §

⁶⁵ Varhaiskasvatustien 4 ja 16 §

Päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus on yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuodoista. Päiväkodeissa toiminta on ryhmämuotoista. Lapsiryhmät voidaan muodostaa eri tavoin ottaen huomioon esimerkiksi lasten ikä, sisarussuhteet tai tuen tarve. Ryhmien tulee olla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia ja niiden muodostamisessa noudatetaan henkilöstön mitoitus- ja ryhmien enimmäiskokoon sekä tukeen liittyviä säännöksiä⁶⁶. Päiväkotien henkilöstön moniammatillisuus on laadukkaan varhaiskasvatuksen voimavara, kun kaikkien koulutus ja osaaminen ovat käytössä sekä vastuut, tehtävät ja ammattiroolit toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla. Päiväkodeilla tulee olla toiminnasta vastaava johtaja⁶⁷.

Varhaiskasvatuslaki korostaa pedagogiikan merkitystä ja samalla varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien pedagogista vastuuta⁶⁸. Kokonaisvastuu lapsiryhmien toiminnan suunnittelusta, toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä on varhaiskasvatuksen opettajilla. Varhaiskasvatuksen opettajat, erityisopettajat, sosionomit, lastenhoitajat ja muu varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä.

Perhepäivähoito on pienessä ryhmässä toteutettavaa varhaiskasvatusta. Sitä järjestetään perhepäiväkodissa, joka voi olla yksityiskoti tai muu kodinomainen hoitopaikka⁶⁹. Perhepäivähoitoa voidaan järjestää yhden tai kahden hoitajan toteuttamana tai erityistapauksissa kolmen hoitajan yhteisesti toteuttamana varhaiskasvatuksena⁷⁰. Perhepäiväkotien henkilöstömäärässä sekä muodostettaessa lapsiryhmiä tulee ottaa huomioon vammaiset ja muuten tukea tarvitsevat lapset⁷¹. Perhepäivähoitajat vastaavat oman ryhmänsä toiminnasta. Pedagoginen johtaminen ja toiminnan ohjaus tukevat perhepäivähoitajien tavoitteellista toiminnan suunnittelua ja toteuttamista.

Avoimen varhaiskasvatustoiminnan toteutus ja painopisteet vaihtelevat varhaiskasvatuksen järjestäjän päätösten mukaan. Avointa varhaiskasvatustoimintaa voidaan järjestää esimerkiksi leikkipuisto- tai kerhotoimintana. Toiminta on ohjattua ja tavoitteellista. Avoin varhaiskasvatustoiminta voi tarjota esimerkiksi ulkoilua, leikkiä, taide- tai liikuntakasvatusta. Lisäksi avoin varhaiskasvatustoiminta voi tarjota huoltajille ohjattua yhdessäoloa lasten kanssa sekä muita sosiaalisia kontakteja. Avoimen toiminnan tulee olla suunniteltua, jotta varhaiskasvatuslain tavoitteet voidaan ottaa siinä huomioon. Tavoitteet tulee ottaa sitä kattavammin ja laaja-alaisemmin huomioon, mitä säännöllisemmin ja useammin lapset toimintaan osallistuvat. Toiminnan luonteen mukaan tietyt tavoitteet voivat painottua muita enemmän.⁷²

⁶⁶ Varhaiskasvatuslaki 34–38 §

⁶⁷ Varhaiskasvatuslaki 25 §

⁶⁸ Varhaiskasvatuslaki 2, 25 ja 35 §

⁶⁹ Varhaiskasvatuslaki 1 ja 38 §

⁷⁰ Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018) 2 §

⁷¹ Varhaiskasvatuslaki 38 §

⁷² Varhaiskasvatuslaki 3 § 2 momentti ja HE 40/2018 vp, s.85

Vuorohoitoa on järjestettävä tarpeen mukaisessa laajuudessa lapselle, joka tarvitsee sitä huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Vuorohoitoa voidaan järjestää iltaisin, viikonloppuisin ja öisin päiväkotitoimintana tai perhepäivähoitona. Vuorohoidossa lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on usein epäsäännöllistä. Tämä tulee huomioida pedagogisen toiminnan ja lapselle annettavan tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa.⁷³

Hausjärven näkökulma

Hausjärvellä varhaiskasvatus järjestetään joko kunnallisena toimintana päiväkodissa tai palvelusetelillä tuettuna yksityisenä varhaiskasvatuksena päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa tai perhepäivähoidossa palvelusetelituottajaksi hyväksytyissä hoitopaikoissa.

*"Asioista jutellaan
avoimesti ja
vanhempien mielipide
otetaan huomioon."*

Perhe voi saada yksityisen hoidon tukea, jos lasta hoitaa palkattu hoitaja tai yksityinen varhaiskasvatuksen tuottaja. Lapsen täytyy olla alle kouluikäinen. Tukea ei voi saada, jos lapsi on kunnan varhaiskasvatuksessa.

Huoltajat voivat valita joko kunnallisen tai yksityisen varhaiskasvatuksen. Varhaiskasvatuksen eri toteuttamistavat ja -paikat ovat esillä kunnan varhaiskasvatuksen kotisivuilla.

Varhaiskasvatustoimistosta on myös mahdollista saada lisätietoa varhaiskasvatukseen liittyvissä kysymyksissä. Varhaiskasvatusmaksu määräytyy perheen tulojen ja perheenjäsenten määrän mukaan. Perhe maksaa saman varhaiskasvatusmaksun riippumatta järjestävästä tahosta.

Varhaiskasvatukseen hakeudutaan sähköisen palvelujärjestelmän kautta. Hausjärven kunnan kotisivuilta löytyy linkki sähköiseen palvelujärjestelmään. Sähköisessä palvelujärjestelmässä voidaan hoitaa kaikki lapsen varhaiskasvatukseen liittyvät hakemukset, ilmoitukset ja liitteiden lisääminen. Palvelujärjestelmästä löytyvät lapsen varhaiskasvatukseen liittyvät päätökset, ja järjestelmän kautta lapsen ja perheen tiedot siirtyvät Varda tiedonhallintajärjestelmään.

Varhaiskasvatuksessa ryhmät muodostetaan mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti ja lasten tarpeet huomioiden. Varhaiskasvatusyksikön johtaja vastaa laadukkaasti varhaiskasvatuksen toteutumisesta yksikössään. Ryhmien toiminnan pedagogiikasta, suunnittelusta, toiminnan tavoitteellisuudesta sekä arvioinnista ja kehittämisestä vastaa varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä tiiminsä kanssa. Hausjärven kunnan varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja antaa tukea ja ohjausta toiminnan ja arvioinnin kehittämiseksi. Yksityisessä varhaiskasvatusyksikössä palveluntuottaja itse hankkii tarvitsemansa erityisvarhaiskasvatuksen asiantuntemuksen henkilöstön tueksi.

Perhepäivähoidossa perhepäivähoitaja/perhepäivähoitajat vastaavat toiminnan suunnittelusta, toteutuksesta, arvioinnista ja kehittämisestä. Varhaiskasvatuspäällikkö ohjaa ja tukee hoitajia tarvittaessa varhaiskasvatussuunnitelmien laatimisessa sekä toimittaa materiaali- ja koulutusvinkkejä.

⁷³ Varhaiskasvatuslaki 13 §

Hausjärvellä vuorohoito järjestetään keskitetysti Kirkonkylän päiväkodissa. Vuorohoidon toteuttaminen otetaan huomioon suunniteltaessa lapsen varhaiskasvatusta ja laadittaessa hänen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Oikeus vuorohoitoon perustuu huoltajan työstä johtuvaan tarpeeseen ja ennalta ilmoitettuihin työvuoroihin. Päätoimiseen opiskeluun liittyen on myös mahdollista saada vuorohoitoa.

Ryttylän päiväkotia on pidennetyn aukioloajan päiväkotia, jossa lapsen varhaiskasvatus tarvittaessa järjestetään huoltajien työaikoihin perustuen.

Esiopetuksen täydentävä varhaiskasvatus toteutetaan samalla koululla kuin esiopetuskin. Poikkeuksena tässä on vuorohoito, joka sitä tarvitsevilla lapsella toteutuu Kirkonkylän päiväkodissa. Silloin lapsi kuljetetaan taksilla esiopetuspaikan ja Kirkonkylän päiväkodin välillä hoidon tarpeen mukaan.

2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen kasvun ja oppimisen polkua. Varhaiskasvatus luo perustaa elinikäiselle oppimiselle. Lapsi tuo varhaiskasvatukseen mukanaan aiemman elämäkokemuksensa, jossa merkittävänä tekijänä ovat huoltaja ja lapsen väliset vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet. Henkilöstön tehtävänä on luoda luottamuksellinen suhde lapseen. Huoltajan ja henkilöstön välinen yhteistyö tuo lapsen elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta. Sovittaessa lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen on tärkeää. Säännöllinen yhteistyö on oleellista, jotta perheiden ja henkilöstön yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden.

Lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta ovat pedagogisen toiminnan perustaa. Yhtä tärkeää on tuntee jokainen lapsi ja ottaa huomioon hänen yksilöllinen kehityksensä. Lapsen tunteminen edellyttää mahdollisimman pysyviä vuorovaikutussuhteita henkilöstön ja lasten välillä⁷⁴.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen henkilöstö tuntee koulutusjärjestelmän sekä sen eri vaiheiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten hyvinvoinnin sekä kehityksen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi myös siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan.

⁷⁴ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 5 kohta

Varhaiskasvatuksen järjestäjä luo yhteistyön rakenteet ja tiedon siirron käytännöt, joiden avulla siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen aikana sekä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen ovat mahdollisimman sujuvia. Siirtymävaiheissa tehdään huoltajan kanssa yhteistyötä lapsen edun mukaisesti. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen aikana koottuja dokumentteja, joissa kuvataan lapsen kehitystä ja oppimista, sekä lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säädöksiä.⁷⁵

Hausjärven kunnan näkökulma

Kun lapsi siirtyy varhaiskasvatuksessa ryhmästä tai päiväkodista toiseen tai esiopetukseen, niin tiedonsiirrosta huolehtii sen ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja, josta lapsi siirtyy eteenpäin. Huoltajien kanssa sovitaan tiedonsiirron käytänteistä. Huoltajat toimittavat itse tai huoltajien suostumuksella lapsen tilannetta kuvaavat dokumentit siirtyvät varhaiskasvatuksesta eteenpäin (varhaiskasvatussuunnitelma, lausunnot, kuvaukset).

Lapsen kannalta on tärkeää, että vastaanottava henkilöstö saa tarvittavat tiedot, jotta uudessa ryhmässä aloitus olisi mahdollisimman hyvin huomioitu. Erityisen tärkeää on se, että kopio lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta siirtyy seuraavaan ryhmään.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen lapsen kanssa työskentelevät ammattilaiset ja huoltajat tekevät yhteistyötä. Ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä tiimin kanssa laatii tiedonsiirtolomakkeen, jossa tuodaan esille varhaiskasvatuksen näkemys lapsen sen hetkisestä tilanteesta. Lomakkeeseen kootaan myös lapsen ja huoltajien ajatuksia, kommentteja tai toiveita liittyen alkavaan esiopetukseen. Tiedonsiirrossa oleelliset asiat lapsesta oppijana ja toimijana siirtyvät varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Huoltajien suostumuksella lapsen tilannetta kuvaavat dokumentit siirtyvät varhaiskasvatuksesta esiopetukseen (varhaiskasvatussuunnitelma, lausunnot, kuvaukset). Huoltaja allekirjoittaa yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa tiedonsiirtolomakkeen. Lapsi voi halutessaan piirtää terveisensä, kirjoittaa nimensä tai kertoa ajatuksiaan tulevasta esiopetuksesta, jotka kirjataan tiedonsiirron lomakkeeseen.

Nivelvaiheen palaverit järjestetään keväisin. Alakoulun rehtori kutsuu koolle esiopettajat ja varhaiskasvatuksen opettajan sekä sopimuksen mukaan varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja koulun erityisopettajan. Tavoitteena on, että lapsen opetuksen ja oppimisen kannalta oleellinen tieto siirtyy paikasta toiseen.

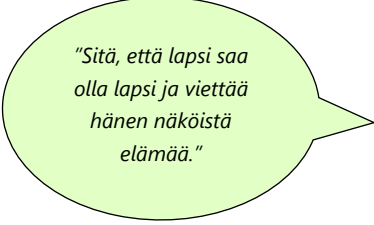
Ennakoivia keskusteluja voidaan käydä hyvissä ajoin, jotta esimerkiksi lasten tuen tarpeisiin ja niistä johtuviin järjestelyihin voidaan varautua mahdollisimman hyvin. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja ottaa alkuvuodesta yhteyttä koulun rehtoriin yhteispalaverin järjestämiseksi.

⁷⁵ Esimerkiksi varhaiskasvatustilaki 40–42 §

Jos siirtyvällä lapsella on tuen suunnitelma, niin siihen liittyvät tiedonsiirron käytänteet on kuvattu luvussa 5.2.

2.4 Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen⁷⁶, varhaiskasvatuslain⁷⁷ ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti⁷⁸.

"Sitä, että lapsi saa olla lapsi ja viettää hänen näköistä elämää."

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdä, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvamisen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseensä, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada riittävä ja oikea-aikaista tukea varhaiskasvatuksessa⁷⁹. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti,

⁷⁶ YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

⁷⁷ Varhaiskasvatuslaki 20 §

⁷⁸ YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016

⁷⁹ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.⁸⁰

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatustilanteisiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle⁸¹. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyuden olevan edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

Hausjärven näkökulma

Hausjärven kunnan strategiassa kunnan vahvuuksiksi on kirjattu muun muassa luonnonläheisyys, ympäristön turvallisuus ja asumisen edullisuus. Hausjärvi on hyvien kulkuyhteyksien varrella, ja kunnassa on vahva halu kehittämiseen.

”Hausjärven kunta on yhteinen, elinvoimainen kuntamme, joka tarjoaa luonnonläheistä ja turvallista elämistä keskellä kaikkea. Täällä jokaisella on mahdollisuus luoda itselleen loistava tulevaisuus.”

Kunnan arvoja ovat ihmisläheisyys, turvallisuus ja luovuus. Ihmisläheisyyteen ja turvallisuuteen liittyvät ajatukset siitä, että jokaisella kuntalaisella on oikeus saada tukea, tuntea olonsa turvallisesti ja kokea oikeudenmukaisuutta. Varhaiskasvatustyöskyt, koulut ja muut palvelut ovat turvallisia, ja palvelut ovat helposti tavoitettavissa.

Luovuusajattelun pohjana on, että kuntalaisia kannustetaan mukaan toiminnan kehittämiseen ja uudenlaiseen ajatteluun.

⁸⁰ YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

⁸¹ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 6 kohta

Hausjärvellä varhaiskasvatus sijoittuu neljään taajamaan. Luonto ja maalaismaisema ovat tärkeä osa varhaiskasvatuksemme toimintaympäristöä eri vuodenaikoina. Ympäröivä luonto tarjoaa paljon erilaisia toimintamahdollisuuksia ja hyödynnämme sitä tutkimiseen, retkeilyyn ja monipuoliseen liikuntaan. Pienelle paikkakunnalle on myös ominaista, että ihmiset usein tuntevat toisensa. Tämä näkyy varhaiskasvatuksessa siten, että perheet ovat tuttuja jopa useamman sukupolven ajalta tai muuttuvassa roolissa: lapsesta kasvaa koululainen, opiskelija, huoltaja tai muu yhteistyökumppani.

Vasun perusteet: Lapsuuden itseisarvo

- hyvä ja turvallinen lapsuus
- jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on
- lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdä, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisön jäsenenä

Vasun perusteet: Ihmisenä kasvaminen

- elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä ihmisarvon loukkaamattomuus
- henkilökohtainen kasvu ihmisyhteisöön (pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen, oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan)
- arvostetaan sivistystä (tapa suhtautua itseän, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tapa ja tahto toimia oikein)
- lapsia ohjataan toimimaan arvoperustan mukaisesti
- kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään

Vasun perusteet: Lapsen oikeudet

Lapsella on

- oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan
- oikeus tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on
- oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen
- oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan
- oikeus rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti
- oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen
- oikeus saada riittävä ja oikea-aikaista tukea
- oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja

ARVOT

Vasun perusteet: terveellinen ja kestävä elämäntapa

- ohjataan lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämän tapoihin
- tarjotaan mahdollisuus kehittää taitoja ja eettistä ajattelua
- tunnustetaan ja noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita

MITEN VARMISTAN, ETTÄ NÄMÄ TOTEUTUVAT?

KUNNAN ARVOT? MITEN ON HUOMIOITU?

MITÄ MINÄ AJATTELEN, MITEN TOTEUTAN NÄITÄ ASIOITA ARJESSA?

Vasun perusteet: Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

- edistetään suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja
- lapsella on mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuurista tai muusta henkilöön liittyvistä syistä riippumatta
- henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri
- rakentuu suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa

Vasun perusteet: perheiden monimuotoisuus

- ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin
- lapsen perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi

Visio: Hausjärvi - riipeä ja palveluvoimainen kunta.

Hausjärven kunnan toiminta-ajatus: Hausjärven kunta on yhteinen kotikuntamme, joka tarjoaa luonnonläheistä ja turvallista elämistä. Täällä jokaisella on mahdollisuus luoda itselleen onnellinen tulevaisuus.

Hausjärven kunnan arvot:

- Ihmisläheisyys
- Turvallisuus
- Luovuus

2.5 Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat

synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoidessa ja tarkkaillen ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuriseen taustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Leikki on varhaiskasvatusikäisten lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa.

Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

Hausjärven näkökulma

Hausjärven kunnan varhaiskasvatuksessa koemme tärkeäksi jokaisen lapsen ja aikuisen mahdollisuudet osallistua toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja toiminnan arviointiin mahdollisuuksien ja kykyjensä mukaan. Pienryhmätoiminta tukee ajatusta yksilöllisyydestä ja osallisuudesta turallisessa ilmapiirissä.

VASUN OPPIMISKÄSITYS:

- lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa
- lapsi nähdään aktiivisena toimijana
- oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla
- oppimisen lähtökohtana ovat lapsen aiemmat kokemukset, mielenkiinnonkohteet ja osaaminen
- myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista
- vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta
- oppimiseen tulee saada henkilöstön ohjausta ja tukea
- lapsen tulee saada onnistumisen kokemukset ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana

Vasun pedagogiikka:

pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatusta ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteuttamiseksi

Varhaiskasvatus toteutuu henkilöstön, lasten ja ympäristön vuorovaikutuksessa, jossa kasvatusta, opetus ja hoito muodostavat eheän kokonaisuuden

KASVATUS:

- se on toimintaa, jonka myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät, muovautuvat ja uudistuvat
- tavoite on siirtää kulttuuriperintöä, tärkeinä pidettyjä arvoja ja traditioita
- sivistystehtävänä on ohjata tietoisesti lasten yksilöllisen identiteetin muotoutumista
- lasten kehitystä tuetaan niin, että he oppivat toimimaan sekä käyttämään osaamistaan myös toisten hyväksi

OPETUS:

- lähtökohtana on oppimiskäsitys
- tarkoitus on edistää lasten oppimista ja auttaa lapsia luomaan merkityksiä itsestään, toisista ihmisistä sekä ympäröivästä maailmasta
- lapsia innostetaan ja motivoidaan opettelemaan uusia asioita sekä ohjataan käyttämään erilaisia oppimisen tapoja
- opetus tukee lasten luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua hyödynnetään
- huomioidaan lasten kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja yksilölliset tarpeet
- perustana oppimisympäristölle, laajalaajaiselle oppimiselle, pedagogiselle toiminnalle ja lapsen tuella asetetut tavoitteet

HOITO:

- se on fyysisistä perustarpeista huolehtimista sekä tunnepohjaista välittämistä
- tavoitteena on, että lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi sekä kokee olevansa yhteydessä toisiin ihmisiin
- vastavuoroinen ja kunnioittava vuorovaikutussuhde sekä myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle.
- päivittäin toistuvat tilanteet, kuten ruokailu, pukeminen ja riisuminen, lepo ja hygieniasta huolehtiminen, ovat keskeinen osa lapsen päivää ja osa pedagogista toimintaa
- hoitotilanteet ovat aina samanaikaisesti kasvatusta ja opetustilanteita

2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pedagogiikka perustuu määriteltyyn arvoperustaan, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta. Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatusta ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Se näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Pedagogiikan painottuminen varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa edellyttää pedagogista asiantuntemusta sekä henkilöstön yhteistä ymmärrystä siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää⁸².

Varhaiskasvatus toteutuu henkilöstön, lasten ja ympäristön vuorovaikutuksessa, jossa kasvatusta, opetus ja hoito muodostavat eheän kokonaisuuden. Näitä kolmea ulottuvuutta voidaan tarkastella käsitteellisesti erillisinä, mutta käytännön toiminnassa ne nivoutuvat yhteen. Tämä mahdollistaa

⁸² Varhaiskasvatustalaki 2 ja 23 §

kokonaisvaltaisen lähestymistavan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämisessä. Kasvatus, opetus ja hoito painottuvat eri tavoin eri-ikäisten lasten toiminnassa sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa.

Kasvatus on toimintaa, jonka myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät, muovautuvat ja uudistuvat. Osaltaan kasvatuksen tavoite on siirtää kulttuuriperintöä sekä tärkeinä pidettyjä arvoja ja traditioita seuraavalle sukupolvelle. Kasvatuksen avulla ohjataan lapsia muodostamaan omia mielipiteitään ja arvioimaan kriittisesti vallitsevia ajattelu- ja toimintatapoja sekä toimimaan eettisesti kestävällä tavalla. Kasvatuksen sivistystehtävänä on ohjata tietoisesti lasten yksilöllisen identiteetin muotoutumista siten, että lapset oppivat havaitsemaan oman toimintansa vaikutukset toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä. Lasten kehitystä tuetaan niin, että he oppivat toimimaan sekä käyttämään osaamistaan myös toisten hyväksi.

Opetuksen lähtökohtana on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritelty oppimiskäsitys. Opetuksen tarkoitus on edistää lasten oppimista ja auttaa lapsia luomaan merkityksiä itsestään, toisista ihmisistä sekä ympäröivästä maailmasta. Varhaiskasvatuksessa lapsia innostetaan ja motivoidaan opettelemaan uusia asioita sekä ohjataan käyttämään erilaisia oppimisen tapoja. Opetus tukee ja siinä hyödynnetään lasten luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua. Opetuksessa otetaan huomioon lasten kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja yksilölliset tuen tarpeet. Lisäksi opetuksen perustana ovat oppimisympäristöille (luku 3.2), laaja-alaiselle osaamiselle (luku 2.7), pedagogiselle toiminnalle (luku 4), ja lapsen tuelle (luku 5) asetetut tavoitteet.

Hoito on fyysisistä perustarpeista huolehtimista sekä tunnepohjaista välittämistä. Tavoitteena on, että lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi sekä kokee olevansa yhteydessä toisiin ihmisiin. Vastavuoroinen ja kunnioittava vuorovaikutussuhde sekä myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle. Päivittäin toistuvat tilanteet, kuten ruokailu, pukeminen ja riisuminen, lepo ja hygieniasta huolehtiminen, ovat keskeinen osa lapsen päivää ja osa pedagogista toimintaa. Varhaiskasvatuksen hoitotilanteet ovat aina samanaikaisesti kasvatus- ja opetustilanteita, joissa opitaan esimerkiksi vuorovaikutustaitoja, itsestä huolehtimisen taitoja, ajan hallintaa sekä omaksutaan hyviä tottumuksia.

2.7 Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät

tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ovat ohjanneet tämän asiakirjan valmistelua, ja ne tulee ottaa huomioon paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa.

Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa se, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, miten eri oppimisympäristöjä käytetään sekä miten lasten hyvinvointia ja oppimista tuetaan. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämisessä sekä kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa. Luvussa 4.5 kuvattujen oppimisen alueiden tehtävänä on edistää lasten laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan kuusi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen osa-alueita:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito
- digitaalinen osaaminen
- osallistuminen ja vaikuttaminen.

Seuraavaksi kuvataan, mitä laaja-alaisen osaamisen eri osa-alueilla tarkoitetaan. Lisäksi määritellään varhaiskasvatuksen tehtävä kullakin osa-alueella.

Ajattelu ja oppiminen

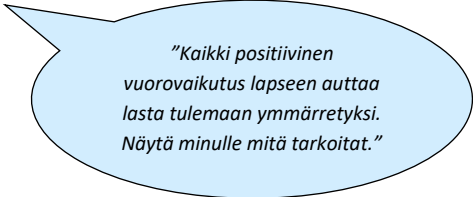
Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja.

Lasten ajattelu ja oppiminen kehittyvät monipuolisten ja merkityksellisten kokemusten avulla. Ihmettelulle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Leikissä lapsilla on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan, kokeilla yhdessä ideoitaan ja tutkia maailmaa. Lasten taitoja jäsentää, nimetä ja kuvata ympäristöä ja sen ilmiöitä tuetaan lasten iän ja kehityksen mukaisesti. Lapsia rohkaistaan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heidän kanssaan iloitaan onnistumisista ja opetellaan kannustamaan toisia. Lapsia kannustetaan myös sinnikkyyteen ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista sekä keksimään ratkaisuja eri tilanteissa. Heidä ohjataan

suuntaamaan ja ylläpitämään tarkkaavaisuuttaan. Päivittäinen, riittävä fyysinen aktiivisuus tukee lasten ajattelua ja oppimista. Toiminnan pedagoginen dokumentointi (luku 4.2) sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan. Tämä vahvistaa lasten uskoa omaan kykyihinsä.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa. Tämä korostaa sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen sekä kulttuurisen osaamisen merkitystä. Osaamiseen kuuluu taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita. Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Toimiva vuorovaikutus erilaisista

”Kaikki positiivinen vuorovaikutus lapseen auttaa lasta tulemaan ymmärretyksi. Näytä minulle mitä tarkoitat.”

kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Henkilöstö toimii mallina lapsille toisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Yhteistyöhön perustuva toiminta luo mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lasten kanssa harjoitellaan asettumista toisen asemaan, opetellaan tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemaan ristiriitatilanteita rakentavasti. Tämä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja. Lapsia tuetaan kulttuuri-identiteettien rakentamisessa. Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Esimerkiksi leikit, ruokailuhetket ja juhlat tarjoavat tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista. Lapsia tuetaan myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtimiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lapsia autetaan ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lasten kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä, kuten lähiluonnossa ja liikenteessä. Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita

kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelystä. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Monilukutaito

Monilukutaitoa tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito edistää lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä.

Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja.

Digitaalinen osaaminen

Digitaalisuus on osa yhteiskuntaa, jossa lapsi kasvaa. Digitaalista osaamista tarvitaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, yhteiskunnassa toimimisessa ja oppimisessa. Digitaalisen osaamisen vahvistaminen edistää lasten koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on yhteistyössä kotien kanssa tukea lapsen ymmärrystä digitaalisuudesta.

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan digitaalisuuden roolia arkielämässä. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä hyödynnetään dokumentoinnissa, leikeissä, vuorovaikutuksessa, peleissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Mahdollisuudet harjoitella, kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna digitaalisia välineitä edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä monilukutaitoa. Henkilöstö ohjaa lapsia digitaalisten ympäristöjen monipuoliseen, vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen.

Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.

3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja varhaiskasvatusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa ja yksiköissä. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Toimintakulttuuria muovaavat tiedostetut, tiedostamattomat ja joskus myös tahattomat tekijät. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys vai ei.

Varhaiskasvatuksessa kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Ne tulee myös pystyä pedagogisesti perustelemaan. Henkilöstön on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapsille, jotka omaksuvat varhaiskasvatusyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen⁸³. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Lapsille tarjotaan sopivia oppimisen haasteita, ja heille turvataan tarvittava tuki (luku 5). Oppimisympäristöjä arvioidaan ja kehitetään yhdessä lasten kanssa heille sopiviksi.

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen toteuttamisen edellytyksenä on laadukas pedagoginen ja erityispedagoginen osaaminen ja toiminta, huolenpito lasten hyvinvoinnista sekä henkilöstön sitoutuminen inklusion periaatteisiin. Inklusiivisen toimintakulttuurin toteuttaminen edellyttää inklusion johtamista, kehittämistä ja toteutumisen arviointia.

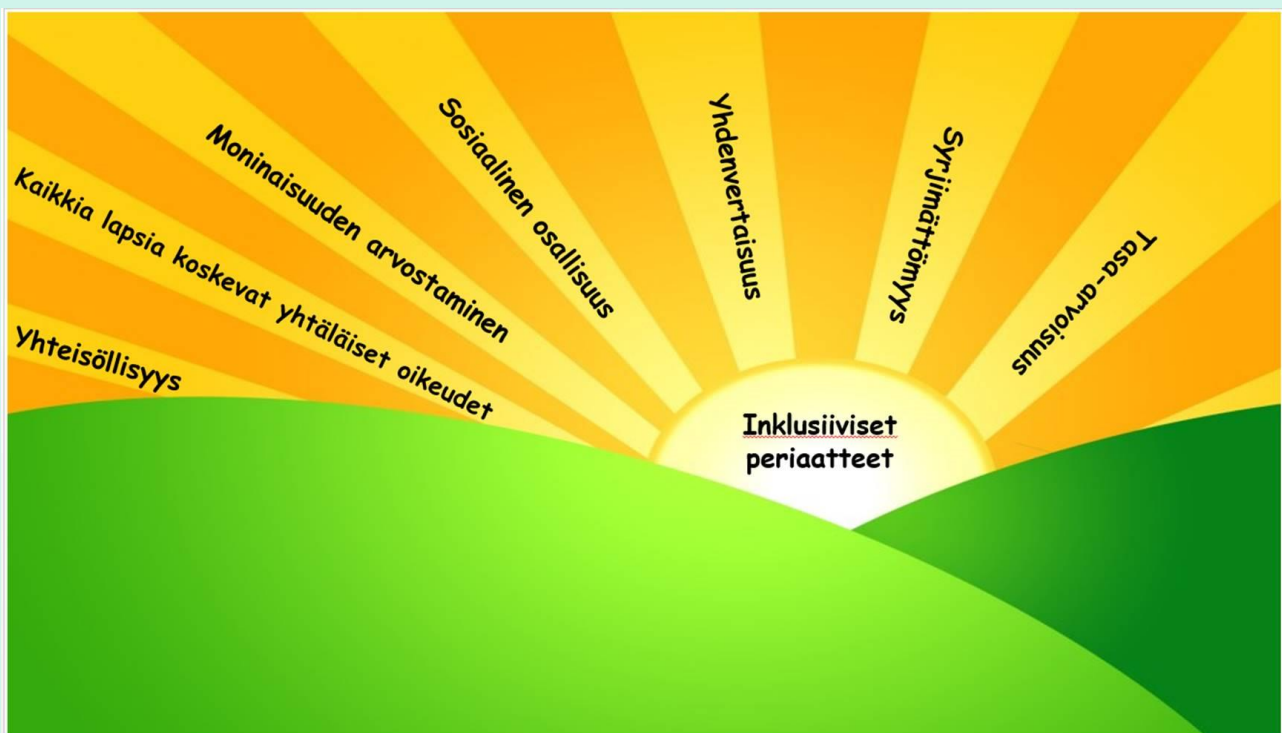
Toimintakulttuuri vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun. Sillä on keskeinen merkitys varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Varhaiskasvatustyön tavoitteita tukeva toimintakulttuuri luo suotuisat olosuhteet lasten kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille sekä kestäväälle elämäntavalle.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Varhaiskasvatuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja

⁸³ HE 148/2021 s. 30–31

oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin ja sen inklusiivisuuden kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle (luku 4.1).

Hausjärven näkökulma:

3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumista. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on

ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti.⁸⁴

Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria. Johtaja tukee yhteisön kehittymistä oppivaksi yhteisöksi, jossa osaamista kehitetään ja jaetaan. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännöissä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti. Lapset ja huoltajat ovat mukana toimintakulttuurin kehittämisessä ja arvioinnissa.

Hausjärven näkökulma

Varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelee, havainnoi, arvioi ja kehittää säännöllisesti toimintaympäristöä ja toimintaa. Arvioinnin taustalla ovat yhteisesti kunnan strategiassa sovitut arvot: ihmisläheisyys, turvallisuus ja luovuus. Strategian mukaisesti toimivat peruspalvelut ovat ihmisten lähellä, ja turvallinen maaseutukunta on hyvien kulkuyhteyksien äärellä. Havainnoinnin ja arvioinnin avulla tunnistetaan toiminnan vahvuuksia, kehittämistarpeita ja saadaan selville, miten asetetut tavoitteet on saavutettu. Kiinnitämme huomiota myös kiinteistöjen, ympäristön ja välineistön turvallisuuteen. Palvelut toteutetaan joustavasti ja mahdollisuuksien mukaan yksilöiden tarpeet huomioiden. Henkilöstöä kannustetaan ja rohkaistaan kokeilemaan uusia toimintatapoja. Varhaiskasvatustoimintaa arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti suunnittelun, toiminnan toteutuksen sekä yhteistyön näkökulmista. Arviointia tehdään itsenäisesti, oman tiimin ja henkilöstön palaverissa sekä kehityskeskusteluissa esihenkilön kanssa.

Arvioinnin apuna käytetään huoltajilta ja lapsilta tullutta palautetta päivittäisissä keskusteluissa ja erikseen tehdyissä palautekyselyissä.

Säännöllinen dokumentointi mahdollistaa pitkäjänteisen arvioinnin sekä tuo esille mahdolliset muutostarpeet. Toteuttamiseen luodaan erilaisia käytänteitä ja tuodaan aktiivisesti toimintaa näkyväksi huoltajille.

Henkilökunta kehittää omaa ammatillisuuttaan omatoimisesti ja osallistumalla säännöllisesti täydennyskoulutukseen.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan

⁸⁴ Varhaiskasvatuslaki 4 § ja HE 40/2018 vp, s. 85

rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyYTEEN sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.

"Kasvattaja ja lapset yhdessä pohtivat eri mahdollisuuksia."

Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute

edistävät yhteisön oppimista. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen.

Hausjärven näkökulma

Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille aikuisten ja lasten vahvuuksille ja persoonallisuuksille. Henkilöstön ammattitaitoa ja osaamista hyödynnetään yli ryhmä- ja jopa yksikkörajojen. Yksi tärkeä yhteistyömuoto on loma-aikoina kiertävä päivystysvuoro Hausjärven kunnan varhaiskasvatusyksiköissä: Oitti, Kirkonkylä ja Ryttylä.

Varhaiskasvatuksen ilmapiiri on hyväksyvä. Kaikkien mielipiteitä ja ajatuksia kuunnellaan sekä kannustetaan kokeilemaan uutta ja ilmaisemaan itseään. Positiivinen palaute ja toistensa osaamisen arvostaminen vahvistavat itsetuntoa ja innostavaa oppimaan yhdessä.

Jokaisessa päiväkodissa toimii ryhmien tiimit, joiden tehtävänä on ryhmän toiminnan suunnittelu, dokumentointi, arviointi ja kehittäminen. Tiimin vastaavana on ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja. Oppivassa yhteisössä aikuiset ja lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä. Lapset osallistuvat ikätasolleen sopivalla tavalla. Hausjärven kunnan varhaiskasvatusyksiköissä toimii kunnan yhteinen pedagoginen tiimi. Tiimissä varhaiskasvatuksen opettajat yhdessä konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa kehittävät ja arvioivat kunnan varhaiskasvatusta. Ryhmässä erilainen tietotaito ja osaaminen voidaan jakaa kollegoiden kesken.

Yksikön esihenkilö vastaa, että henkilöstöä koulutetaan varhaiskasvatuksen eri osa-alueilla. Koulutuksen antia ja tietoa jaetaan koko henkilöstön kesken ja näin saadaan hyöty kaikille.

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä

"Leikissä voi olla mikä tahansa. Leikissä kaikki on mahdollista."

tekemisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoitteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin kuuluu henkilöstön keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus huoltajien ja lähiympäristön kanssa. Yhteisön jäsenet kunnioittavat toisiaan ja arvostavat yhteistyötä. Yhteisö rohkaisee lapsia hyvään vuorovaikutukseen sekä toimimaan ryhmän jäsenenä. Henkilöstö tukee lasten vertaissuhteiden syntymistä ja vaalii ystävyyssuhteita. Turvallisessa yhteisössä puututaan ristiriitoihin ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen.

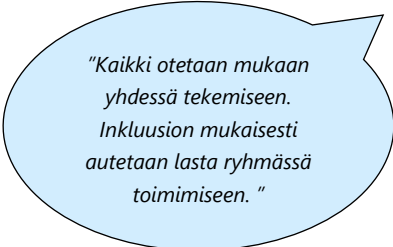
Hausjärven näkökulma

Leikki ja vuorovaikutus mahdollistavat sosiaalisten taitojen vahvistumisen sekä ystävyyssuhteiden syntymisen. Leikissä jokaisella lapsella on mahdollisuus kokea, mitä on hyvä kaveruus ja oppia toisilta uusia taitoja. Sallivassa ja turvallisessa ilmapiirissä leikin kautta harjoitellaan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätämään erilaisia tunteita sekä opetellaan ratkaisemaan ristiriitatilanteita.

Leikissä opetellaan kertomaan omista ajatuksistaan ja myös kuuntelemaan toisia. Yhdessä harjoitellaan kunnioittamaan toisten leikkirauhaa ja annetaan lapselle mahdollisuus halutessaan leikkiä myös yksin. Aikuisen rooli leikissä on kuunnella, kannatella ja herätellä mielenkiintoa sekä rikastuttaa leikkiä. Henkilöstön tehtävä on huolehtia, että lapsilla on riittävät, turvalliset ja leikkiin innostavat välineet. Lapsilla on mahdollisuus osallistua erilaisiin leikkiryhmiin mielenkiinnon kohteidensa mukaan niin sisällä kuin ulkona. Ohjattu ja omaehtoinen leikki vuorottelevat: aikuiset ovat läsnä ja tarpeen tullen ohjaavat, osallistuvat tai rikastavat leikkiä. Aikuiset toimivat sensitiivisesti, tukevat lapsia vuorovaikutuksessa ja auttavat löytämään leikkikavereita sekä mielekkäitä leikkejä.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta⁸⁵ ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyä osallisuuden kautta. Osallisuutta vahvistaa lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Lasten ja huoltajien osallistuminen

"Kaikki otetaan mukaan yhdessä tekemiseen. Inklusion mukaisesti autetaan lasta ryhmässä toimimiseen."

⁸⁵ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 6 kohta

toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edistää osallisuutta. Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa kasvatusyhteisöä.

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä⁸⁶. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennako-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Hausjärven näkökulma

Lapsilla on varhaiskasvatuksen arjen toiminnoissa mahdollisuus omaan näkemykseen ja kuulluksi tulemiseen. Lapsen mielenkiinnon kohteiden kyseleminen, havainnointi ja keskustelut huoltajien kanssa antavat tietoa lasta kiinnostavista aiheista ja lisäävät lapsen osallisuutta. Niitä kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja otetaan mahdollisuuksien mukaan osaksi ryhmän yhteistä toimintaa sekä huomioidaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa. Hausjärven kunnan varhaiskasvatusyksiköissä huoltajat voivat tehdä kirjauksia lapsen sähköiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

*"Turvallinen
vuorovaikutusmahdollisuus
on merkityksellistä. Toivon,
että lapseni tulee nähdyksi,
kuulluksi ja lohdutetuksi."*

Henkilöstö havainnoi lapsia yksilöinä ja toimii lapsen edun mukaisesti. Lapsilla on mahdollisuus valita itselleen mielekästä toimintaa ja heidät kohdataan tasavertaisina. Lapsen myönteisen näkemyksen syntymistä erilaisuutta kohtaan tuetaan vastaamalla hänen kysymyksiinsä ja olemalla erilaisuutta suvaitsevana ja kunnioittavana esimerkkinä.

Varhaiskasvatussuunnitelma on yhteneväinen koko kunnan alueella. Siinä huomioidaan perheiden monimuotoisuus ja varhaiskasvatusta saavien lasten yksilölliset tarpeet. Perheillä on kaikissa tapauksissa oikeus saada tasavertaista varhaiskasvatuspalvelua. Varhaiskasvatusyksiköissä otetaan huomioon lasten ja huoltajien osallisuus toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Toiminnan toteutuksen laatua arvioidaan erilaisin kyselyin lapsilta ja huoltajilta.

⁸⁶ Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 7 ja 8 §

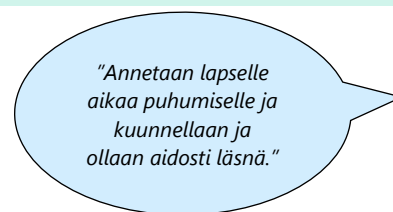
Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuva ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään moninaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa kulttuureista ja katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävä kehitystä.

Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Hausjärven näkökulma

Hausjärvi kuuluu Hämeeseen, mutta sijaitsee monen kulttuurin vaikutuspiirissä. Jokaisella lapsella on oikeus omaan kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen. Monikulttuurisuus on rikkaus ja sitä hyödynnetään varhaiskasvatuksessa. Henkilöstö perehtyy lasten erilaisiin kulttuuritaustoihin ja elämäntapoihin ja luo myös toisille lapsille mahdollisuuksia tutustua niihin. Tarpeen tullen käytetään tulkkipalveluita.

Lapsen huoltajia kannustetaan vaalimaan perheen kulttuuria sekä ylläpitämään ja kehittämään lapsen äidinkieltä. Lapsen kehittyvän identiteetin taustalla vaikuttaa vahvasti perheen oma kulttuuri ja äidinkieli. Kielellä on keskeinen merkitys vuorovaikutuksessa ja oppimisessa. Henkilöstö toimii lapselle kielellisenä mallina huomioiden lasten kielelliset lähtökohdat. Vuorovaikutuksen tukena voidaan käyttää kuvia, viittomia tai tukisanoja perheen omalla kielellä. Kun päiväkotiiin tulee lapsi, jonka äidinkieli on muu kuin suomi, huoltajilla ja lapsella on mahdollisuus tulkin kanssa tutustua varhaiskasvatusympäristöön ja toimintaan: aloituskeskustelu, lapsen tutustumiskäynnit, varhaiskasvatussuunnitelma.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja.

Varhaiskasvatuksen yhteisössä liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä vältetään

pitkäkestoista istumista. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa.

Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä⁸⁷. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Varhaiskasvatus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.

Hausjärven näkökulma

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Lapsen perustarpeista huolehditaan ja ohjataan terveelliseen elämäntapaan. Päivittäinen ulkoilu, monipuolinen liikunta ja ravinto sekä lepo kuuluvat jokaisen lapsen päivään. Selkeä ja säännöllinen päivärytmi on tärkeä osa lapsen hyvinvointia.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmennetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Varhaiskasvatuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä. Hyvin suunniteltu varhaiskasvatusympäristö on turvallinen niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisestikin. Jokaisessa varhaiskasvatusyksikössä on turvallisuus-, palo- ja pelastussuunnitelma. Suunnitelmia päivitetään kerran vuodessa. Jokaisella työntekijällä on velvollisuus pitää itsensä niistä ajan tasalla. Turvallisuussuunnitelma pitää sisällään tietoa tapaturmista, ensiavusta, lapsen sairastumisesta, karkaamistilanteista ja yleisestä hyvinvoinnista. Henkilöstön ensiaputaitoja ylläpidetään.

⁸⁷ Varhaiskasvatuslaki 10 §

Kiusaamista, häirintää eikä väkivaltaa suvaita. Tilanteisiin puututaan välittömästi ja kiinnitetään huomiota ennaltaehkäisevään toimintaan lasten kanssa. Henkilöstöä on koulutettu havainnoimaan kiusaamista, puuttumaan siihen ja ohjaamaan lapsia erilaissa vuorovaikutustilanteissa. Henkilöstö huolehtii, että jokaisella on kavereita eikä kukaan joudu ryhmän ulkopuolelle. Lapsi tuntee tulevansa kuulluksi, arvostetuksi ja hyväksytyksi.

Hausjärven kunnan varhaiskasvatusyksiköissä on käytössä PIKI-toimintamalli (pienen lasten kiusaamisen ehkäisy), jossa sadun keinoin harjoitellaan kaveritaitoja. Toimintamalli tehdään huoltajille tutuksi. Huoltajien kanssa keskustellaan aihepiiristä esimerkiksi vanhempainillassa. Näin he tietävät, mitä lasten kanssa on keskusteltu ja miten päiväkodissa toimitaan erilaisissa tilanteissa.

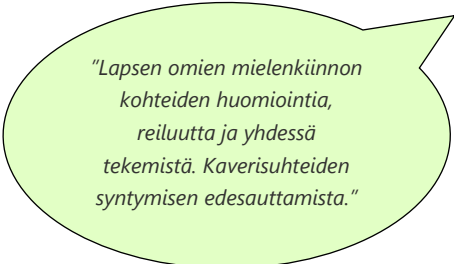
Lapsia opetetaan suhtautumaan ympäristöön vastuullisesti. Aikuisten kanssa lapset voivat tarkkailla eri vuodenaikoina muuttuvaa luontoa. Yhdessä tutustutaan jokamiehen oikeuksiin ja niihin liittyviin velvollisuuksiin. Toiminnassa huomioidaan kestävän kehityksen periaatteita, esimerkiksi tutustutaan kierrätykseen.

3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, inklusiivinen, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö⁸⁸. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristön käsite sisältää varhaiskasvatuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa, ja että ne tukevat lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Niiden tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan. Oppimisympäristöt tarjoavat lapsille vaihtoehtoja mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä.

"Lapsen omien mielenkiinnon kohteiden huomiointia, reiluutta ja yhdessä tekemistä. Kaverisuhteiden syntymisen edesauttamista."

Oppimisympäristöissä voidaan toteuttaa monenlaista pedagogista toimintaa ja ne muuntuvat tarpeen mukaan. Henkilöstön tulee ottaa huomioon lasten kiinnostuksen kohteet, yksilölliset taidot ja tarpeet sekä varhaiskasvatuksen toteuttamisen periaatteet (luku 4). Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Toiminta pedagogisesti tarkoituksenmukaisissa ryhmissä edistää lasten ja henkilöstön keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa.

Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua ja henkilöstö auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lapsia rohkaistaan kysymään, ja lasten kysymyksiin vastataan.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja kehitetään siten, että ne vahvistavat yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tämä mahdollistaa perinteisten sukupuolistereotyyppien rikkomisen. Oppimisympäristöissä edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta.

⁸⁸ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 2 kohta ja 10 §

Luonto sekä pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt ovat myös varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä. Ne tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Niitä hyödynnetään liikunta- ja luontoelämysten ja oppimisen paikkoina.

Lasten saatavilla ja käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia, ikätasoisia, pedagogisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet ja mielenkiinnonkohteet. Teknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Varhaiskasvatuksessa käytetään digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä tarkoituksenmukaisella tavalla. Lasten omia digitaalisia laitteita, leluja ja muita välineitä käytetään varhaiskasvatuksen järjestäjän määrittämällä tavalla, ja niiden käytöstä sovitaan huoltajien kanssa.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa sekä fyysiset että virtuaaliset vierailut esimerkiksi kirjastoon, museoon, kulttuuriperintökohteisiin, konsertteihin, teatteriin ja huoltajien työpaikoille rikastavat lasten oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöjen suunnittelu tarjoaa myös luontevan yhteistyömahdollisuuden henkilöstön ja huoltajien välille.

Hausjärven näkökulma

Henkilöstö on vastuussa varhaiskasvatuksen kokonaisuudesta, johon vaikuttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät. Fyysinen ympäristö on oppimiseen innostava, monipuolinen ja muunneltava. Helposti saatavilla olevat välineet herättävät lapsissa mielenkiintoa, kokeilunhalua ja uteliaisuutta. Hyvin suunniteltu varhaiskasvatusympäristö ja välineistö, joihin myös lapsi saa vaikuttaa, kannustaa toimimaan ja ilmaisemaan itseään monin eri tavoin niin sisällä kuin ulkona. Oppimisympäristöä arvioidaan ja kehitetään yhdessä lasten ja huoltajien kanssa heiltä saadun palautteen perusteella. Leikkivälineet ovat turvallisia ja lasten toimintaan mitoitettuja. Varhaiskasvatusympäristössä kiinnitetään huomiota ergonomiaan sekä yleiseen viihtyvyyteen, siisteyteen ja turvallisuuteen.

Ympäristössä näkyy myös lapsen käden jälki. Toimintaa dokumentoidaan pedagogisesti siten, että niin lapset kuin huoltajatkin näkevät lapsen arjen esimerkiksi valokuvien, lasten töiden ja kertomusten välityksellä. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä käytetään tarkoituksenmukaisella tavalla, esimerkiksi pedagogisen dokumentoinnin ja lasten osallisuuden tukena.

Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään lähiympäristöä kuten lähimetsiä, piha-alueita, urheilukenttiä, leikkipuistoja, lähimetsiä ja kirjaston palveluita. Piha-alueiden ulkopuolelle poistuttaessa huomioidaan turvallinen liikkuminen liikenteessä. Luonnossa liikkumiseen liittyy luonnon kunnioittaminen siten, että kasveja ja eläimiä ei vahingoiteta.

Psyykkinen ja sosiaalinen ympäristö muodostuvat lasten ja aikuisten välisestä vuorovaikutuksesta ja myönteisestä ilmapiiristä. Toiminta pienryhmissä mahdollistaa työrauhan ja lasten yksilölliset tarpeet. Näin oppiminen pystytään huomioimaan paremmin.

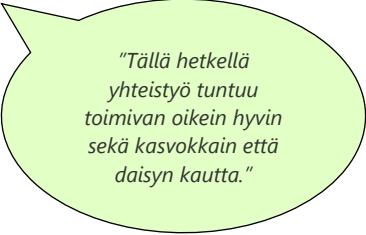
Päivärytmi on säännöllinen ja luo pysyvän rungon lasten päivään. Ryhmän pelisäännöistä ja toimintatavoista keskustellaan lasten kanssa, ja he pääsevät vaikuttamaan niiden laadintaan. Toimintaa suunnitellaan siten, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus osallistua omista lähtökohdistaan. Lapsi kokee olevansa turvallisessa ilmapiirissä ja voi luottaa saavansa apua sitä tarvitessaan. Uusiin asioihin, menetelmiin ja välineisiin on mahdollista tutustua aikuisen opastuksella ja lapsen ikä huomioiden.

3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Yhteistyöllä edistetään varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä varhaiskasvatuksen laadukasta pedagogista toimintaa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä⁸⁹.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa⁹⁰. Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä.

"Tällä hetkellä yhteistyö tuntuu toimivan oikein hyvin sekä kasvokkain että daisyn kautta."

Kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista keskustellaan sekä henkilöstön kesken, että huoltajien kanssa. Yhteistyö on vuorovaikutteista ja edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi⁹¹.

Yhteistyöllä voi olla erilaisia tehtäviä ja muotoja lapsen varhaiskasvatuksen aikana. Lasten päivittäiset tapahtumat ja kokemukset jaetaan huoltajien kanssa. Kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Huoltajan ja henkilöstön havainnot ja keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle.

⁸⁹ Varhaiskasvatuslaki 7 §

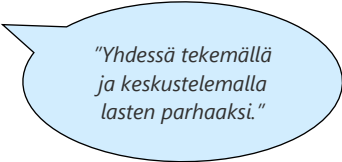
⁹⁰ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 10 kohta

⁹¹ Kielilaki (423/2003) 18 § ja ulkomaalaislaki (301/2014) 203 §

Yhteistyön merkitys on erityisen tärkeää siirtymävaiheissa, kuten lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatuksen aikaisissa siirtymissä, lapsen vaihtaessa päiväkotia tai aloittaessa esiopetuksen. Yhteisellä keskustelulla on erityinen tehtävä laadittaessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa (luku 1.3). Yhteistyön merkitys huoltajan kanssa korostuu lapsen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa (luku 5). Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa huoltajan ja henkilöstön välisen yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista.

Lasten huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Yhteistyö voi tukea myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta. Huoltajien verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa tukea henkilöstön työlle.

Hausjärven näkökulma

*"Yhdessä tekemällä
ja keskustelemalla
lasten parhaaksi."*

Yhteistyö huoltajien kanssa alkaa aloituskeskustelusta, jossa luodaan pohja lapsen varhaiskasvatukselle ja keskinäiselle luottamukselle.

Varhaiskasvatuspaikkaan ja -henkilöstöön tutustutaan lapsen kanssa lapsen tarpeet huomioiden.

Päivittäiset kohtaamiset ovat tärkeä osa yhteistyötä ja ne mahdollistavat lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja turvallisuuden. Perheitä pidetään ajan tasalla erilaisista tapahtumista ja lapsen päivään liittyvistä asioista huoltajien kanssa sovituin tavoin. Varhaiskasvatuskeskusteluissa huoltajat osallistuvat lapsen varhaiskasvatuksen suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin yhdessä lasten kanssa lapsen ikätaso huomioiden. Yhteistyö henkilöstön ja toisten huoltajien kanssa mahdollistuu myös erilaisissa tilaisuuksissa ja tapahtumissa.

Kun lapsi siirtyy varhaiskasvatuksessa toiseen ryhmään, paikkaan tai esiopetukseen, tehdään huoltajien ja eri toimijoiden kanssa yhteistyötä. Siirtymävaiheissa pidetään tiedonsiirtopalaveri, johon huoltajien toivotaan osallistuvan. Yhteistyön tavoitteena on lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi sekä jatkuvuus lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Huoltajien osallisuus kaikissa lapsen asioissa huomioidaan. Ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja kokoaa tarvittavat tiedot ja huolehtii tiedon siirtymisestä eteenpäin.

Neuvolan yhteistyölomake toimii henkilöstön, huoltajien ja neuvolan yhteisenä dokumenttina sekä tiedonsiirron välineenä.

Yhteistyö eri tahojen kanssa

Yhteistyön tavoitteena on varmistaa laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttaminen ja kehittäminen. Varhaiskasvatustilain mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava monialaisessa yhteistyössä ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet⁹². Yksityisen palveluntuottajan on tarpeen mukaan toimittava monialaisessa yhteistyössä⁹³.

Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa varhaiskasvatuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Yhteistyö esimerkiksi muusta opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. Muita varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja ovat esimerkiksi järjestöt, katsomusyhteisöt kuten seurakunnat, poliisi sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut.

Kunnan varhaiskasvatuksen ja sen alueella toimivien yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen tuottajien sekä kuntien välinen yhteistyö ja sen kehittäminen on tärkeää. Varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat kehittää toimintaansa yhteistyössä korkeakoulujen, oppilaitosten, tutkimuslaitosten ja viranomaisten kanssa.

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä myös lastenneuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio alle kouluikäisen lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa huoltajan kirjallisella suostumuksella. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä.⁹⁴

Hausjärven näkökulma

Kaikkeen yhteistyöhön pyydetään huoltajien lupa. Yhteistyön merkitys korostuu etenkin, jos lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista herää huolta, ja lapsen tukitoimia suunnitellaan ja järjestetään. Lapsen tuen tarpeen selvittämisessä auttaa kunnan konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Varhaiskasvatuksessa toteutetaan moniammatillista yhteistyötä. Tärkeimmät yhteistyötahot ovat neuvola, sivistys-, sosiaali- ja liikuntatoimi.

⁹² Varhaiskasvatustilain 7 ja 22 §

⁹³ Varhaiskasvatustilain 7 §

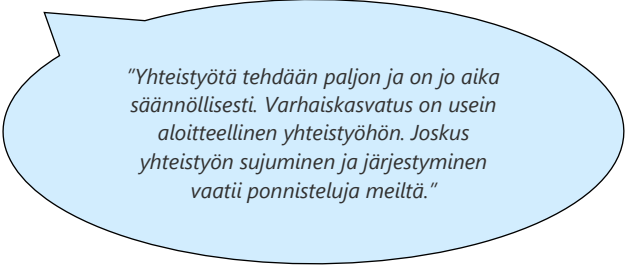
⁹⁴ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 7, 9 ja 13 § sekä varhaiskasvatustilain 7 §

Kun lapsen vuosittaisen neuvolatarkastuksen ajankohta lähenee, huoltajille annetaan varhaiskasvatuksesta täytettäväksi tiedonsiirron lomake. Lomake palautuu varhaiskasvatuspaikkaan, jossa se täydennetään varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Lomakkeeseen voidaan tarpeen mukaan kirjata huomioita erilaisista tilanteista ja mahdollisia varhaiskasvatuksen erityisopettajan havaintoja. Lomakkeen merkinnöistä keskustellaan huoltajan kanssa, joka toimittaa lomakkeen neuvolaan ja siellä käynnin jälkeen palauttaa sen takaisin varhaiskasvatuspaikkaan.

Neuvolan tiedonsiirron lomake on asiakirja, johon voidaan viitata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa. Lapsen varhaiskasvatusajan päätyttyä lomakkeet annetaan huoltajille.

Hausjärven kunnan varhaiskasvatuksessa käydään säännöllisesti vuoropuhelua neuvolan terveydenhoitajien kanssa. Yhdessä arvioidaan yhteistyön sujumista ja mahdollisia kehittämisen paikkoja.

Lapsen siirtyessä esiopetukseen tehdään monialaista yhteistyötä koulun henkilöstön sekä muiden tarvittavien ammattilaisten kanssa. Jos lapsen kehityksestä tai oppimisesta on huolta tai lapsella on tuen tarve, hänen tilanteestaan pidetään erillinen tiedonsiirron palaveri, johon myös huoltajat osallistuvat. Kuvattu tarkemmin luvussa 5.

"Yhteistyötä tehdään paljon ja on jo aika säännöllisesti. Varhaiskasvatus on usein aloitteellinen yhteistyöhön. Joskus yhteistyön sujuminen ja järjestäminen vaatii ponnisteluja meiltä."

Varhaiskasvatus on yhteistyössä sosiaalitoimen (sosiaali- ja perhetyö, perheiden kotipalvelu) kanssa. Tavoitteena on ohjata, auttaa ja tukea perheitä, joilla on hetkellistä tai pitkäaikaista tuen tarvetta jollain osa-alueella. Yhdessä arvioimme säännöllisesti, miten olemme onnistuneet yhteistyössä ja miten voisimme kehittää

sekä tiedonkulkua että yhteisiä toimintatapoja.

Kirjaston palvelut ovat kunnan eri alueilla erilaiset. Fyysisesti kirjastossa on mahdollista käydä Oitissa. Muissa taajamissa käy kirjastoauto viikoittain.

Lasten kanssa käytämme kunnan eri liikuntapaikkoja. Sopimuksen mukaan Hausjärven kunnan liikuntasihteeri auttaa liikuntatapahtumien järjestämisessä. Talvella säiden salliessa 5-vuotiaat voivat osallistua hiihtokouluun. Kunnan liikuntavälinevarastosta on mahdollista lainata erilaisia liikuntavälineitä.

Riihimäen seudun verkostomaisen perhekeskuksen kautta tehdään yhteistyötä tilanteessa, jossa lapsesta tai perheestä on herännyt huoli. Verkostomaisessa toimintamallissa hyödynnetään eri alojen työntekijöiden asiantuntemusta, ja myös perhe osallistuu prosessiin.

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista (kuvio 1). Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön suunnittelema toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys

Tavoitteellisen ja inklusiivisen toiminnan perustan luovat arvoperusta (luku 2.4), oppimiskäsitys (luku 2.5), niihin pohjautuva toimintakulttuuri (luku 3) sekä monipuoliset oppimisympäristöt (luku 3.2), yhteistyö (luku 3.3), työtavat (luku 4.3) ja lapsen tuki (luku 5). Lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä heidän kasvu ympäristöönsä liittyvät merkitykselliset asiat ovat toiminnan suunnittelun lähtökohtana. Lähtökohtana ovat myös luvussa 4.5 kuvatut oppimisen alueet.

Laadukkaan pedagogisen toiminnan edellytyksenä on suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen (luvut 4.2 ja 7). Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ohjaavat osaltaan toiminnan suunnittelua (luku 2.7).

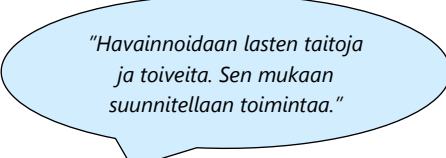
Pedagogisen toiminnan tavoitteita ja periaatteita tarkennetaan paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Tavoitteita tarkennettaessa otetaan huomioon varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot, niiden henkilöstörakenne ja muut ominaispiirteet. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmat (luku 1.3) ovat lapsiryhmän toiminnan suunnittelun lähtökohtia. Toimintaa toteutetaan niin, että jokaisella lapsella on oikeus edetä oppimisessaan siten, että varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta muodostuu lapselle mielekäs jatkumo.

4.2 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.

Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Yksittäisten dokumenttien, esimerkiksi valokuvien, piirrosten tai henkilöstön havaintojen, avulla voidaan yhdessä lasten kanssa tarkastella heidän kehitystään ja oppimistaan. Lasten jo saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun perusta.

Suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoitteena on, että henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta, ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välisen

"Havainnoidaan lasten taitoja ja toiveita. Sen mukaan suunnitellaan toimintaa."

vuorovaikutuksen luonnetta. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti. Dokumentoinnin avulla saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään esimerkiksi työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen jatkuvassa

muokkaamisessa lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia (luku 1.3). Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lapselle annettavan tuen tarpeiden arvioinnissa (luku 5).

Pidemmältä aikaväliltä kootut dokumentit ovat tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia, henkilöstön toiminnan itsearviointia (luku 7.1) sekä toimintakulttuurin kehittämistä.

Hausjärven näkökulma

Säännöllisellä, systemaattisella ja tosiasioihin perustuvalla pedagogisella dokumentoinnilla saadaan tietoa muun muassa lapsen kasvusta, kehityksestä ja kiinnostuksen kohteista. Erilaiset dokumentit tekevät varhaiskasvatusta, lapsen päivää ja oppimista näkyväksi. Tiedon avulla voidaan tukea lapsen oppimista ja huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä sekä mahdollistetaan lapsilähtöinen suunnittelu. Pedagogiset dokumentit ovat tallenteita ja heijasteita lapsen elämästä. Niiden avulla päästään tutustumaan lapsen ajatuksiin, kokemuksiin, osaamiseen ja tarpeisiin.

Lasten toimintaa dokumentoidaan muun muassa keräämällä lasten kanssa heidän kansioihinsa askarteluja, piirroksia, valokuvia, kertomuksia ja haastatteluja. Lasten tekemät työt ovat näkyvillä toimintaympäristössä. Henkilöstö tekee havaintoja lasten leikistä ja motoriikasta sekä vuorovaikutuksesta erilaisissa tilanteissa. Havainnot kirjataan ja kuvataan ryhmässä sovitulla tavalla. Lapset voivat myös itse dokumentoida toimintaa ja ilmiöitä esimerkiksi kuvaamalla, videoimalla tai äänittämällä.

Pedagogisen dokumentoinnin avulla voidaan lapsen kanssa palauttaa mieleen asioita, ihmisiä ja tapahtumia. Niistä voi muodostua joko lapsen henkilökohtaisia tai koko ryhmän yhteisiä muistoja tapahtumista, tilanteista ja tunnelmista. Pedagogisen dokumentoinnin menetelmiä ovat esimerkiksi sadutus, kuvakerronta, dokumenttiseinä, toiminnan puu ja lapsen ajatuskartta.

*"Yhdessä
varhaiskasvatus
suunnitelmaa
tehdessä keskusteltiin
mistä lapsi hyötyisi."*

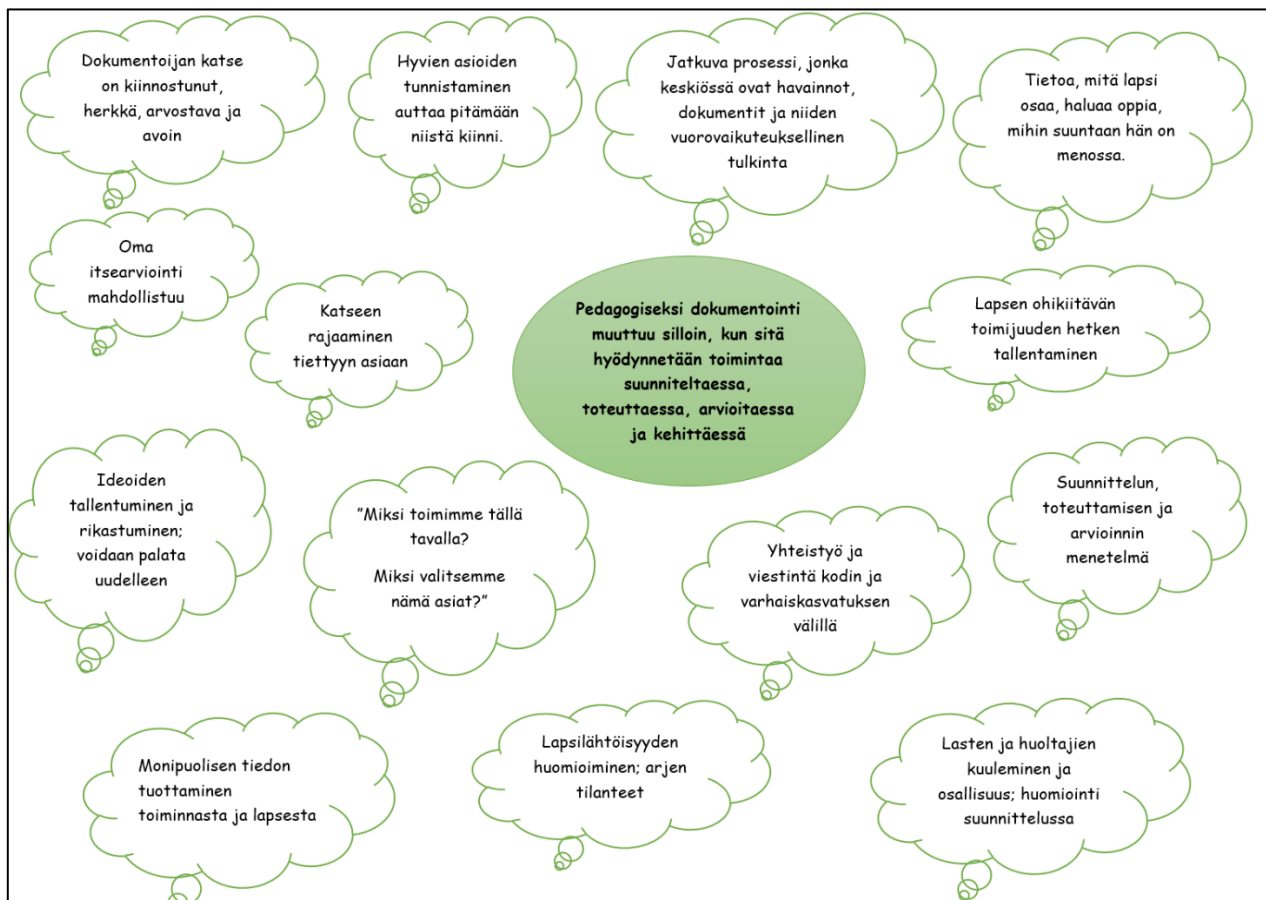
Yhdessä huoltajien kanssa laaditaan lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma. Lisäksi kehitystä seurataan tiedonsiirtolomakkeella yhdessä huoltajien ja neuvolan kanssa. Lapsen ajatuksia, toimintaa ja sosiaalisia suhteita kuvaavat dokumentit ovat pohjana yhteiselle keskustelulle. Niiden avulla voidaan saada tietoa, mitkä tavat toimia tai mitkä asiat ovat edistäneet tai estäneet toiminnalle

asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Pedagogista dokumentointia hyödynnetään myös oppimisympäristön suunnittelussa, tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen muokkaamisessa.

Varhaiskasvatussuunnitelman toteutuksen tueksi on oheismateriaalia; lomakkeita ja ohjeistusta erilaiseen havainnointiin ja arviointiin.

4.3 Monipuoliset työtavat

Työtapojen valintaa ohjaavat varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä hyödynnetään toiminnassa. Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline, että opettelun kohde. Tämän vuoksi on tärkeää, että henkilöstö ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja erikokoisissa ryhmissä sekä itsenäisesti. Työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä.

Henkilöstöltä edellytetään ammattitaitoa ja herkkyyttä tunnistaa eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia. Tämä näkyy muun muassa taitona havaita lasten aloitteita ja tunnetiloja sekä muuttaa ja suunnata omaa toimintaansa niiden mukaisesti. Lasten aloitteet voivat olla kehollisia ja sanattomia, joten niiden ymmärtäminen ja niihin vastaaminen edellyttävät henkilöstöltä sensitiivistä läsnäoloa ja lapsen hyvää tuntemista.

Lapset ottavat osaa työtapojen suunnitteluun ja valintaan omien edellytystensä mukaisesti. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan sekä kokeilla erilaisia työtapoja. Työtapojen vaihteleva käyttö tarjoaa eri-ikäisille ja eri tavoin oppiville lapsille onnistumisen kokemuksia. Monipuoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä. Työtapojen käytössä hyödynnetään henkilöstön ja lasten osaamista sekä kokeillaan ja kehitetään uusia työtapoja.

Hausjärven näkökulma

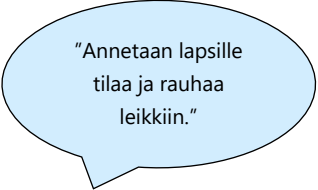
Varhaiskasvatuksen suunnittelun pohjana ovat lasten varhaiskasvatussuunnitelmat. Toimintaa toteutetaan lapsen iän- ja kehityksen mukaisesti lapsen mielenkiinnonkohteet huomioiden. Mahdollisuuksien mukaan toimitaan pienryhmissä, jolloin pystytään paremmin huomioimaan lasten yksilölliset suunnitelmat. Lapset osallistuvat henkilöstön avustuksella toiminnan ideointiin. Lapsen ajatuksia ja mielipiteitä kuunnellaan aktiivisesti.

Lapselle ominaiset tavat toimia ovat leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja taiteellinen kokeminen. Työtapojen valintaan vaikuttavat lasten kokemukset ja toiveet, aihepiirit ja oppimisympäristön tarjoamat mahdollisuudet. Lapsen synnynnäistä uteliaisuutta tuetaan, annetaan aikaa ihmettelylle ja rohkaistaan ratkaisemaan ongelmia yhdessä.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänä on havainnoida lasta erilaisissa toiminta- ja vuorovaikutustilanteissa ja havaintojen perusteella kehittää vaihtelevia toiminta- ja oppimisympäristöjä sekä työtapoja. Lasten ja huoltajien havaintoja ja palautetta arvostetaan ja ne otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa. Palautetta kerätään muun muassa keskusteluissa ja yhteisillä kyselyillä.

4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki on keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tarjota kaikille lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Leikissä lapsi oppii, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline vaan tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa. Kokemukset, jotka herättävät lapsissa tunteita, uteliaisuutta ja kiinnostusta, virittävät leikkiin.

"Annetaan lapsille tilaa ja rauhaa leikkiin."

Lapselle leikin merkitys syntyy leikistä itsestään. Leikki tuottaa lapsille iloa ja mielihyvää. Leikkiessään lapset ovat aktiivisia toimijoita: he jäsentävät ja tutkivat ympäröivää maailmaa, luovat sosiaalisia suhteita sekä muodostavat merkityksiä kokemuksistaan. Leikissä lapset rakentavat käsitystä itsestään ja muista ihmisistä. Leikkiessään lapset sekä jäljittelevät että luovat uutta ja muuntavat näkemäänsä. Samalla he mallintavat ja testaavat haaveitaan ja toiveitaan. Mielikuvitus mahdollistaa sen, että lapset voivat kokeilla erilaisia rooleja

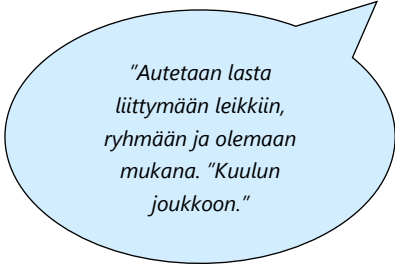
ja ideoita, joita he muuten eivät voisi toteuttaa. Leikkiessään lapset voivat käsitellä itselleen vaikeita kokemuksia. Leikissä on turvallista kokeilla, yrittää ja erehtyä.

Leikissä yhdistyvät keskeiset oppimista edistävät elementit: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Leikki kehittyy ja saa eri muotoja kokemusten karttuessa. Henkilöstön ja lasten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus luovat perustan ajattelun ja kielen kehitykselle sekä kehittyville leikkitaidoille. Lapset havainnoivat, kokeilevat ja oppivat yhteisön sääntöjä leikissä. Ryhmässä leikkiessään lapset oppivat säätämään tunteitaan ja tahtomistaan sekä huomioimaan toisten ihmisten näkökulmia. Yhteisöllisyys kasvaa leikin kautta ja vahvistaa myönteistä tunneilmastoa.

Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen työtapana. Pedagogisessa toiminnassa voidaan leikin juonen kehittämisessä ja leikkimaailmojen rakentamisessa yhdistää esimerkiksi draamaa, improvisaatiota tai satuja. Henkilöstön tulee tiedostaa keskittyneen tutkimisen, spontaanin luovan ilmaisun sekä vauhdikkaiden liikunta- ja peuhausleikkien merkitys lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle. Eri tilanteita voi rikastaa leikinomaisuudella. Lorut, sanaleikit, laulut ja yhteinen hassuttelu vahvistavat myönteistä ilmapiiriä, mikä tukee oppimista ja hyvinvointia.

Henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset inklusiivisten periaatteiden mukaisesti, ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti.

Henkilöstön tulee suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti tukea lasten leikin kehittymistä sekä ohjata sitä joko leikin ulkopuolelta tai olemalla itse mukana leikissä. Henkilöstön fyysinen ja psyykinen läsnäolo tukee lasten välistä vuorovaikutusta ja ehkäisee ristiriitatilanteiden syntymistä.

"Autetaan lasta liittymään leikkiin, ryhmään ja olemaan mukana. "Kuulun joukkoon."

Henkilöstön tulee havainnoida ja dokumentoida lasten leikkiä. Leikin havainnointi lisää henkilöstön ymmärrystä lasten ajattelusta ja kiinnostuksen kohteista sekä heidän tunteistaan ja kokemuksistaan. Havaintoja käytetään leikin ja muun toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa. Henkilöstöltä edellytetään herkkyyttä ja ammattitaitoa sekä sukupuolisensitiivisyyttä havaita lasten leikkialoitteita ja vastata niihin sopivalla tavalla.

Pitkäkestoiseen leikkiin tarvitaan aikaa, rauhaa ja tilaa sekä sopivia ja lasten saatavilla olevia leikkivälineitä ja materiaaleja. Oppimisympäristöjen tulee joustaa leikkien mukaan, sillä leikit eivät välttämättä pysy paikallaan niille nimetyissä tiloissa.

Lasten kulttuurin ja lapsille suunnatun median tunteminen auttaa henkilöstöä ymmärtämään lasten leikkejä. Myös erilaiset pelit sekä digitaaliset välineet ja sovellukset tarjoavat niihin monenlaisia mahdollisuuksia. Leikkiin kannustavassa oppimisympäristössä myös aikuinen on oppija. Henkilöstö keskustelee leikin merkityksestä ja lasten leikkeihin liittyvistä havainnoista huoltajien kanssa. Tällä tavoin voidaan edistää leikkien jatkumista kotona tai varhaiskasvatuksessa.

Hausjärven näkökulma

Leikki on lapselle keskeinen tapa hahmottaa maailmaa. Leikille annetaan aikaa, tilaa ja mahdollisuus monipuolisin välinein. Leikki kehittää mielikuvitusta, kieltä, ajattelua, muistia ja luovuutta. Leikissä lapsi opettelee vuorovaikutus- ja tunnetaitoja. Leikin kautta oppiminen mahdollistuu hyvässä ja kannustavassa ilmapiirissä. Lapsella on mahdollisuus valita leikkinsä oman kiinnostuksensa mukaan. Leikki voi myös jatkua myöhemmin tai se voi yhdistyä toiseen leikkiin.

"Aikuisen heittäytymisellä on suuri vaikutus lasten heittäytymiseen."

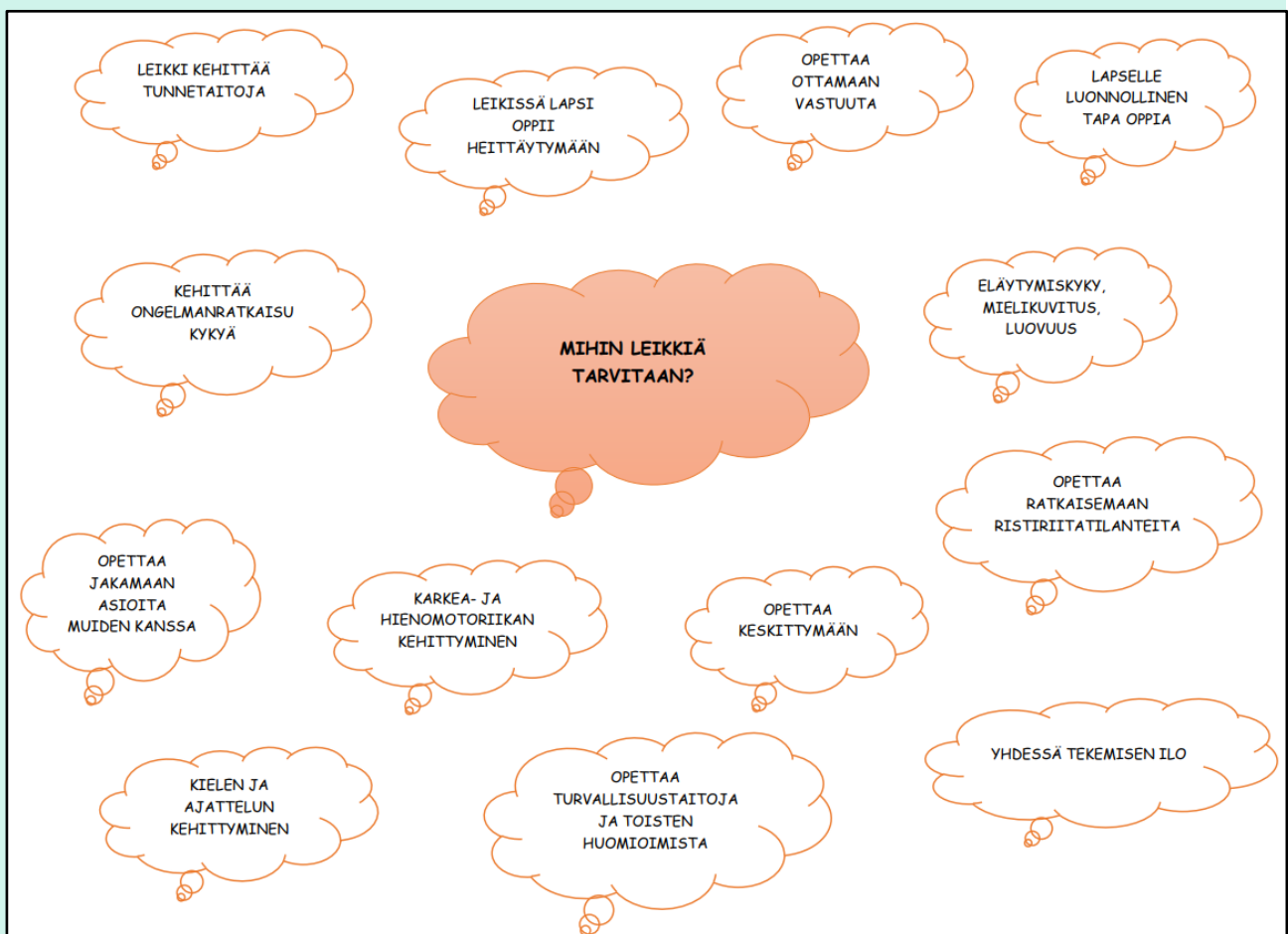
Henkilöstö on tarvittaessa tukemassa ja ohjaamassa leikkiä ja mahdollistaa sen pitkäkestoisuuden. Heidän roolinsa on kuunnella,

kannatella ja herätellä mielenkiintoa sekä rikastuttaa leikkiä ja oppimisympäristöä. Aikuinen on aktiivisesti mukana leikkitilanteessa havainnoijana ja toimijana.

Leikkikulttuurissa on tärkeää huomioida sekä leikkiperinteet että lasten kulttuurin ajankohtaiset ilmiöt.

"Päiväkodissa on kivaa ja hoitajat on kivoja."

Huoltajien välityksellä henkilöstö saa tietoa lapsen mielenkiinnonkohteista ja leikeistä kotona. Leikkimaailmat jatkuvat näin kotona ja varhaiskasvatuksessa.

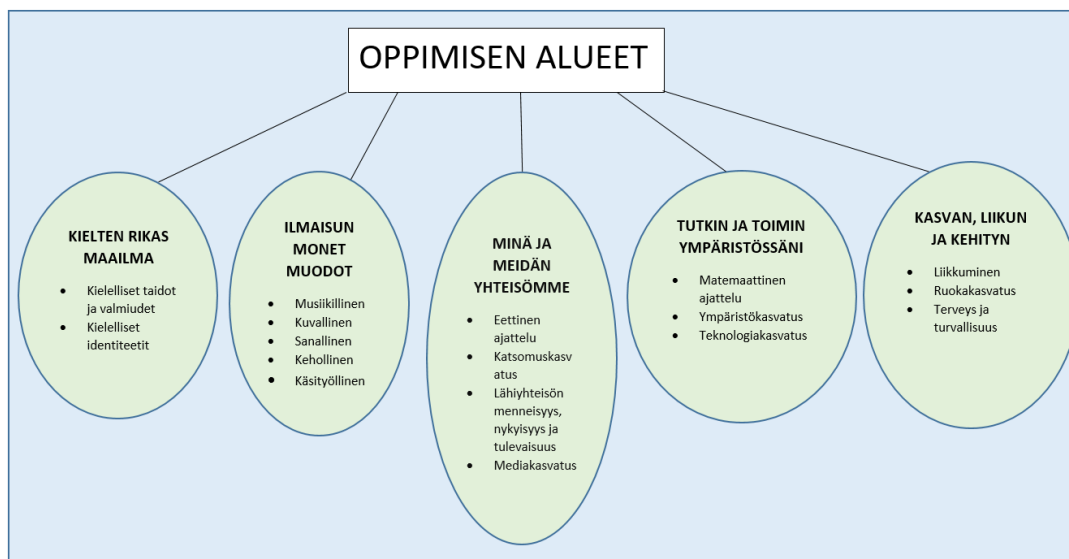
4.5 Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti.

Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetussuunnitelman perusteiden⁹⁵ mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi:

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn.

Oppimisen alueita yhdistelevä ja soveltava pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Aihepiirit voivat nousta esimerkiksi leikeistä, saduista, retkistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tapa, jolla oppimisen alueiden tavoitteita käsitellään, vaihtelee valittujen aihepiirien, tilanteiden ja lasten oppimisen mukaan. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

⁹⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen (luku 2.7). Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä. Kasvatuksessa ja opetuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä, ja että he voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia varhaiskasvatuksessa käsitellään luvussa 4.6.

Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. Kielelliset identiteetit kehittyvät, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Kuvio 2. Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa

Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan, ovat tärkeitä. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lasten non-verbaaleihin viesteihin on keskeistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa.

Lasten kielen ymmärtämisen taitoja tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.

Lasten puheen tuottamisen taitojen kehittymistä seurataan ja ohjataan. Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa. Tämä auttaa lapsia käyttämään ja ymmärtämään puhuttua kieltä. Lasten kanssa kiinnitetään vähitellen huomiota myös äänensävyihin ja äänenpainoihin.

Lasten kielen käyttötaitoja ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan yhdessä lasten kanssa eri tilanteissa. Tavoitteena on tilannetietoisien kielen käytön vahvistuminen. Lasten kanssa harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Lisäksi eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lasten kielen käyttötaitoja. Tutustuminen erilaisiin teksteihin tukee kielen käyttötaitojen kehittymistä ja auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun heidän kielellinen muistinsa ja sanavarantonsa laajenee. Henkilöstön tehtävä on tukea tietoisesti tätä kehitystä. Kielellisen muistin kehittymistä tukevat esimerkiksi lorujen ja laululeikkien käyttö. Kielellä leikittely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen edistävät lasten kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä. Kiireetön keskustelu ja lukeminen sekä tarinoiden kerronta tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä asiayhteyksissä.

Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuuden kehittymistä. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla suunnataan lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikillisesti.

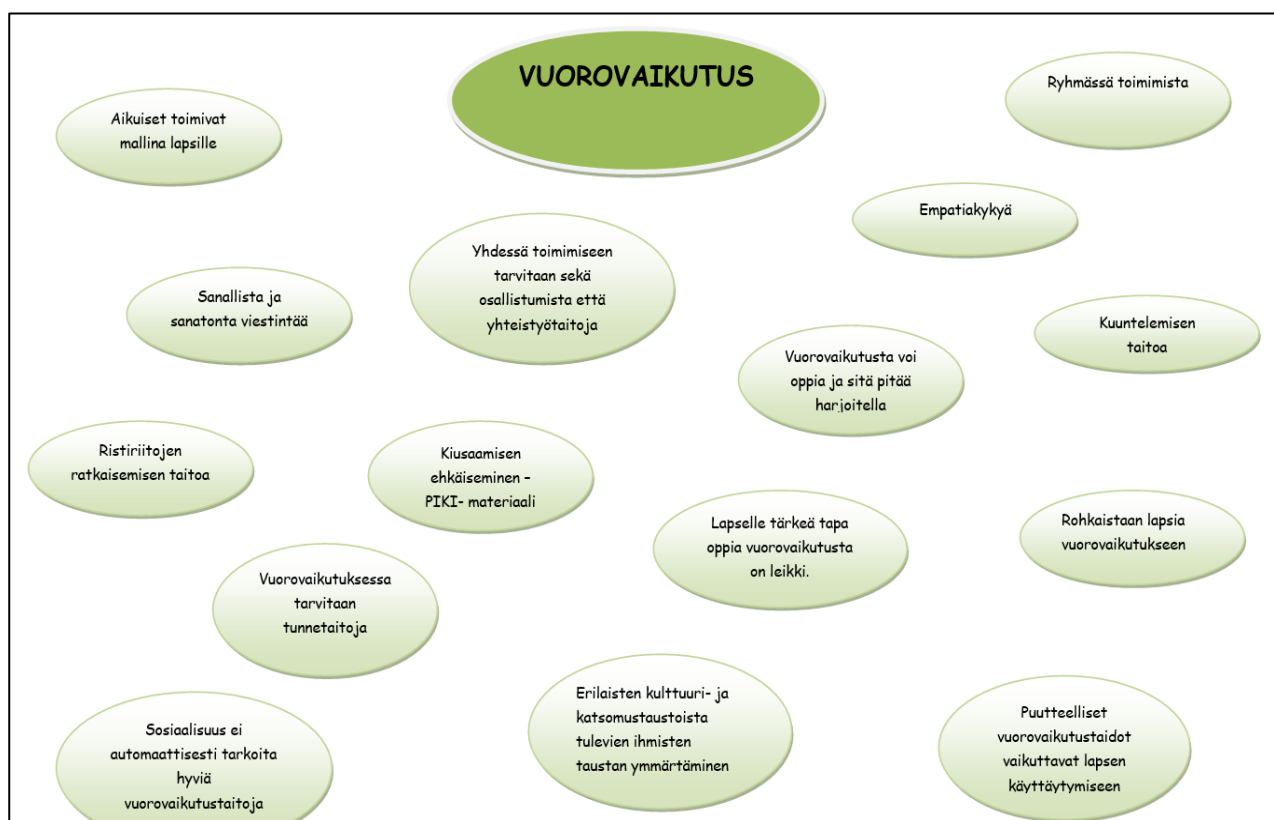
Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lapsille kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. Monilukutaitoa tukevassa varhaiskasvatuksessa puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, auditiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä.

Hausjärven näkökulma

Kielellä on keskeinen merkitys lapsen arjessa; se on ajattelun, ilmaisun, oppimisen ja vuorovaikutuksen väline. Henkilöstön tehtävänä on rohkaista, tukea ja kuunnella lapsen kaikkea ilmaisua. Lapsen vuorovaikutusaloitteisiin, sanattomiinkin, reagoidaan kannustavasti. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, puhumaan ja keskustelemaan erilaisissa tilanteissa aikuisten ja lasten kanssa. Henkilöstö sanoittaa tarvittaessa lapsen erilaisia tunteita ja tilanteita. Lapsille luetaan kirjoja ja aikuiset käyttävät rikasta, kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Aikuiset ovat vastuullisena ja kannustavana esimerkkinä, kun tutustutaan kirjastopalveluihin ja median eri muotoihin. Henkilöstö havainnoi lasten erilaisia kielenkehityksen vaiheita ja havaintojensa perusteella tukee lasta.

Kielen kehityksen tukemisessa voidaan käyttää kuvia, kuvapiirtämistä, esineitä, tukiviittomia ja suujumppaa. Lorut, runot, sadut, tarinat, sadutus ja riittelyt harjoittavat mm. kuuntelutaitoja, rikastuttavat mielikuvitusta ja sanavarastoa ja näin tukevat lapsen kielen kehitystä. Yhteistyötä tehdään tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja puheterapeuttien kanssa; konsultaatio, toimintamateriaalit ja yhteistyöpalaverit.

Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten musiikillisen, kuvallisen, käsityöllisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja muuta kulttuuria. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa.

Ilmaisun eri muodot tarjoavat lapsille keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa heitä puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. Taiteellinen ilmaisu tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. Oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet ja materiaalit sekä riittävä ohjaus ovat merkityksellisiä ilmaisumuotoihin tutustuttaessa.

Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa. Henkilöstön, lasten ja yhteistyökumppaneiden erityisosaamisen hyödyntäminen rikastuttaa taidekasvatusta.

Varhaiskasvatuksen musiikillisen ilmaisun tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsia ohjataan elämykselliseen kuuntelemiseen ja ääniympäristön havainnointiin. Lasten valmiudet hahmottavat musiikkia sekä äänen kestoa, tasoa, sointiväriä ja voimaa kehittyvät leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta. Heidän kanssaan lauletaan, loruillaan, kokeillaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin mukaan. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehosoittamisesta. Lapsia rohkaistaan käyttämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi kertoen, kuvallisesti ilmaisten tai tanssien. Lapset saavat myös kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteiden tuomasta onnistumisen ilosta.

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lapset harjoittavat kuvallista ajatteluaan, havainnointiaan ja kuvien tulkintaa monipuolisen kuvailmaisun avulla. Kuvan tekemisen taitoja kehitetään moniaistisesti sekä yhteyksiä muihin ilmaisun muotoihin rakentaen. Lapset kokeilevat erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja esimerkiksi maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tekemiään kuvia, taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, hienomotorisia taitoja, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta sekä muotoilua harjoitellaan lapsille soveltuvien käsityön teknisen työn ja tekstiilityön työtapojen avulla. Näitä työtapoja voivat olla esimerkiksi muovailu, leikkaaminen, naulaaminen, sahaaminen ja ompelu. Käsityöllisen ilmaisun tavoitteena on tarjota lapsille kokeilun, tutkimisen, yhteisöllisen tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia materiaaleja sekä opetella työskentelyssä tarvittavia käsityön tekniikoita. Lapset saavat ideoida ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä. Lasten kanssa voidaan tarkastella ja hyödyntää sekä lasten taustoihin liittyviä, että paikallisia käsityöperinteitä.

Lapsia rohkaistaan sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on, että harjoitukset ja leikit tarjoavat lapsille mahdollisuuden monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta, toteutetusta ja arvioidusta luovasta prosessista. Toiminnassa hyödynnetään monipuolisesti esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta.

Hausjärven näkökulma

Lasten ilmaisua tuetaan monipuolisesti ja kokonaisvaltaisesti. Lapsia kannustetaan ja rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin ja kokeilemaan erilaisia työtapoja. Lasten kanssa tekemisessä on tärkeää itse prosessi eikä lopputulos.

Musiikillisen ilmaisun tavoitteena on, että lapset saavat musiikillisia kokemuksia. Heidän kiinnostustaan ja suhdettaan musiikkiin vahvistetaan ryhmien omissa ja koko talon yhteisissä laulu- ja musiikkihetkissä.

Lapset tutustuvat monenlaiseen musiikkiin ja soittimiin. Musiikin tahtiin liikutaan ja ilmaistaan itseään eri tavoin. Laulu on läsnä myös lasten perushoitotilanteissa ja arjessa.

Kuvallista ilmaisua ja käsillä tekemistä tuetaan suunnitelmallisessa ja ohjatussa toiminnassa. Välineet ja materiaalit ovat lasten saatavilla. Lasten kanssa opetellaan erilaisia tekniikoita, ja materiaaleja käytetään monipuolisesti. Työskentelyssä huomioidaan kestävän kehityksen ja kierrätyksen periaatteita.

Teatterin eri muotoja käytetään toiminnassa esimerkiksi nukke- ja pöytäteatteri. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan esityksiä, musiikkiliikuntaa ja tanssia.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (luku 2.7).

Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla lasten kanssa eri tilanteissa esiintyviä tai lapsia askarruttavia eettisiä kysymyksiä. Teemat voivat liittyä esimerkiksi ystävyyteen, oikean ja väärän erottamiseen, oikeudenmukaisuuteen tai pelon, surun ja ilon aiheisiin. Eettisiä kysymyksiä käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa turvallisiksi ja hyväksytyiksi. Lasten kanssa pohditaan myös ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita.

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Lasten kanssa voidaan tarkastella myös laajemmin uskontoja ja katsomuksia. Vastaavasti tarkastellaan uskonnottomuutta. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. Lasten ihmettelylle annetaan tilaa, ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänkysymyksiä.

Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. Katsomuskasvatus tukee muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (ks. luku 2.7).

Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lisäksi tarkastellaan lasten kasvuympäristöjen moninaisuutta.

Lapsille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Tärkeitä tiedon lähteitä ovat lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt. Lisäksi voidaan hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta heidän omasta kulttuuriperinnöstään. Menneeseen aikaan voidaan tutustua esimerkiksi lasten isovanhempien lapsuuden leikkien ja musiikin avulla.

Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohtaisia asioita. Lasten kanssa tarkastellaan myös lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Tavoitteena on kasvattaa lapsia ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia.

Menneisyyden ja nykyisyyden lisäksi on tärkeää pohtia tulevaisuutta ja sitä, miten voimme vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen. Tulevaisuuden pohdinta voi liittyä esimerkiksi tulevan vuodenajan leikkien tai oman oppimisympäristön suunnitteluun. Lasten kanssa voidaan esimerkiksi rakentaa tulevaisuuden mielikuvitusmaailmoja tai pohtia tulevaa lapsia kiinnostavien ammattien kautta.

Varhaiskasvatuksessa mediakasvatuksen tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla harjoitellaan

kehittyvää lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin.

Hausjärven näkökulma

Varhaiskasvatuksessa eettinen ajattelu sisältyy kaikkeen toimintaan. Ryhmässä harjoitellaan yhdessä sovittuja sääntöjä ja toimintatapoja. Henkilöstön tärkein tehtävä on perusturvallisuuden luominen ja turvallisten rajojen asettaminen lapsille. Lasten kanssa opetellaan hyviä käytöstapoja sekä erottamaan oikea ja väärä.

Lasten kanssa keskustellaan heitä kiinnostavista asioista ja heidän kysymyksiinsä vastataan ikään sopivalla tavalla esimerkiksi satuja, musiikkia, leikkiä ja draamaa käyttäen. Lapset tutustuvat vuodenkiertoon kuuluviin juhliin ja tapahtumiin sekä niihin liittyviin perinteisiin. Erilaisten perheiden elämäkatsomusta kunnioitetaan, ja henkilöstö ohjaa lapsia omalla esimerkillään suvaitsevaisuuteen. Eri kulttuureihin voidaan tutustua esimerkiksi kirjojen, kuvien ja musiikin kautta. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja mahdollisuuksien mukaan tehdään yhteistyötä.

Mennyt, nykyisyys ja tulevaisuus ovat läsnä lasten elämässä leikeissä, vuorovaikutustilanteissa, kirjallisuudessa ja mediassa. Henkilöstö tarkastelee lasten kanssa erilaisia ilmiöitä, suunnittelee tulevia tapahtumia ja antaa mahdollisuuksia menneen muisteluun. Esimerkiksi yhteiset tarinat, valokuvat, piirroksot ja videot tallentavat lasten kokemuksia ja tunnelmia.

Erilaiset mediat, kuten kirjat, digitaaliset pelit, älypuhelimet, TV ja lehdet, kuuluvat perheiden arkielämään. Varhaiskasvatuksen henkilöstö havainnoi, mitkä ilmiöt ja teemat kiinnostavat lapsia ja ovat heille merkityksellisiä. Henkilöstö on lasten tukena medialukutaidon opettelemisessa ja vahvistamassa valmiuksia ja positiivisia kokemuksia. Lapset saavat kokea, että heille tärkeille asioille on tilaa, ja niihin suhtaudutaan myönteisesti ja arvostaen. Yhdessä voidaan tutustua lasten suosikkiteemoihin ja harjoitella itsekin erilaisen median tekemistä. Lapset voivat mahdollisuuksien mukaan kuvata tai videoida tapahtumia. Kuviin voidaan yhdistää kirjoitusta tai piirroksia. Musiikin, teatterin ja liikunnan avulla lapset pääsevät osalliseksi yhteisestä tekemisestä ja kokemuksesta mielenkiintonsa ja ikätasonsa mukaisesti. Yhdessä huoltajien kanssa edistämme lapsen turvallista ja vastuullista kasvamista monenlaisen informaation ja kuvien värikkäässä maailmassa. Lastenkulttuurin ja lapsille suunnatun median tunteminen auttaa ymmärtämään paremmin mediasta nousseita leikki-ideoita.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös ympäristökasvatusta ja teknologiakasvatusta. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelunsa eri vaiheissa oleville lapsille. Lapset tutustuvat matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ja lähiympäristössä ilmeneviin muotoihin, määriin ja muutoksiin. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan ilmaisemalla ja tarkastelemalla niitä esimerkiksi kehollisesti tai eri välineiden ja kuvien avulla. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia ja muutoksia. Lapsia kannustetaan myös oppimisympäristöön liittyvien ongelmien löytämisessä, pohtimisessa ja päättelyssä sekä ratkaisujen etsimisessä.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti vuorovaikutteisissa tilanteissa, esimerkiksi leikkiä ja lapsia houkuttelevia materiaaleja hyödyntäen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä ja taitojen karttuessa liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukujonotaitoja ja nimeämistä voidaan kehittää esimerkiksi lorujen ja riimien avulla. Lasten kanssa kokeillaan mittaamista ja harjoitellaan sijainti- ja suhdekäsitteitä esimerkiksi liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tilan ja tason hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan kappaleita ja muotoja sekä leikkimään niillä. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Aikakäsitettä avataan esimerkiksi vuorokauden- ja vuodenaikoja havainnoimalla.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestäväää elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita, että oppimisympäristöjä.

Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä ja hänen ympäristösuhteensa vahvistuu. Luonnon ilmiöitä havainnoidaan eri

aistein ja eri vuodenaikoina. Niistä keskustellaan ja niitä tutkitaan. Samalla opetellaan ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä. Eri kasvi- ja eläinlajien tunnistamisen harjoittelu vahvistaa luonnon tuntemusta. Lasten kanssa opetellaan etsimään tietoa heitä kiinnostavista asioista. Luonto voi olla myös esteettisen kokemisen ja rauhoittumisen paikka.

Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella edistetään kestävään elämäntapaan kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittamista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin. On tärkeä huolehtia siitä, että lapset kokevat voivansa omilla teoillaan vaikuttaa kestävään elämäntapaan mutta ilman että heidän tarvitsee kantaa lapsina liian suurta vastuuta kestävän elämäntavan ylläpitämisestä.

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, etsimään niihin yhdessä vastauksia ja tekemään päätelmiä.

Lasten kanssa havainnoidaan arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja ja tutustutaan digitaalisiin laitteisiin ja sovelluksiin sekä niiden toimintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia toteuttaa omia ideoitaan esimerkiksi rakennellen eri materiaaleista sekä kokeilla eri laitteiden toimintaa. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Pulmia ratkotaan ja onnistumisista iloitaan yhdessä. Tavoite on, että lasten omakohtaisten kokemusten myötä herää ymmärrys siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa. Toiminnassa voidaan hyödyntää lähiympäristön teknologisia ratkaisuja, esimerkiksi leluja ja muita arjen teknologisia ratkaisuja, ja tutkia niiden toimintaperiaatteita.

Hausjärven näkökulma

Matematiikka on osa lapsen jokapäiväistä elämää, ja ajattelun kohteena ovat arkiset lapsen elämässä esiin tulevat matemaattiset ongelmat ja tilanteet. Matemaattisia asioita kuten vertaaminen, päättelyminen ja laskeminen voi luontevasti oppia arkitilanteiden esimerkiksi pukemisen, päiväjärjestyksen ja leikin kautta. Mielekäs ja sopivasti haasteita tarjoava ympäristö kehittää ajattelua ja päättelyä. Oppimisympäristöstä löytyy lasta kiinnostavia pelejä, leluja ja välineitä, jotka tukevat matemaattisten taitojen harjoittelua.

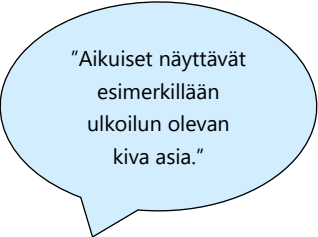
Hausjärvellä käytämme ympäristön toimintamahdollisuuksia monipuolisesti liikkumalla ja retkeilemällä metsässä ja lähiympäristössä. Vuodenaikojen vaihteluiden rikkaus hyödynnetään havainnoimalla luonnossa tapahtuvia muutoksia. Yhdessä lasten kanssa pohditaan heitä kiinnostavia asioita kokeilemalla ja tutkimalla. Henkilöstön kanssa lapset harjoittelevat ottamaan vastuuta luonnon ja ympäristön hyvinvoinnista. Luonnossa liikkuesssa käytämme monipuolisesti eri aisteja tutustuessamme kasveihin ja eläimiin. Edistämme kestävään elämäntapaan kasvamista esimerkiksi lajittelemalla, kierrättämällä ja säästämällä. Yhdessä opetellaan luonnossa liikkumisen sääntöjä, luonnon arvostusta ja kunnioittamista sekä jokamiehen oikeuksia.

Teknologia on läsnä lasten elämässä. Teknologian tutustuminen tärkeä kansalaistaito. Tutustumme erilaisiin laitteisiin ja ohjaamme lasta käyttämään tekniikkaa ja erilaisia viestintävälineitä. Kuuntelemme lasten pohdintoja ja kysymyksiä heitä ympäröivästä maailmasta. Lasten pohdintoihin etsimme yhdessä vastauksia ja kannustamme lapsia ratkomaan pulmia sekä kehittämään omia luovia ratkaisuja.

Kasvan, liikun ja kehityn

Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueeseen sisältyy liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti sekä kokemaan

"Aikuiset näyttävät
esimerkillään
ulkoilun olevan
kiva asia."

liikunnan iloa. Lapsia kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on riittävästi mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan sekä sisällä että ulkona. Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä, lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveille kasvulle, kehitykselle,

oppimiselle ja hyvinvoinnille. Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan erilaisia ja kuormittavuudeltaan eritasoisia liikunnan tapoja, kuten leikkimistä sisällä ja ulkona, retkeilyä sekä ohjattua liikuntaa. Ryhmässä liikkuminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja. Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päivää. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia innostetaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja. Liikkumisessa hyödynnetään eri aisteja sekä erilaisista materiaaleista valmistettuja, liikkumaan innostavia välineitä. Lasten liikkumisen tulee vaihdella luontevasti kestoaltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. Lasten tulee saada kokemuksia yksin, parin ja ryhmän kanssa liikkumisesta. Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kokemuksia erilaisista liikuntaleikeistä, kuten perinteisistä pihaleikeistä sekä satu- tai

musiikkiliikunnasta. Eri vuodenaikoja tulee hyödyntää siten, että lapset saavat mahdollisuuksia opetella kullekin vuodenajalle tyypillisiä tapoja ulkoilla.

Säännöllisellä ja ohjatulla liikunnalla on tärkeä merkitys lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Tämän vuoksi lasten motoristen taitojen suunnitelmallinen havainnointi on tärkeää. Henkilöstön tulee suunnitella päivän rakenne, sisä- ja ulkoympäristö sekä toiminnan sisällöt niin, että lapset voivat monipuolisesti nauttia liikkumisesta eri tilanteissa. Liikuntavälineiden tulee olla lasten käytettävissä myös omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan liikuntavälineiden turvallisuus.

Hausjärven näkökulma

Hausjärven kunnassa liikuntakasvatus on tärkeä osa varhaiskasvatusta. Kunnan varhaiskasvatusyksiköihin on tilattu Liikkuvan varhaiskasvatuksen aloitusmateriaali. Lisäksi yhteistyössä liikuntatoimen kanssa on hankittu liikuntavälineitä joka yksikköön. Näitä hyödynnetään varhaiskasvatusyksiköiden liikuntakasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, riittävään syömiseen. Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syömiseen kulttuuria. Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin. Ruoasta keskusteleminen, tarinat ja laulut edistävät lasten ruokasanaston kehittymistä.

Varhaiskasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa **terveyteen** ja **turvallisuuteen** liittyviä asioita. Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa. Näitä voivat olla muun muassa pukeutumis-, ruokailu-, leikki- sekä ulkoilutilanteet. Lasten ikätasoista uteliaisuutta seksuaalisuuteen ja kehoon ohjataan kunnioittavasti. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Hausjärven näkökulma

Liikunnallisen elämäntavan kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa. Päivittäinen liikkuminen on lapsen hyvinvoinnin, terveen kasvun ja oppimisen perusta. Valtakunnallinen liikuntasuositus on vähintään kolme tuntia päivässä, josta osa on vauhdikasta ja osa kevyempää liikuntaa. Lasten kanssa vältetään pitkään paikallaan istumista ja muistetaan toiminnalliset tauot.

Varhaiskasvatuksessa suunnitellaan ja järjestetään innostavaa ja tavoitteellista liikuntakasvatusta sekä mahdollistetaan lapselle myös omaehtoinen liikunta päivittäin. Materiaalit ja välineet liikunnan harjoittamiseen ovat lapsen saatavilla. Liikunnan tarkoituksena on tuottaa lapselle haasteita, virkistystä, iloa, elämyksiä ja onnistumisia sekä myönteisiä kokemuksia. Henkilöstön tärkeänä tehtävänä on luoda positiivinen ja motivoiva liikuntaympäristö.

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää ohjata lasta terveellisiin, säännöllisiin ja tarpeeksi monipuolisiin ruokatottumuksiin sekä tukea perheitä ravitsemuskasvatuksessa. Ruokailutilanteissa kiinnitetään huomiota ruokakulttuuriin, sosiaalisiin taitoihin ja hyviin käytöstapoihin. Omatoimisuutta harjoitellaan iän ja taitojen mukaan. Lapsia rohkaistaan maistamaan erilaisia ruokia.

Lasten kanssa opetellaan päivittäin terveyteen, turvallisuuteen ja itsestä huolehtimisen taitoihin liittyviä asioita. Lasten kanssa harjoitellaan toimimista mahdollisissa vaaratilanteissa esimerkiksi yhteiset pelastautumisharjoitukset palo- ja pelastushenkilöstön ohjaamana. Päivittäin toteutetaan hygieniaa ja tarkoituksenmukaiseen pukeutumiseen liittyviä asioita. Retkillä tutustutaan lähiympäristössä turvalliseen liikkumiseen ja kulkureitteihin. Lapsia rohkaistaan kertomaan huolistaan ja murheistaan. Aikuiset ovat lapsen tukena ja apuna.

Huoltajien kanssa keskustellaan lapsen hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvistä asioista. Tavoitteita ja huomioita kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja neuvolan tiedonsiirtolomakkeeseen.

4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kieleen ja kulttuuriin liittyvien näkökohtien katsotaan koskevan jokaista varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta.

Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Viittomakieltä käyttävälle lapselle voidaan antaa varhaiskasvatusta viittomakielellä. Varhaiskasvatusta voidaan antaa myös

romanikielellä.⁹⁶ Varhaiskasvatuksessa voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tällöin tulee huolehtia myös lasten äidinkielenä olevan suomen/ruotsin kielen taidon kehittymisen tukemisesta. Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista ja tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. Kaksi- ja monikielisissä ympäristöissä lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen.

Varhaiskasvatukseen osallistuu lapsia, jotka puhuvat äidinkielenään sekä **ruotsia** että **suomea**. Näiden kaksikielisten lasten kielellisen kehityksen sekä identiteettien kehityksen kannalta on tärkeää, että molempia kieliä tuetaan ja lapsia kannustetaan niiden käyttöön.

Saamelaislasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jonka oikeuksista omaan kieleen ja kulttuuriin on säädetty perustuslaissa⁹⁷. Toiminnassa hyödynnetään lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Silloin kun varhaiskasvatus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen kehittymistä, ymmärtämistä ja käyttöä. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä. Henkilöstö vahvistaa saamen kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Romanilasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten myönteistä identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan sekä lisätä lasten osallisuutta yhteiskunnassa. Lisäksi tuetaan lasten kielellistä kehitystä yhteistyössä lasten huoltajien ja romaniyhteisön kanssa. Mahdollisuuksien mukaan lapsille järjestetään tilaisuuksia käyttää ja omaksua romanikieltä. Henkilöstö vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Viittomakieltä käyttävien lasten varhaiskasvatus voidaan toteuttaa joko viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakieli voi olla lapsen äidinkieli, ensikieli tai toinen kieli. Viittomakieltä käyttävät lapset voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia. Viittomakielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus käyttää ja omaksua suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä yhteistyössä huoltajien kanssa. Tavoitteena on myös lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä sekä vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti **vieraskielisten** ja **monikielisten** lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon

⁹⁶ Varhaiskasvatustilasto 8 § ja HE 40/2018 vp, s. 88–89 sekä viittomakielilaki (359/2015)

⁹⁷ Suomen perustuslaki (731/1999) 17 § 3 momentti

kehittymistä edistetään tavoitteellisesti ja pedagogisesti suunniteltuna kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Monipuolisten vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen avulla lapsille tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja omaksua suomea/ruotsia toisena kielenä erilaisissa kasvatus- ja opetustilanteissa. Suomen/ruotsin kielen omaksumisen lähtökohtana on arkielämän konkreettinen kieli ja sen ilmaisuväline. Kielen ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Lapsi saa valmiuksia havaintojen tekemiseen sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen ja itselleen sopivalla tavalla. Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja suomen/ruotsin kieleen vasta tullessaan varhaiskasvatukseen. Lapsen kielen kehitykseen liittyvää suomen/ruotsin kieleen tutustumista ja opettelua ei tule rinnastaa varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen (luku 5). Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Huoltajien kanssa keskustellaan perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä. Varhaiskasvatus tukee lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Lapsille järjestetään mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua myös omaa äidinkieltään tai omia äidinkieliään. Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen toisena kielenä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Vastuu lasten oman äidinkielen tai omien äidinkielten ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. Tarvittaessa huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa käytetään tulkkia, jolla varmistetaan molemminpuolinen ymmärrys.

Kaksikielinen varhaiskasvatus

Kaksikielisen varhaiskasvatuksen järjestäminen perustuu kunnan tai yksityisen toimijan päätökseen. Kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksikautta tarjoamalla lapsille tavanomaista monipuolisempaa kielikasvatusta. Lapsille tarjotaan tilaisuuksia omaksua kieliä ja käyttää niitä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Samalla luodaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä herättää lasten kielellisen uteliaisuuden ja kokeilunhalun. Myös monenlaiset kulttuurit kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä varhaiskasvatuksessa.

Kaksikielinen varhaiskasvatus jaetaan laajamittaiseen ja suppeampaan. Suppeamman kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieliä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksi- tai monikielisessä ympäristössä.

Laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy varhaiskasvatuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa varhaiskasvatuksessa ja jatkuu perusopetuksen loppuun. Varhaiskasvatuksen kieli, esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Varhaiskasvatus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Toiminnassa pyritään siihen, että kukin henkilöstöön kuuluva käyttää johdonmukaisesti vain yhtä kieltä: joko kielikylpykieltä tai kieltä, jolla varhaiskasvatus on järjestetty. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Tavoitteena on valmius siirtyä kielikylpynä toteutettuun esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen.

Muu laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin varhaiskasvatuslaissa säädetyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat kielen kehitykselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan varhaiskasvatuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Varhaiskasvatuksen järjestäjä harkitsee tapauskohtaisesti huoltajan kanssa keskustellen, milloin tällainen järjestely tukee lapsen kehitystä.

Kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta varhaiskasvatuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen henkilöstön mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin henkilöstöön kuuluva jäsen käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsella tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään, suomeksi tai ruotsiksi. Lapsia kannustetaan molempien kielten käyttöön. Tavoitteena on valmius siirtyä joko kaksikieliseen tai suomen-/ruotsinkieliseen esiopetukseen ja perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen varhaiskasvatus

Kielirikasteinen varhaiskasvatus

Kielirikasteisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan varhaiskasvatusta, jossa alle 25 prosenttia toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin varhaiskasvatuslaissa määritellyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Tavoitteena on kielenoppimisen tukeminen, lasten motivoiminen ja kielivalintojen monipuolistaminen. Lisäksi tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen esi- ja perusopetukseen tai muulla tavalla varhennettuun kielenopetukseen.

Kielipesä

Kielipesätoiminnalla tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa toimintaa, jossa vahvistetaan lasten tietämystä omasta kulttuuristaan ja tarjotaan mahdollisuus oppia perheessä tai suvussa puhuttua uhanalaista vähemmistökieltä tai alkuperäiskansan kieltä. Kielipesätoiminnan periaatteet voivat olla kielikylvyn kaltaisia.

Hausjärven näkökulma:

Eri kieli- ja kulttuuriryhmien lasten varhaiskasvatus järjestetään perheen asuinalueen päiväkodissa suomen kielellä. Lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien sekä itsetunnon kehittymistä tuetaan yhteistyössä perheen kanssa. Huoltajia pyydetään mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen mahdollisuuksien ja mielenkiinnon mukaan.

*"Koen, että minut
kohdataan arvostavasti ja
kauniisti, ja tulen kuulluksi."*

Lapsen äidinkielen tärkeyttä korostetaan ja kannustetaan säilyttämään se. Hausjärven kunnan varhaiskasvatuksessa on käytössä seudullinen S2-opetuksen työkalu suomen kielen opettamisen tueksi.

Tulkkipalveluita käytetään tarvittaessa, joilla varmistetaan molemminpuolinen ymmärrys lasta koskevista asioista. Henkilöstöllä tulee olla oman kulttuurin tuntemukseen ja kunnioitukseen pohjautuva myönteinen asenne muita kulttuureita kohtaan.

Lapsen ja huoltajien kanssa voidaan käyttää päivittäisen kommunikoinnin tukena kuvia, piirroksia tai viittomia.

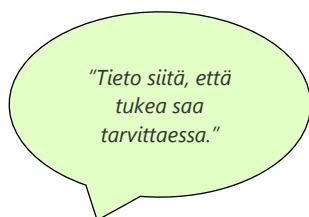

5. Lapsen tuki

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea siten kuin varhaiskasvatuslaissa on säädetty⁹⁸. Oikea-aikaisella, yksilöllisesti kohdennetulla ja lapsen tarpeiden mukaisella tuella edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla ehkäistään lapsen ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista sekä riskiä syrjäytyä.

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Lasta kuullaan lapsen ikä ja kehitys huomioiden.

Varhaiskasvatuksessa tuki rakentuu lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä. Kannustamalla lasta ja antamalla hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä. Lapsen tarvitsema tuki ja toimenpiteet kirjataan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Hausjärven näkökulma

Hausjärven varhaiskasvatuksen tehtävänä on auttaa lasta ja hänen perhettään myös silloin kun lapsen kasvu, kehitykselle tai oppimiselle tarvitaan tukea. Varhaiskasvatuksessa toimitaan inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Lapsi on ensisijaisesti ryhmän jäsen ja tukitoimet tuodaan lapsen sen hetkiseen toimintaympäristöön. Lapsi

huomioidaan aina sekä ryhmänjäsenenä, että yksilönä ja lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet huomioidaan tuen järjestämisessä.

Tukea suunniteltaessa lasta kuullaan lapsen ikä ja kehitys huomioiden. Tukea suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön rooli on keskeinen hyväksyvän ja turvallisen ilmapiirin luomisessa lapselle merkityksellisessä vuorovaikutuksessa ja ohjauksessa.

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut

Varhaiskasvatuksen järjestäjä⁹⁹ on velvollinen antamaan lapselle hänen tarvitsemaansa tukea päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Lapsen tuen tarve arvioidaan ja tukea järjestetään viivytyksettä. Tuki varhaiskasvatuksessa järjestetään yleisenä, tehostettuna ja erityisenä tukena inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Jokaisella lapsella on lähtökohtaisesti oikeus saada tukea omassa lapsiryhmässään erilaisin joustavin järjestelyin. Mikäli lapsen tuen tarpeet sitä edellyttävät, lapsella on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen pienryhmässä tai erityisryhmässä.

⁹⁸ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

⁹⁹ Kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja, ks. luku 1.1

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen.

Tuen järjestämisen ja toteuttamisen vastuut

Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää tuen järjestämisen käytännöistä, toteuttamisesta, toimintatavoista ja arvioinnista päiväkodissa ja perhepäivähoidossa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi annettavan tuen vaikuttavuutta ja riittävyyttä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää yhteistyörakenteista, vastuista ja toimintatavoista liittyen huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä monialaiseen yhteistyöhön. Monialaisen yhteistyön osalta päätetään myös työnjako eri toimijoiden kanssa tuen järjestämisessä. Varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden tulee osallistua arvioinnin tekemiseen, jos tuen tarpeen arviointi sitä edellyttää¹⁰⁰.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa siitä, että lapsen oikeus saada varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkittamis- ja avustamispalveluja ja apuvälineitä toteutuu¹⁰¹.

Päätöksen tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta¹⁰². Jos kyseessä on yksityisen palveluntuottajan tuottama varhaiskasvatus, päätöksen tekee palveluntuottajan esityksestä varhaiskasvatuksen toimipaikan sijaintikunta.

Jos tukea tarvitseva lapsi osallistuu useamman kuin yhden varhaiskasvatuksen järjestäjän¹⁰³ varhaiskasvatukseen, on tuki suunniteltava, toteutettava ja arvioitava yhteistyössä¹⁰⁴.

Tuen tarpeen arviointi, tuen antaminen sekä toimintakulttuurin ja toimintatapojen kehittäminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnkuviansa ja vastuidensa mukaan.

Toimipaikan johtaja vastaa varhaiskasvatuksessa annettavasta laadukkaasta tuesta, sen toteutumisesta ja henkilöstön ajantasaisesta osaamisesta lasten tuen tarpeita vastaavalla tavalla¹⁰⁵. Johtaja huolehtii, että henkilöstö suunnittelee lapsen tuen osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Suunniteltu tuki arvioidaan lapsen tarpeiden mukaan, vähintään kerran vuodessa.

Lapsella on oikeus varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluihin ja opetukseen hänen tuen tarpeensa sitä edellyttäessä. Erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja

¹⁰⁰ Varhaiskasvatuslaki 15 d §

¹⁰¹ Varhaiskasvatuslaki 15 c §

¹⁰² Varhaiskasvatuslaki 15 e §

¹⁰³ Kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja, ks. luku 1.1

¹⁰⁴ Varhaiskasvatuslaki 15 b §

¹⁰⁵ Varhaiskasvatuslaki 31 §

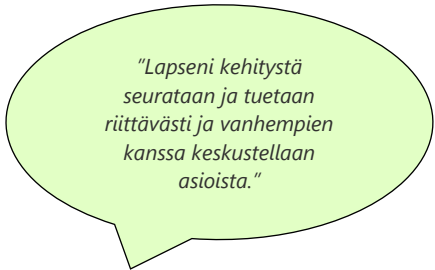
niiden toteuttamisen suunnitteluun ja arviointiin tarvittaessa. Erityisopettajan antama tuki voi olla lapsikohtaista ja/tai ryhmässä toteutettavaa opetusta¹⁰⁶. Tuki voi olla säännöllistä, osa- tai kokoaikaista. Sitä voidaan toteuttaa samanaikaisopetuksena tai yhteisopettajuutena lapsen ryhmän opettajan kanssa. Erityisopettajan asiantuntemusta hyödynnetään myös henkilöstön ja huoltajien konsultoinnissa¹⁰⁷. Varhaiskasvatuksen opettajaksi ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettajaksi kelpoinen henkilö on vastuussa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavasta tuen suunnittelusta ja toteuttamisen arvioinnista.

Perhepäivähoitaja vastaa ryhmänsä lasten tuen toteuttamisesta. Tuen suunnittelu ja arviointi voidaan tehdä yhteistyössä varhaiskasvatuksen opettajan ja/tai erityisopettajan kanssa¹⁰⁸. Lapsen edun sitä edellyttäessä, voidaan yhteistyössä huoltajan kanssa keskustella, että lapsi siirtyy päiväkotiin saadakseen tarvitsemaansa tukea.

Varhaiskasvatuksessa voi olla lapsi- tai ryhmäkohtaisia avustajia¹⁰⁹, joiden tehtävänä on tukea lasta tai lapsia ryhmässä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa toimintaan. Tämä voi myös tarkoittaa esimerkiksi sitä, että avustaja auttaa muita lapsia, kun varhaiskasvatuksen opettaja toimii tukea tarvitsevan lapsen kanssa ja tuo vuorovaikutustilanteeseen lapsen yksilöllisiin tavoitteisiin liittyviä pedagogisia sisältöjä.

Hausjärven näkökulma

Hausjärven kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa lapselle annetaan tukea heti kun tuen tarve havaitaan ja tarvittava tuki arvioidaan. Lapsen tarvitsema tuki arvioidaan ja sovitut tukitoimet järjestetään mahdollisuuksien mukaan lapselle hänen omaan lapsiryhmäänsä. Varhaiskasvatuksen tukitoimet ovat varhaiskasvatuksen tietoista tehostamista, kohdentamista ja muokkaamista lasten tarpeiden mukaisesti sekä suunnitelmallista ympäristön ja toiminnan arviointia

"Lapseni kehitystä seurataan ja tuetaan riittävästi ja vanhempien kanssa keskustellaan asioista."

Kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa lapsen tuen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajan yhteistyössä henkilöstön, päiväkodin johtajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Tukitoimien käytännön toteuttamisesta vastaa ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja ja koko ryhmän henkilöstö toteuttaa lapsen tukea.

Yksityisen palveluntuottajan järjestämässä varhaiskasvatuksessa päiväkodeissa ja ryhmäperhepäivähoidossa olevan lapsen tukitoimien järjestämisestä vastaa toimipaikan johtaja ja yksityisessä perhepäivähoidossa perhepäivähoitaja.

¹⁰⁶ Varhaiskasvatuslaki 15 c §

¹⁰⁷ Varhaiskasvatuslaki 15 d §

¹⁰⁸ Varhaiskasvatuslaki 15 c §

¹⁰⁹ Varhaiskasvatuslaki 35 ja 38 §

Hausjärven kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa toimii lasten, heidän perheidensä ja henkilöstön tukena varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Kun henkilöstöllä herää huoli lapsen kehityksestä, oppimisesta tai hyvinvoinnista huoli otetaan heti puheeksi huoltajien kanssa. Lapsen tarvitsema tuki suunnitellaan yhdessä huoltajien ja yhdessä sovittujen muiden tahojen kanssa.

Lapsen tarvitsema tuki järjestetään yleisenä, tehostettuna tai erityisenä tukena inklusion periaatteiden mukaisesti. Tukitoimia suunniteltaessa pohditaan aina, miten ja mihin tuki kohdennetaan. Varhaiskasvatuksen tukitoimina ympäristöä, kasvatus- ja opetustoimintaa mukautetaan vastaamaan lapsen tarpeita. Sovitut tukitoimet kirjataan lapsen sähköiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Esiopetuksen täydentävässä varhaiskasvatuksessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan osaksi lapsen esiopetussuunnitelmaa. Suunnitelman laatimisesta ja sen yhtenäisestä kokonaisuudesta vastaa esiopettaja yhdessä täydentävän varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. Esiopettaja ja täydentävän varhaiskasvatuksen henkilöstö kirjaavat lapsen tarvitseman tuen, tavoitteet ja niiden arvioinnin esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa lapsen esiopetussuunnitelmaan yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tuo Hausjärven kunnan varhaiskasvatussyksiköihin erityispedagogiikan osaamisen ja asiantuntijuutta hyödynnetään sekä henkilöstön että huoltajien konsultoinnissa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu tarvittaessa ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan (ja henkilöstön) kanssa pedagogisten, rakenteellisten ja hoidollisten tukitoimien suunnitteluun toiminnan tavoitteiden mukaisesti. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan antama tuki voi olla konsultaatiota ja ohjausta, lapsikohtaista ja/tai ryhmässä annettavaa opetusta. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan antama tukea voidaan toteuttaa samanaikaisopetuksena tai yhteisopettajuutena lapsen ryhmän opettajan kanssa. Varhaiskasvatuksen opettaja kirjaa sovitut lapsen tukeen liittyvät asiat ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan vastuulla on huolehtia siitä, että lapsen tukeen liittyvät asiat ja asiakirjat tulevat kirjatuksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Tuen arvioinnin lähtökohtana on huoltajien ja henkilöstön havaintojen yhteinen tarkastelu, asiantuntijoiden (neuvola, terapeutit, sosiaalityöntekijät) lausunnot tai lapsen jo aiemmin todettu tuen tarve. Lapsi voi saada tukea yleisellä, tehostetulla tai erityisellä tasolla. Tehostetusta ja erityisestä tuesta ja tukipalveluista on tehtävä hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekee Hausjärven kunnan varhaiskasvatuspäällikkö.

Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoihin liittyvät käytännöt tuen aikana:

Tiedonsiirron käytännöt siirtymävaiheissa on kuvattu luvussa 2.3 ja käytännöt siirtymävaiheissa tuen aikana on kuvattu alla.

Tiedonsiirtoon liittyen annetaan huoltajalle tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Tarvittaessa lapsen tuen keskusteluissa käytetään tulkkipalveluita.

Siirtymät varhaiskasvatuksessa tuen aikana:

Tiedonsiirto on sen päiväkodin vastuulla, josta lapsi siirtyy. Ennen lapsen siirtymistä tai mahdollisimman pian siirtymisen jälkeen järjestetään tiedonsiirtopalaveri. Siirtopalaveriin osallistuvat huoltajat, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, lähettävän ja vastaanottavan lapsiryhmän varhaiskasvatuksen opettaja sekä mahdollisesti muita lapsen kanssa työskenteleviä esim. ryhmäavustaja tai tuen järjestämiseksi tarpeellisiksi katsottavat henkilöt. Varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot tulee siirtää lapsen tulevaan varhaiskasvatuspaikkaan siitä huolimatta, että siirtopalaveri ei ole mahdollinen tai huoltaja ei osallistu siihen.

Siirtyminen esiopetukseen tuen aikana:

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen lapsen kanssa työskentelevät ammattilaiset ja huoltajat tekevät yhteistyötä. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy varhaiskasvatuksesta esiopetukseen.

Jos lapselle on varhaiskasvatuksessa laadittu tuen suunnitelma osana varhaiskasvatussuunnitelmaa, järjestetään erillinen siirtopalaveri. Tuen piirissä olevien lasten siirtopalaverit sopii varhaiskasvatuksen erityisopettaja heti vuoden alussa yhdessä alakoulun rehtorin ja ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Tiedonsiirtopalaveriin voidaan kutsua huoltajat, ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja, esiopettaja, erityisopettaja, rehtori, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen edustaja sekä mahdolliset muut lapsen kanssa toimivat asiantuntijat. Siirtopalaverissa keskustellaan lapsen sen hetkisestä kasvun, kehityksen, hoidon ja oppimisen kannalta keskeisistä toimivista käytänteistä, välineistä ja menetelmistä sekä mahdollisista tulevassa toimintaympäristössä huomioitavista asioista.

Ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä tiimin kanssa laatii tiedonsiirtolomakkeen, jossa tuodaan esille varhaiskasvatuksen näkemys lapsen sen hetkisestä tilanteesta. Lomakkeeseen kootaan myös lapsen ja huoltajien ajatuksia, kommentteja tai toiveita liittyen alkavaan esiopetukseen. Huoltajien suostumuksella lapsen tilannetta kuvaavat dokumentit siirtyvät varhaiskasvatuksesta esiopetukseen (varhaiskasvatussuunnitelma, lausunnot, kuvaukset). Huoltaja allekirjoittaa yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa tiedonsiirtolomakkeen. Lapsi voi halutessaan piirtää terveisensä ja kirjoittaa nimensä.

Ennakoivia keskusteluja voidaan käydä hyvissä ajoin, jotta esimerkiksi lasten tuen tarpeisiin ja niistä johtuviin järjestelyihin voidaan varautua mahdollisimman hyvin. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja ottaa alkuvuodesta yhteyttä koulun rehtoriin yhteispalaverin järjestämiseksi.

5.2 Yhteistyö tuen aikana

Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa sekä tarvitsemaansa tukea¹¹⁰. Lapsen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittämistä.

Lapsen ja huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajan ja varhaiskasvatuksen henkilöstön jaettu tieto lapsesta ja hänen tarpeistaan on lähtökohta varhaisen ja riittävän tuen antamiseen. Huoltajan kanssa keskustellaan lapsen oikeudesta tukeen, tuen järjestämisen keskeisistä periaatteista sekä lapselle annettavasta tuesta ja tuen toteuttamisen muodoista. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä huomioidaan.¹¹¹

Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta.¹¹² Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia. Lapsen tuen toteuttamisen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön.

Lapsi voi saada tukea myös muiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kautta. On tärkeää, että paikalliset lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä.¹¹³

¹¹⁰ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

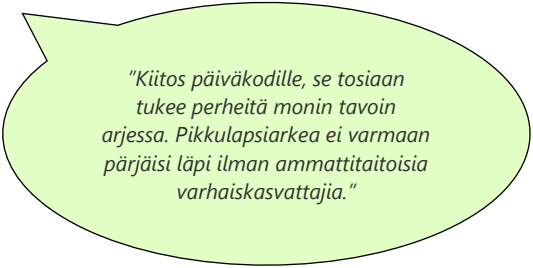
¹¹¹ Varhaiskasvatuslaki 15 d §, 4. momentti

¹¹² Varhaiskasvatuslaki 40–41 §

¹¹³ Varhaiskasvatuslaki 7 § ja HE 40/2018 vp, s. 87–88

Hausjärven näkökulma

Varhaiskasvatuksessa lapsi saa tarvitsemaansa tukea heti kun tuen tarve on tullut esille. Kaikkien osapuolten osallistumisella yhteistyöhön, varmistamme että lapsi saa tukea ja tuen toteuttamisen tavoitteet saavutetaan parhaalla mahdollisella tavalla.

"Kiitos päiväkodille, se tosiaan tukee perheitä monin tavoin arjessa. Pikkulapsiarkea ei varmaan pärjäisi läpi ilman ammattitaitoisia varhaiskasvattajia."

Lapsen ja huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö

Lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvistä asioista keskustellaan avoimesti huoltajien kanssa. Lapsen tuen tarpeen havaitsemisessa, tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa avoin, arvostava ja luottamuksellinen yhteistyö on tärkeää. Kun lapsen kehityksestä,

oppimisesta tai hyvinvoinnista herää huoli, huolen havainnut henkilö ottaa asian puheeksi heti. Ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja vastaa siitä, että huoli on otettu puheeksi ja tarvittaessa ohjaa ja on tukena keskustelussa.

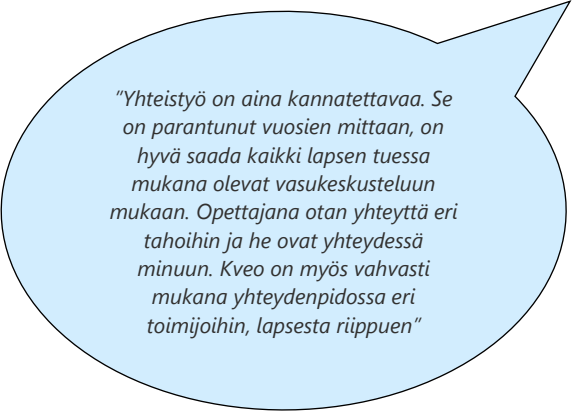
Lapsen tuen tarpeen havainnoinnissa, suunnittelussa ja toteuttamisessa on mukana tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Huoltajien kanssa keskustellaan lapsen oikeudesta tukeen, sen järjestämisestä ja annettavasta tuesta ja tuen toteuttamisen muodoista. Lapsen tarvitsemaa tukea suunniteltaessa huomioidaan lapsen vahvuudet. Lapsen vahvuudet ja mielipiteet tulevat esille huoltajien ja lapsen kanssa käydyissä keskusteluissa sekä varhaiskasvatuksessa tehtyjen havainnointien ja pedagogisen dokumentoinnin kautta. Varhaiskasvatuksen henkilöstön vastuulla on huomioida lapsen näkemys iän ja kehityksen mukaisesti lasta koskevissa asioissa tuen joka vaiheessa.

Täydentävässä varhaiskasvatuksessa yhteistyötä lapsen tuen asioissa tehdään huoltajien, esiopettajan ja täydentävän varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa, jotta tukitoimet ja lapsen tuki muodostavat johdonmukaisen jatkumon koko päivän ajalta. Lapsi ja täydentävän henkilöstö saavat tarvittaessa esiopetusajalla tukea ja ohjausta koulun erityisopettajalta ja täydentävässä varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuksen erityisopettajalta.

Tiedonsiirtoon liittyen annetaan huoltajalle tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Tarvittaessa lapsen tuen keskusteluissa käytetään tulkkipalveluita.

Monialainen yhteistyö

Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Yhteistyökäytännöt ja periaatteet tulee sopia lastenneuvolan, lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvolan ja muiden sosiaalitoimen palvelujen kanssa niitä tilanteita varten, joissa neuvotellaan lapsen asioista tai edellytetään viranomaisten puuttumista. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevia säännöksiä¹¹⁴.

"Yhteistyö on aina kannatettavaa. Se on parantunut vuosien mittaan, on hyvä saada kaikki lapsen tuessa mukana olevat vasukeskusteluun mukaan. Opettajana otan yhteyttä eri tahoihin ja he ovat yhteydessä minuun. Kveo on myös vahvasti mukana yhteydenpidossa eri toimijoihin, lapsesta riippuen"

Varhaiskasvatusta järjestetään myös erikoissairaanhoidon piirissä. Varhaiskasvatuspalvelujen ja sairaalan tai muun vastaavan tahon keskinäisellä yhteistyöllä varmistetaan varhaiskasvatuksen jatkuvuus lapsen kunnon ja jaksamisen mukaisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsen turvallisten ihmissuhteiden säilymiseen.

Lapsi voi vaikean vammaisuuden tai sairauden vuoksi tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta¹¹⁵. Päätös pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamiseen liittyvistä seikoista. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvistä päätöksistä ja toteuttamisen vaihtoehtoista määrätään Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa¹¹⁶.

Hausjärven näkökulma

Monialainen yhteistyö

Monialainen yhteistyö lapsen tuen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa koetaan Hausjärven varhaiskasvatuksessa erittäin tärkeäksi. Yhteistyötä tehdään esiopetuksen, lastenneuvolan, lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvolan ja muiden terveystoimien ja sosiaalipalveluiden kanssa. Yhteistyössä huomioidaan salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevat säännökset ja sitä toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella.

Hausjärven kunnan varhaiskasvatuksen varhaiskasvatustiimi (varhaiskasvatuspäällikkö, varhaiskasvatusyksiköiden johtajat ja veo) sekä alueen neuvoloiden terveydenhoitajat tapaavat säännöllisesti keväällä ja syksyllä ja keskustelevat yhteistyökäytännöistä. Hausjärven kunnan pakolaistyöntekijöiden kanssa on säännölliset tapaamiset toimikauden aikana pakolaistiimissä.

¹¹⁴ Varhaiskasvatuslaki 40–42 §

¹¹⁵ Oppivelvollisuuslaki (1214/2020) 2 § 3 momentti

¹¹⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, luku 5.5 Erityinen tuki

Lapsi- ja perheiden sosiaalipalveluiden ja lastensuojelun kanssa pyritään järjestämään tapaamisia yhteisten käytäntöjen ja ajankohtaisen asioiden osalta.

Varhaiskasvatuksen ja lastenneuvolan välillä tehdään yhteistyötä lasten ikäkausitarkastuksiin liittyvän tiedonsiirron yhteydessä. Hausjärven kunnassa on käytössä neuvolan ikäkausitarkastuksiin liittyvä lomake, johon täytetään huoltajien, varhaiskasvatuksen ja henkilöstön huomiot ja havainnot lapsen kehitykseen liittyen. Siinä voidaan tuoda esille mahdolliset tuen tarpeet, joiden osalta toivotaan neuvolan kautta lähetettä esim. puheterapeutin arvioon. Huoltajat toimittavat lomakkeen neuvolaan käynnin yhteydessä ja palauttavat sen sitten ikäkausitarkastukseen liittyvän lääkärikäynnin jälkeen takaisin varhaiskasvatukseen liitettäväksi lapsen asiakirjoihin varhaiskasvatussuunnitelman liitteeksi.

Terapeuttien, sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä yksilöllisesti lapsen tilanteen mukaan, hyödyntäen heidän asiantuntijuuttaan lapsen tuen keinoista. Varhaiskasvatuksessa olevan lapsen terapiaa voi toteutua terapeutin omissa tiloissa, etänä tai päiväkodissa. Yhteistyötä tehdään myös erikoissairaanhoidon kanssa lapsen ohjautuessa tutkimuksiin ja/tai kun lapsi on erikoissairaanhoidon piirissä. Lapsi- ja perhepalveluiden, lastensuojelun, vammaispalvelun sekä pakolaistyön asiantuntijoiden kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä lapsen tarvitseman tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa, silloin kun lapsi/perhe on näiden palveluiden piirissä.

Tarvittaessa varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja kutsuu yhteistyötahot mukaan huoltajien suostumuksella lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan ja mahdollisten tukitoimien suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Monialaista yhteistyötä tehdään myös Riihimäen seudun verkostomaisen perhekeskuksen kautta tilanteessa, jossa lapsesta tai perheestä on herännyt huolia, joiden vähentämiseen ajatellaan tarvittavan eri alojen työntekijöitä.

Pidennetty oppivelvollisuus

Lapsi voi vaikean vammaisuuden, sairauden tai kehityksen viivästymän vuoksi tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta. Pidennetystä oppivelvollisuudesta keskustellaan lapsen huoltajien kanssa asiantuntijatahon antaman suosituksen perusteella. Pidennetyn oppivelvollisuuden ja erityisen tuen ensikertaisen päätöksen perusteluina tulee olla psykologinen tai lääketieteellinen lausunto, pedagogista selvitystä ei tarvita. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tulee tehdä pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkua, jo 5-vuotiaana. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella oppivelvollisuus alkaa 6-vuotiaana esiopetuksella. Muilla oppilailta se alkaa ensimmäisellä vuosiluokalla 7-vuotiaana.

Esiopetuksen aloittaminen ja kesto sekä perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen kokonaistilanne, edistyminen ja tuen tarve huomioiden. Kunta päättää pidennetyn

oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen esiopetuksen järjestämispaikasta. Esiopetus toteutetaan aina esiopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti riippumatta siitä, missä sitä annetaan. Lapsella on oikeus vähintään 700 tuntia lukuvuodessa kestävään esiopetukseen. Lapsen ollessa 5-vuotias huoltaja valitsee, osallistuuko lapsi esiopetukseen, 6-vuotiaana se on osa oppivelvollisuuden suorittamista.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva lapsi on aina erityistä tukea saava oppilas. Hänelle on tehtävä hallintopäätös sekä pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin ottamisesta ja erityisestä tuesta. Hausjärvellä päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta ja erityisen tuen päätöksen tekee sivistysjohtaja ja täydentävän varhaiskasvatuksen osalta päätöksen erityisestä tuesta tekee varhaiskasvatuspäällikkö.

Hausjärven kunnan esiopetussuunnitelman mukaisesti pidennetyn oppivelvollisuuden lapsi osallistuu esiopetukseen lähtökohtaisesti lähikoulun esiopetusryhmässä.

Hausjärvellä esiopetus toteutetaan perusopetuksen alaisuudessa ja esiopetusta täydentävä esiopetus on osa varhaiskasvatusta. Esiopetusta ja esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta annetaan Eskon, Oitin, Monnin ja Ryttylän kouluilla.

5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on hyvä perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennalta pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtavoilla. Näihin kuuluvat muun muassa suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia. Lapselle määritellään sopivin tuen taso¹¹⁷ ja tuen muodot¹¹⁸ tuen antamisen periaatteiden mukaisesti, mikäli laadukas pedagogiikka ei vastaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Varhaiskasvatuksen tuen muodot tarkoittavat lapsen tarvitsemia pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tukitoimia. Aloite lapsen tuen vahvistamisesta voi tulla ryhmän henkilöstöltä, huoltajalta tai muilta asiantuntijoilta.

Lapsella on oikeus saada tukea sopivalla tuen tasolla heti, kun tuen tarve on havaittu. Lapsen tuen saanti ei edellytä lääketieteellistä diagnoosia tai muuta terveydenhuollon tai sosiaalihuollon lausuntoa. Lapsella on myös oikeus tuen palveluihin ja apuvälineisiin tuen tarpeen mukaan¹¹⁹. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa niistä tukitoimista ja apuvälineistä, joita lapsi tarvitsee varhaiskasvatukseen osallistumiseensa. Tällaisia ovat esimerkiksi

¹¹⁷ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

¹¹⁸ Varhaiskasvatuslaki 15 b §

¹¹⁹ Varhaiskasvatuslaki 15 c §

- liikkumiseen ja muihin fyysisiin toimintoihin liittyvät järjestelyt, kuten pyörätuoliliuskat ja kaiteet tai
- lapsen kommunikaatioon, näköön, kuuloon, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen liittyvät apuvälineet, kuten kommunikointia tukevat lelut, digitaaliset sovellukset, pelit tai äänikirjat.

"Toteuttamiseen osallistuvat kaikki tiimin jäsenet, samoin arvioinnissa kuunnellaan kaikkia."

Varhaiskasvatuksessa käytettävät tuen tasot ovat yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Tuen tasojen välillä siirrytään joustavasti ja tuen taso arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Tehostetun tai erityisen tuen edellytyksenä ei ole, että lapsi on ensin saanut muulle tasolle kuulunutta tukea. Tehostettua tai erityistä tukea saava lapsi on otettava huomioon päiväkodin ja

perhepäivähoidon henkilöstön mitoituksessa¹²⁰.

Hausjärven näkökulma

Lapsella on oikeus tarvitsemaansa tukeen heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapselle määritellään sopivin tuen taso ja tuen muodot, mikäli laadukas peruspedagogiikka ei vastaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Lapsi voi saada kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen tukea yleisellä, tehostetulla tai erityisellä tasolla. Lapsen tuen vahvistamiseen voi tulla aloite huoltajalta, ryhmän henkilöstöltä tai muilta asiantuntijoilta. Tuen saaminen ei edellytä lääketieteellistä diagnoosia tai muuta terveyden- tai sosiaalihuollon lausuntoa.

Kun varhaiskasvatuksessa herää huoli lapsen kehityksestä, oppimisesta tai hyvinvoinnista, se otetaan puheeksi huoltajien kanssa mahdollisimman pian. Varhaiskasvatuksen opettaja sopii huoltajien kanssa lapsen havainnoinnista ja seurannasta, jonka avulla tarvittaessa selvitetään tuen tarvetta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu huoltajien luvalla tarvittaessa lapsen havainnointiin ja seurantaan. Ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja kirjaa seurannan alkamisen lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Henkilöstö havainnoi lasta kaikissa toimintaympäristöissä ja kaikissa arjen vuorovaikutustilanteissa. Lasta havainnoidaan yksilönä, pienryhmässä ja koko lapsiryhmän jäsenenä. Havainnoinnin ja seurannan tukena voidaan käyttää erilaisia arviointimenetelmiä. Lapsen havainnoinnin lisäksi arvioidaan lapsiryhmässä käytettäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöä. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on mukana arvioimassa ryhmän toimintatapoja ja oppimisympäristöä. Lisäksi huoltajien suostumuksella on mahdollista konsultoida muita yhteistyötahoja esim. neuvolaa ja puhe- tai toimintaterapeuttia.

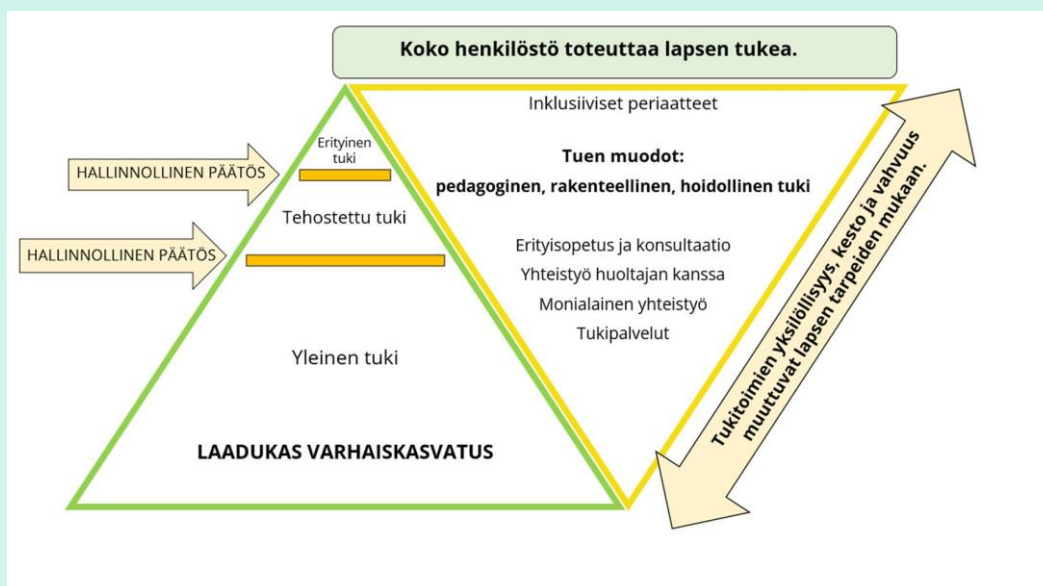
¹²⁰ Varhaiskasvatuslaki 35 ja 38 §

Havainnot kirjataan ryhmässä yhteisesti sovitulla tavalla ja niitä hyödynnetään kirjatessa tuen asioita lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Tärkeää on huomioida lapsen tuen portaaton jatkumo, jossa kaikki tukimuodot ovat saatavilla jokaisella tuen tasolla. Lapsen saaman tuen vahvuus ja kesto arvioidaan ja tuki lisääntyy tuen tarpeen mukaisesti. Tukitoimet ovat yksilöllisiä ja tarkoittavat jokaisen lapsen kohdalla eri asioita. Kaikki lapsen tukitoimet, yhteistyö huoltajien kanssa ja vastuut niiden suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Tukitoimien tehostaminen käsitellään aina niistä tehdyn esityksen osalta tiimissä, jonka muodostavat varhaiskasvatuksen erityisopettaja, päiväkodin johtajat ja varhaiskasvatuspäällikkö. Tukitoimien tehostamisen esityksen laativat varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja varhaiskasvatuksen opettaja. Tiimissä määritellään tarvittavat tuen toteuttamisen muodot, esimerkiksi ryhmäkoko ja resurssit.

Esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa tuen ja sen toteutuksen suunnittelevat tarpeen mukaan yhteistyössä esiopettaja, täydentävän varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä varhaiskasvatuksen ja koulun erityisopettaja sekä huoltajat. Huomioidaan lapsen varhaiskasvatuksessa aiemmin toteutuneet yksilölliset tukitoimet ja tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen sekä toimintaympäristön muutokset. Esiopettaja yhdessä täydentävän varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa kirjaa lapsen tuen järjestelyt esiopetuksen ja täydentävän varhaiskasvatuksen aikana lapsen esiopetussuunnitelmaan.

Yleinen tuki muodostuu varhaiskasvatuksen opettajan ja ryhmän henkilöstön toteuttamasta laadukkaasta peruspedagogiikasta ja yksittäisistä tukitoimista. Tehostetussa tuessa yleisen tuen peruspedagogiikan lisäksi on käytössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatio ja osa-aikainen opetus. Erityisessä tuessa on lisäksi käytössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatio ja erityisopettajan antama osa-aikainen opetus ja pienryhmätoiminta.

Yleinen tuki

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada hänen yksilöllisen kehityksensä, oppimisensa tai hyvinvointinsa edellyttämää yleistä tukea heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Yleistä tukea toteutetaan lapsen omassa ryhmässä.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Yleinen tuki muodostuu yksittäisistä tuen muodoista, esimerkiksi yksittäisistä pedagogisista ratkaisuista sekä tukitoimista, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lapsen tuki on lyhytkestoista ja/tai intensiteetiltään matalampaa verrattuna tehostettuun ja erityiseen tukeen. Lapsen yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi soveltuvia materiaaleja, välineitä, opetusohjelmia tai osa-aikaista erityisopettajan antamaa tukea.

Yleinen tuki ei edellytä hallintopäätöksen antamista, vaan tukea annetaan aina tuen tarpeen ilmetessä. Yleinen tuki järjestetään varhaiskasvatuksen opettajan ja muun henkilöstön yhteistyössä. Mahdollisista tukipalveluista, kuten tulkitsemis- ja avustamispalveluista ja apuvälineistä, tehdään hallinnollinen päätös¹²¹.

Hausjärven näkökulma

Yleinen tuki

Kaikki lapset tarvitsevat kasvussaan ja oppimisessaan yksilöllistä tukea. Yleinen tuki on osa varhaiskasvatuksen laadukasta peruspedagogiikkaa, joka kuuluu kaikille ryhmän lapsille. Yleinen tuki on samalla tuen tasojen ensimmäinen keino, jolloin lapsen tarvitsemaan tukeen vastataan yksittäisellä tukimuodolla esim. pedagogisin ratkaisuin. Yleinen tuki on lyhytkestoista ja/tai intensiteetiltään matalampaa tukea. Sitä annetaan aina, kun tuen tarve ilmenee ja tukea järjestävät varhaiskasvatuksen opettaja ja muu ryhmän henkilöstö yhteistyössä.

Jos havainnoinnin ja seurannan perusteella tai huoltajien, henkilöstön sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajan yhteisissä keskusteluissa todetaan tarvetta muokata työtapoja tai pedagogisia järjestelyjä, kirjataan toteutettavat toimenpiteet lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tukitoimena voi olla esimerkiksi lapsen kehitystä tukeva pienryhmätoiminta. Tukea toteutetaan lapsiryhmässä ensin lyhytaikaisesti yhdessä sovitun ajan, jonka jälkeen arvioidaan tilanne varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Tukitoimia tulee toteuttaa sovitun ajan, jotta niiden vaikuttavuutta voidaan arvioida. Jos lyhytaikainen tuki on auttanut ja ollut riittävää, silloin tukea, sen seuranta ja arviointia jatketaan edelleen.

¹²¹ Varhaiskasvatuslaki 15 c §

Tehostettu tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti ja yhteisöllisesti suunniteltuna tehostettuna tukena, kun yleinen tuki ei riitä. Tuki on intensiteetiltään voimakkaampaa ja yksilöllisempää kuin yleinen tuki. Tukea annetaan lyhytkestoisesti tai pidempään jatkuvana lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja se aloitetaan heti tuen tarpeen ilmettyä. Tehostettua tukea annetaan niin kauan kuin lapsi tarvitsee sitä.

Lapsen tukea tehostetaan tuen suunnittelulla ja toteuttamistapojen lisäämisellä tai niitä vahvistamalla. Tuki muodostuu säännöllisistä ja samanaikaisesti toteutettavista useista tuen muodoista. Oikea-aikaisesti annettu tehostettu tuki ennaltaehkäisee lapsen myöhempää tuen tarpeiden moninaistumista.

Lapsen mahdollista myöhempää diagnoosia tai kuntoutuksen aloittamista ei voida käyttää tuen saamisen ehtona¹²². Tehostetun tuen antamisesta tehdään hallintopäätös¹²³.

Hausjärven näkökulma

Tehostettu tuki

Jos yleisen tuen tukitoimet eivät ole riittävät ja arvioinnin jälkeen todetaan, ettei lyhytaikaisesti annettu tuki ole riittävää, silloin huoltajat, lapsi ikänsä ja kehitysvaiheensa mukaisesti, henkilöstö ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja keskustelevat tukitoimien tehostamisesta.

Tehostettu tuki on yksilöllisesti ja yhteisöllisesti suunniteltua säännöllistä tukea. Tukitoimia tehostetaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan miettimällä yhdessä toiminta- ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tukitoimia. Tehostettu tuki järjestetään mahdollisuuksien mukaisesti lapsen omassa lapsiryhmässä osana ryhmän päivittäistä toimintaa ja sinne suunnatuilla tukitoimilla. Tukea voidaan antaa lyhytkestoisesti tai pidempään jatkuvana. Tukea annetaan niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Tehostettua tukea saava lapsi huomioidaan, jos mahdollista jo lapsiryhmän kokoa muodostettaessa sekä päiväkodissa ryhmän henkilöstön mitoituksessa.

Yhteistyötä tehdään tarvittaessa esim. lastenneuvolan, eri terapeuttien, lapsi- ja perhepalveluiden ja vammaispalveluiden kanssa.

Tehostettua tukea voidaan antaa myös heti sen tarpeen tultua esille. Tehostetun tuen saaminen ei edellytä tasolta toiseen siirtymistä, vaan tuen taso ja muodot arvioidaan sen hetkisen tarpeen mukaisesti.

¹²² HE 148/2021 vp, s. 32

¹²³ Varhaiskasvatuslaki 15 e §

Tehostetusta tuesta on tehtävä hallinnollinen päätös. Hallinnollisen päätöksen tekee varhaiskasvatuspäällikkö. Hallintopäätös ja siihen liittyvät muut asiakirjat liitetään osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa ja sovitut tehostetun tuen tukimuodot, yhteistyö, tuen suunnittelu, toteutus ja arviointi kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Se päivitetään päätöksen edellyttämällä tavalla. Tehostetun tuen päättyminen kirjataan myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Päätöksen tuen päätymisestä tekee varhaiskasvatuspäällikkö.

Esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa tehdään tehostetun tuen osalta hallintopäätös. Esiopetuksessa hallintopäätöstä ei tehdä tehostetusta tuesta, mutta tehostetun tuen päätös ja tukitoimet huomioidaan sekä täydentävässä varhaiskasvatuksessa että esiopetuksessa. Yhteistyö esiopetuksen ja sitä täydentävän varhaiskasvatuksen kanssa on jatkuvaa ja suunnitelmallista.

Erityinen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti suunniteltuna erityisenä tukena, kun yleinen tuki tai tehostettu tuki ei riitä. Erityistä tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästymisestä tai muusta, merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen. Erityinen tuki on vahvin varhaiskasvatuksessa annettavan tuen taso. Lapsen tuen tarpeen vaatiessa tuki voidaan aloittaa suoraan erityisen tuen tasolla.

Lapsella on oikeus saada erityistä tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Erityinen tuki muodostuu useista tuen muodoista ja tukipalveluista, ja on jatkuvaa ja kokoaikaista. Erityisen tuen antamisesta tehdään hallintopäätös¹²⁴.

Hausjärven näkökulma

Erityinen tuki

Erityistä tukea eli kokoaikaista, jatkuvaa ja yksilöllistä tukea tarvitsevat lapset ovat integroituna päiväkodin lapsiryhmiin. Erityinen tuki muodostuu useista tuen muodoista ja tukipalveluista ja se on vahvin tuen taso. Jos lapsella on vamma, sairaus, kehityksen viivästymä tai muu merkittävästi toimintakykyä alentava lapsen oppimisen tai kehityksen tuen tarve, niin silloin lapselle voidaan antaa erityistä tukea.

Erityisen tukea tarvitsevalle lapsella tuen tarve on jatkuvaa ja kokoaikaista. Lapsi tarvitsee silloin yksilöllistä huomioimista ja tukemista arjen tilanteissa päivän aikana. Tällöin esim. ryhmäavustajan työpanosta on suunnattu lapsen avustamiseen tai lapsella on henkilökohtainen avustaja. Lapsi tarvitsee usein osa- tai kokoaikaista erityisopetusta. Lapsen tarvitsema kokoaikainen ja jatkuva tuki

¹²⁴ Varhaiskasvatuslaki 15 e §

tarkoittaa tiivistä yhteistyötä terapeuttien kanssa, sekä mahdollisten apuvälineiden käyttöä ryhmässä.

Erityisestä tuesta on tehtävä hallinnollinen päätös. Hallinnollisen päätöksen tekee varhaiskasvatuspäällikkö. Hallintopäätös ja siihen liittyvät muut asiakirjat liitetään osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa ja sovitut erityisen tuen tukimuodot, yhteistyö, tuen suunnittelu, toteutus ja arviointi kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, joka päivitetään päätöksen edellyttämällä tavalla. Erityisen tuen päättyminen kirjataan myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Päätöksen tuen päättymisestä tekee varhaiskasvatuspäällikkö.

Varhaiskasvatuspäällikkö tekee hallintopäätöksen erityisestä tuesta esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa, ja se kirjataan lapsen esiopetussuunnitelmaan. Sivistysjohtaja tekee hallintopäätöksen erityisestä tuesta esiopetuksessa. Yhteistyö esiopetuksen ja sitä täydentävän varhaiskasvatuksen kanssa on jatkuvaa ja suunnitelmallista.

Tuen muodot

Tuen eri muotoja käytetään kaikilla tuen tasoilla lapsen tuen tarpeen mukaisesti¹²⁵. Tuen muotoja voi toteuttaa samanaikaisesti heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Varhaiskasvatuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tukitoimet suunnitellaan pedagogisesti niin, että lapsen osallisuus, oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Lapsen tuki voi sisältää **pedagogisia, rakenteellisia** ja **hoidollisia** tuen muotoja.

Lapsen tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Lapsiryhmän kokoa muodostettaessa huomioidaan tukea tarvitsevien lasten etu, tuen tarve ja taso sekä se, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa.

Pedagogisiin tuen muotoihin lukeutuvat toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen. Lapsen tukeen kuuluvat muun muassa sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat. Näitä voivat olla puhetta korvaavat kommunikaatiomenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten ja erityispedagogisten työtapojen ja menetelmien käyttöä. Pedagogisiin tuen muotoihin kuuluvat myös varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi.

Lapsen yksilöllisistä tarpeista nousevia, erityispedagogisia menetelmiä voidaan suunnitella, soveltaa ja toteuttaa joko yhden lapsen, pienen ryhmän tai koko lapsiryhmän yhteisenä toimintana. Varhaiskasvatuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisen tuen

¹²⁵ Varhaiskasvatuslaki 15 b §

suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Rakenteellisiin tuen muotoihin kuuluu lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyvän henkilöstön osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen lisääminen. Rakenteellisia tuen muotoja ovat myös ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoittamiseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut sekä niiden muuttaminen lapsen tuen tarpeen mukaan¹²⁶. Ryhmän henkilöstörakennetta voidaan vahvistaa esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajalla. Lapsimäärän pienentämisellä muutetaan henkilöstön ja lasten suhdelukua siten, että lapsen tukea voidaan suunnitellusti toteuttaa ja varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Lisäksi varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustamispalvelut, apuvälineiden käyttäminen, esteettömyyden huomioiminen sekä pien- tai erityisryhmä voivat olla lapsen tarvitsemia rakenteellisia tuen muotoja.

Hoidollisen tuen muodot tarkoittavat menetelmiä ja toimintatapoja, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoitoon, hoivaan ja avustamiseen. Lapsen terveydenhoidolliset tarpeet huomioidaan osana hoidollisen tuen muotoja. Näitä voivat olla esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta.

Varhaiskasvatuksen toimipaikoissa arvioidaan aina tapauskohtaisesti, voidaanko lääke- tai sairaudenhoito toteuttaa osana lapsiryhmän perustoimintaa. Jokaisen lapsen kohdalla tehdään lapsen tilanteen kokonaisarviointi. Lapsen lääke- tai sairaudenhoito ei ole riippuvainen varhaiskasvatuslain mukaisesta tuen tasosta, vaan hoitoa annetaan tuen tasosta riippumatta lapsen tarpeen mukaan.

Tuen pedagogisten, rakenteellisten ja hoidollisten toimintatapojen tulee olla lapsen edun ja tuen tarpeen mukaisia, ja niissä käytetään paikallista ja tapauskohtaista harkintaa. Esimerkiksi lapsen apuvälineiden käyttöä tai avustamista suunniteltaessa tulee ensisijaisesti järjestää nämä tukitoimet niin, että lapsi on osa vertaisryhmää ja mukana samoissa tiloissa ja tilanteissa muun lapsiryhmän kanssa.

¹²⁶ Varhaiskasvatuslaki 35 § 2 mom. ja 38 § 2 momentti

Hausjärven näkökulma

"Huomioidaan lapsen yksilöllisyys."

Tuen muodot

Lapsella on oikeus saada varhaiskasvatuksessa tarvitsemansa tuki heti sitä tarvitessaan ja tuen tarvetta arvioidaan säännöllisesti. Tuen eri muotoja käytetään varhaiskasvatuksessa kaikilla tuen tasoilla ja ne voivat olla käytössä samanaikaisesti lapsen yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Niissä käytetään paikallista ja tapauskohtaista harkintaa. Henkilöstön tehtävänä on huolehtia, että lapsella on hänen tarpeisiinsa soveltuva toimintaympäristö. Lapsen tuki voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tuen muotoja.

Varhaiskasvatuksessa toimii ammattitaitoinen ja sensitiivinen henkilöstö, joka havainnoi, dokumentoi, arvioi ja toteuttaa laadukasta peruspedagogiikkaa vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Henkilöstö osallistuu säännöllisesti ammatilliseen täydennyskoulutukseen, jolla ylläpidetään henkilöstön riittävää osaamista ja tietoa lapsen kehityksestä. Henkilöstön tärkein työväline on sensitiivinen asenne, joka tukee hyvää vuorovaikutusta.

Toiminta- ja oppimisympäristö muodostuu hyväksyvistä ja turvallisesta ilmapiiristä, selkeästä päiväjärjestyksestä, toiminnan rytmittämisestä ja oppimisympäristön muokkaamisesta lapsen tarpeita vastaavaksi. Henkilöstö tehtävänä on muokata ja ylläpitää toimivaa, lapsen kehitystä ja oppimista tukevaa oppimisympäristöä.

Pedagogiset tuen muodot

Varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi kuuluvat pedagogisiin tuen muotoihin. Pedagogiset käytänteet kirjataan ryhmävasuun. Hyvin suunnitelluilla pedagogisilla järjestelyillä tuetaan lapsen kehityksen eri osa-alueita varhaiskasvatuksessa ja ne suunnitellaan niin, että lapsen osallisuus, oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuu lapsen edun mukaisesti.

Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki järjestetään osana päivittäistä toimintaa huomioiden esim. toiminnan strukturointi, pienryhmätoiminta, kuvien käyttö ja tukiviittomat. Erilaiset vuorovaikutus – ja kommunikointitavat kuten viittomat, kuvat ja erilaiset teknologiset ratkaisut ovat osa varhaiskasvatuksen toimintaa. Yhteiset ja johdonmukaiset pedagogiset ja erityispedagogisten toimintatapojen ja menetelmien käyttö on tärkeä osa lapsen saamaa tukea. Lapsen tarpeista nousevia erityispedagogisia menetelmiä voidaan suunnitella, soveltaa ja toteuttaa joko yhden lapsen, pienen ryhmän tai koko lapsiryhmän yhteisenä toimintana.

Jos lapsen tuen tarve on tiedossa, se huomioidaan mahdollisuuksien mukaan jo varhaiskasvatuksen ryhmää muodostettaessa, jolloin lapsen etu, tuen tarve ja taso sekä varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa.

Rakenteellisen tuen muodot

Rakenteellisen tuen muotoja on monenlaisia. Rakenteellisena tukena voidaan esimerkiksi lisätä lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen tai toteuttamiseen liittyvän henkilöstön osaamista ja erityispedagogista osaamista. Tukimuotona voidaan käyttää myös lapsiryhmän lapsimäärän pienentämistä sekä henkilöstön mitoitukseen ja/tai rakenteeseen liittyviä ratkaisuja kuten esimerkiksi ryhmä- tai henkilökohtaisen avustajan tai varhaiskasvatuksen erityisopettajan sijoittamista lapsiryhmään.

Rakenteellisen tuen muotoihin kuuluvat myös tulkitsemis- ja avustamispalvelut, apuvälineiden käyttäminen, esteettömyyden huomioiminen sekä mahdollisuuksien mukaisesti pienryhmät. Avustamispalvelut perustuvat asiantuntijalausuntoihin ja niissä huomioidaan lapsen yksilölliset tarpeet ja olemassa olevat resurssit. Lapsen tarvitsemat ja käyttämät apuvälineet ovat osa lapsen lääkinnällistä kuntoutusta ja lapsi saa ne yleensä hoitavalta taholta. Muut lapsen tarvitsemat apuvälineet järjestetään varhaiskasvatuksessa.

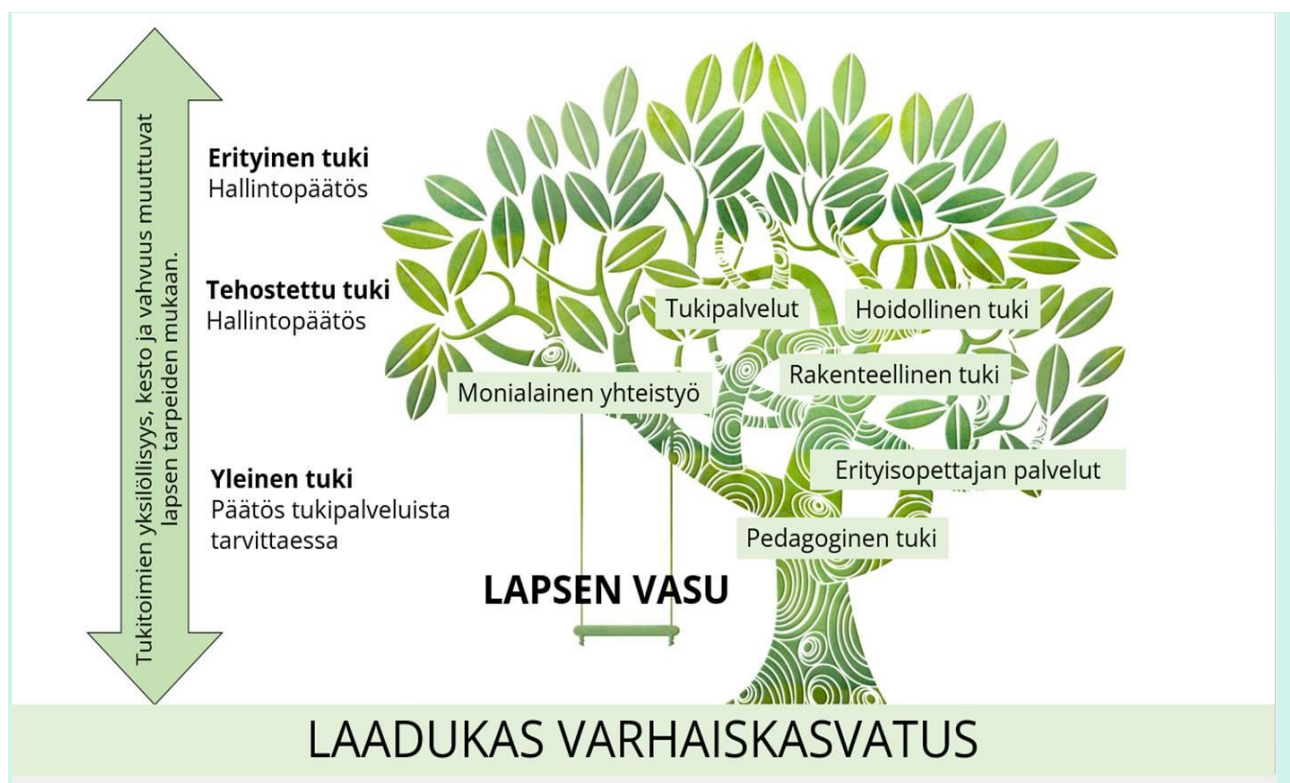
Tulkitsemispalvelut voivat olla esimerkiksi puhetta tukevia tai korvaavia kommunikointikeinoja. Avustamispalvelulla on tarkoitus tukea lapsen itsenäistä toimintaa ja mahdollistaa kaikkien lasten osallistuminen toimintaan.

Hoidolliset tuen muodot

Hoidolliset tuen muodot tarkoittavat niitä menetelmiä ja toimintatapoja, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoitoon, hoivaan ja avustamiseen. Hausjärvellä lapsen hyvinvointia ja hänen tarvitsemaansa tukea toteutetaan yhteistyössä huoltajien, lapsen, varhaiskasvatuksen henkilöstön ja muiden ammattilaisten kanssa. Varhaiskasvatuksessa henkilöstön vastuulla on luoda lapselle turvallinen ilmapiiri, jossa lapsi kokee olevansa hyväksytty ja tärkeä omana itsenään.

Lapsen tarvitsemat terveydenhoidolliset tarpeet huomioidaan osana hoidollisen tuen muotoja. Terveydenhoidollisia tarpeita voivat olla esimerkiksi pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään aina yhteistyötä silloin, kun tarvitaan varhaiskasvatuksen henkilöstön ohjausta ja konsultaatiota lapsen tuen toteuttamisessa.

Lapsen tarvitsema lääkehoito suunnitellaan yhdessä huoltajien ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa (sairaala, neuvola jne.) kanssa. Lapsen lääkehoidosta täytetään aina lääkehoidon lomake ohjeineen, ilman sitä ei lapsen lääkehoitoa voida aloittaa. Kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa arvioidaan aina tapauskohtaisesti, voidaanko lääke- tai sairaudenhoito toteuttaa osana lapsiryhmän perustoimintaa. Jokaisen lapsen kohdalla tehdään lapsen tilanteen kokonaisarviointi.

5.4 Lapsen tuen arviointi

Varhaiskasvatuksessa lapsen tukea arvioidaan kaikilla tuen tasoilla¹²⁷. Lapsen tuen tarvetta, sekä tuen riittävyttä ja toteutumista arvioidaan tarpeen mukaan, mutta kuitenkin vähintään kerran vuodessa esimerkiksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkistamisen yhteydessä tai tuen tarpeen tai oppimisympäristön muuttuessa. Lapsen tuen tarpeen arvioinnin prosessi voi alkaa varhaiskasvatuksen henkilöstön tekemien havaintojen pohjalta. Myös huoltaja, lastenneuvolan tai sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö voi tehdä aloitteen.

Tuen antamisen kokonaisuutta tarkasteltaessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen mielipide ja toivomukset huomioidaan ja huoltajan kanssa toimitaan yhteistyössä arvioitaessa tuen tarvetta, tukitoimenpiteitä ja toteuttamista¹²⁸.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen arviointiin tarpeen mukaan. Sosiaali- ja terveysviranomaiset osallistuvat arvioinnin tekemiseen varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä, jos arviointi edellyttää myös muuta kuin varhaiskasvatushenkilöstön pedagogista asiantuntemusta tuen tarpeen arvioimiseksi ja tuen ratkaisujen perusteeksi.

¹²⁷ Varhaiskasvatuslaki 15 a ja d §

¹²⁸ Varhaiskasvatuslaki 15 d § ja 20 §

Hausjärven näkökulma

Hausjärven kunnan varhaiskasvatuksessa lapselle annettavaa tukea ja sen riittävyyttä ja toteutumista arvioidaan säännöllisesti. Lapsen tarvitsemaa tukea ja sen riittävyyttä arvioidaan vähintään kerran vuodessa, lisäksi aina tuen tarpeen tai oppimisympäristön muuttuessa. Tuen arvioinnissa on huomioitava lapsen mielipide ja toiveet. Tuen arviointia voidaan tehdä henkilöstön tekemien havaintojen pohjalta, mutta myös huoltajien, lastenneuvolan tai sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön aloitteesta.

Varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla on varmistaa arvioinnin toteutuminen. Lapsen tuen arviointiin pyydetään huoltajien luvalla mukaan tarvittaessa muita lapsen tuen toteuttamiseen liittyviä asiantuntijoita. Sosiaali- ja terveystieteelliset osallistuvat tarvittaessa varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen ja tuen riittävyyden arviointiin tarpeen mukaan.

Lapsen tarvitsema tuki ja sen tavoitteet sekä siihen liittyvä arviointi kirjataan lapsen sähköiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa lapsen tuen ja sen riittävyyden arviointia tehdään yhteistyössä huoltajien, esiopettajan ja täydentävän varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. Arviointiin pyydetään mukaan tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja koulun erityisopettaja sekä muita lapsen tuen toteuttamiseen liittyviä asiantuntijoita kuten esim. terapeutit.

Esiopettaja ja täydentävän varhaiskasvatuksen henkilöstö kirjaavat lapsen tarvitseman tuen, tavoitteet ja niiden arvioinnin esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa lapsen esiopetussuunnitelmaan yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Yhteistyö eri toimijoiden välillä on välttämätöntä niin lapsen edun kuin tiedon kulunkin näkökulmasta.

5.5 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen tarvitsema tuki eli tuen taso, muodot ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan¹²⁹. Sen laadinnasta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhteistyössä muun henkilöstön ja lapsen huoltajan kanssa. Henkilöstön tehtävänä on tukea huoltajan ja lapsen osallisuutta suunnitelman laatimisessa ja arvioinnissa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Lapsen mielipide selvitetään ja huomioidaan suunnitelmaa laadittaessa ja sitä arvioitaessa (luku 1.3).

¹²⁹ Varhaiskasvatuslaki 15 d § ja 23 §

Tuen tarvetta ja toteutumista arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan tarpeen mukaan vähintään kerran vuodessa tai tuen tarpeen muuttuessa¹³⁰. Toiminnan tavoitteiden saavuttaminen kirjataan ja tavoitteita muutetaan lapsen muuttunutta tuen tarvetta vastaavaksi. Suunnitelmasta tulee ilmetä, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet. Tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen. Esiopetukseen osallistuvan lapsen kasvun ja oppimisen tuesta määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Ennen tehostetun tai erityisen tuen aloittamista lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mahdollisten aiemmin toteutettujen tukitoimien ja niiden vaikuttavuuden arviointi. Arviointi pitää sisällään kuvauksen tukitoimista, niiden vaikuttavuuden arvioinnista ja kehittämisestä sekä perustelut siitä, millaisista tuen toiminna lapsi hyötyy ja mitkä parhaiten toteuttavat yksilöllisesti lapsen etua.¹³¹

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä hallinnollista päätöstä annettavasta tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista¹³². Mikäli lapsen tuen tarvetta on arvioitu lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa, tulee arviointi huomioida annettaessa tehostetun tai erityisen tuen hallinnollista päätöstä tai päätöstä tukipalveluista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti.

¹³⁰ Varhaiskasvatuslaki 15 d § ja 23 §

¹³¹ HE 148/2021 vp, s. 34

¹³² Varhaiskasvatuslaki 15 e §

Kun lapsi saa varhaiskasvatuksessa tukea, hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa kirjataan luvussa 1.3 kuvatun lisäksi seuraavat asiat:

Pedagogiset tuen muodot

- varhaiskasvatuspäivän rakenteeseen ja päivärytmiin liittyvät ratkaisut
- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- tarvittavat erityispedagogiset menetelmät
- vuorovaikutus- ja kommunikointitavat, esimerkiksi viittomien ja kuvien käyttö
- käytännöt, miten lapsi pääsee osalliseksi vertaisryhmän toimintaa, esimerkiksi esteettömyyden huomiointi.

Rakenteelliset tuen muodot

- tuen toteuttamiseen liittyvän osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen
- henkilöstön mitoittamiseen ja rakenteeseen liittyvät ratkaisut
- lapsiryhmän kokoon ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
- tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö
- pien- tai erityisryhmä tai muu tarvittava ryhmämuoto
- varhaiskasvatuksen erityisopettajan osa- tai kokoaikainen opetus tai konsultaatio.

Hoidolliset tuen muodot

- perushoitoon, hoivaan ja avustamiseen liittyvät menetelmät
- terveydenhoidolliset tarpeet, esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvä avustaminen ja apuvälineet.

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa
- lapsen tuen toteuttamisen vastuut
- erityisasiantuntijoiden palvelujen käyttö
- sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio
- mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut.

Tuen vaikuttavuuden arviointi

- tuen tarpeen, riittävyyden ja toteutumisen seuranta
- tukitoimien vaikutusten arviointi, arvioinnin perusteella tehtävät johtopäätökset ja toimenpiteet sekä arviointiajankohdat.

Lisäksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mahdolliset sosiaali- ja terveystalvet, kuten lapsen saama kuntoutus, jos se on olennaista lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisen näkökulmasta¹³³.

¹³³ HE 148/2021 vp, s. 35

Hausjärven näkökulma

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana on osa perusteiden luvussa 1.3 kuvattua lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Hausjärven kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan sähköiseen palvelujärjestelmään.

Varhaiskasvatussuunnitelma on huoltajien ja lapsen ryhmän henkilöstön käytössä koko varhaiskasvatusajan. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa käsitellään ja prosessi on kuvattu paikallisen suunnitelman luvussa 1 ja luvussa 5.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana sisältyy lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lapsen tuen aloitus kirjataan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja laativat ja arvioivat yhdessä lapsen huoltajien ja henkilöstön kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tuen aikana. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana arvioidaan ja tarkistetaan vähintään kerran vuodessa, mutta myös tuen tai oppimisympäristön muuttuessa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan tuen aikana kirjataan lapsen tuen tarpeen mukaiset pedagogiset, rakenteelliset ja hoidolliset tuen muodot ja niiden vaatimat ratkaisut. Lisäksi kirjataan tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut sekä tuen tarpeen arviointi. Siihen kirjataan myös lapsen saamat sosiaali- ja terveystalvelut, jos tieto on olennaista varhaiskasvatuksen järjestämisen näkökulmasta.

Toiminnan tavoitteiden toteutumisen seuraamisen ja arvioinnin kirjaamisesta lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan vastaa ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Tuen toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettaja yhteistyössä ryhmän muun henkilöstön ja tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Tuen päätyminen ja kaikki muutokset tavoitteiden osalta kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Mahdolliset aikaisemmat tukitoimet ja niiden vaikuttavuuden arviointi huomioidaan lapsen tuen suunnittelussa ja arvioinnissa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa hyödynnetään, kun tehdään hallintopäätöstä tehostetusta tai erityisestä tuesta sekä tukipalveluista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tulee päivittää aina hallintopäätöksen sisällön mukaiseksi.

Esiopetuksen ja esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta lapsen tuki tulee sovittaa yhteen ja kirjata lapsen esiopetussuunnitelmaan. Esiopettaja ja täydentävän varhaiskasvatuksen henkilöstö kirjaavat lapsen tarvitseman tuen, tavoitteet ja niiden arvioinnin esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa lapsen esiopetussuunnitelmaan tarvittaessa yhdessä varhaiskasvatuksen ja koulun erityisopettajan kanssa.

PEDAGOGISET TUEN MUODOT	RAKENTEELLISET TUEN MUODOT	HOIDOLLISET TUEN MUODOT	TUEN EDELLYTTÄMÄ YHTEISTYÖ JA PALVELUT	TUEN VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI	MAHDOLLISET SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT
• varhaiskasvatuspäivän rakentamiseen ja päivärytmiin liittyvät ratkaisut • oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut • tarvittavat erityispedagogiset menetelmät • vuorovaikutus- ja kommunikointitavat (esim. viittomien ja kuvien käyttö) • käytännöt, miten lapsi pääsee osalliseksi vertaisryhmän toimintaa esim. esteettömyyden huomiointi	• tuen toteuttamiseen liittyvän osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen • henkilöstön mitoituksen ja rakentamiseen liittyvät ratkaisut • lapsiryhmän kokoon ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut • tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö • pien- tai erityisryhmä tai muu tarvittava ryhmämuoto • varhaiskasvatuksen erityisopettajan osa-tai kokoaikainen opetus tai konsultaatio	• perushoittoon, hoivaan ja avustamiseen liittyvät menetelmät • terveydenhoidolliset tarpeet esim. lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvä avustaminen ja apuvälineet	• yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa • lapsen tuen toteuttamisen vastuut • erityisasiantuntijoiden palvelujen käyttö • sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio • mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut	• tuen tarpeen, riittävyys ja toteutumisen seuranta • tukitoimien vaikutusten arviointi, arvioinnin perusteella tehtävät johtopäätökset ja toimenpiteet sekä arviointiajankohdat	• Lisäksi kirjataan mahdolliset sosiaali- ja terveyspalvelut, kuten lapsen saama kuntoutus, jos se on olennaista lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisen näkökulmasta

5.6 Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista

Lapselle annettavasta tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista on varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävä viipymättä hallintopäätös, joka perustuu tuen tarpeen arviointiin¹³⁴.

Hallintopäätösmenettelyssä noudatetaan hallintolakia. Ennen päätöksen tekemistä varhaiskasvatuksen järjestäjän on kuultava lapsen huoltajaa tai muuta laillista edustajaa¹³⁵. Myös huoltaja voi hakea tehostettua tai erityistä tukea lapselle¹³⁶. Hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta, ja päätös on toistaiseksi voimassa. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltaja voi hakea siihen muutosta valittamalla¹³⁷. Päätös on aina perusteltava¹³⁸. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu¹³⁹.

Tehostetun ja erityisen tuen päätöksessä mainitaan ja päätetään seuraavista asioista:

- tuen muodoista
- varhaiskasvatuksen toimipaikasta
- tukipalveluista¹⁴⁰.

Jos lapsen tuesta ei tehdä tehostetun tai erityisen tuen päätöstä, silloin tukipalveluista tehdään erillinen hallintopäätös. Päätöksessä mainitaan ja päätetään seuraavista asioista:

- tukipalvelut¹⁴¹.

Varhaiskasvatuslain piiriin kuuluvassa yksityisessä varhaiskasvatuksessa olevan lapsen hallintopäätöksen tekee palveluntuottajan esityksestä varhaiskasvatuksen toimipaikan sijaintikunta¹⁴². Lapsen saadessa varhaiskasvatusta ostopalveluna hankitussa varhaiskasvatuksessa hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta. Myös palvelusetelin myöntänyt kunta tekee tukea koskevan hallintopäätöksen.¹⁴³

Lapsen varhaiskasvatusta voi järjestää useampi kuin yksi varhaiskasvatuksen järjestäjä. Mikäli lapsi osallistuu kahden eri kunnan järjestämään varhaiskasvatukseen esimerkiksi vuoroasumistilanteessa, hallintopäätöksen tekevät erikseen molemmat kunnat. Tällöin varhaiskasvatuksen järjestäjillä on velvollisuus toimia tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa yhteistyössä lapsen edun mukaisesti. Kukin toimija tekee hallintopäätöksen itse.

Hallintopäätös tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista on pantava täytäntöön heti. Päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Täytäntöönpanolla ennen päätöksen

¹³⁴ Varhaiskasvatuslaki 15 e §

¹³⁵ Hallintolaki 34 §

¹³⁶ HE 148/2021 vp, s. 35

¹³⁷ Varhaiskasvatuslaki 62 §

¹³⁸ Hallintolaki 34, 45 § 1 momentti, 47 § ja varhaiskasvatuslaki 15 a §

¹³⁹ HE 148/2021 vp, s. 36

¹⁴⁰ HE 148/2021 vp, s. 34

¹⁴¹ Varhaiskasvatuslaki 15 c ja e §

¹⁴² Varhaiskasvatuslaki 15 e §

¹⁴³ HE 148/2021 vp, s. 30

lainvoimaa on keskeinen merkitys oikeusturvan kannalta. Päätöksellä ei voida päättää lapsen sosiaali- ja terveystalveluista, kuten lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineistä tai vammaistalvelulain mukaisista talveluista ja tukitoimista.

Lapsen tuen tarvetta, riittävyttä ja toteutumista arvioidaan tarpeen mukaan (ks. luku 5.4). Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu lapsen varhaistalvatussuunnitelman tarkistamisen tai muun arvioinnin yhteydessä.

Hausjärven näkökulma

Lapselle annettavasta tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukitalveluista on varhaistalvatuksen järjestäjän tehtävä viipymättä hallintopäätös, joka perustuu lapsen varhaistalvatussuunnitelmassa olevan tuen tarpeen arviointiin. Hallintopäätösmentteltyssä noudatetaan hallintolakia. Ennen päätöksen tekemistä varhaistalvatuksen järjestäjän on kuultava lapsen huoltajaa tai muuta laillista edustajaa. Varhaistalvatuksen erityisopettaja vastaa huoltajien kuulemisesta ja siitä, että päätökseen liittyvät asiat tulevat käsitellyiksi ja kirjatuksi lapsen varhaistalvatussuunnitelmaan.

Varhaistalvatuksen opettaja yhdessä varhaistalvatuksen erityisopettajan kanssa kutsuu huoltajat ja muut tarvittavat asiantuntijat varhaistalvatussuunnitelma keskusteluun. Tukitoimien tehostaminen käsitellään siitä tehdyn esityksen osalta huoltajien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa. Esitys tukitoimien tehostamiseksi laaditaan sille tarkoitettulle lomakkeelle. Varhaistalvatuspäällikkö tekee hallintopäätöksen.

Tehostetun ja erityisen tuen päätöksessä mainitaan ja päätetään tuen muodoista, varhaistalvatuksen toimipaikasta ja tukitalveluista. Jos lapsen tuesta ei tehdä tehostetun tai erityisen tuen päätöstä, silloin tarvittaessa tukitalveluista tehdään erillinen hallintopäätös. Päätöksessä mainitaan ja päätetään tukitalvelut.

Hallintopäätöksen tekeminen esiopetusta täydentävässä varhaistalvatuksessa on kuvattu luvussa 5.3.

Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltaja voi hakea siihen muutosta aluehallintovirastolta. Päätös on aina perusteltava. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu. Hallintopäätös tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukitalveluista on pantava täytäntöön heti. Päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana.

Varhaistalvatuslain piiriin kuuluvassa yksityisessä varhaistalvatuksessa olevan lapsen hallintopäätöksen tekee talveluntuottajan esityksestä varhaistalvatuksen toimipaikan sijaintikunta. Hausjärven kunnassa on käytössä talveluseteli ja talvelusetelin myöntänyt kunta tekee tukea koskevan hallintopäätöksen.

6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Kaikessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan laissa, sopimuksissa ja näissä perusteissa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Nämä tavoitteet ja toimintaperiaatteet koskevat myös vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi tarjota varhaiskasvatuspalvelua, joka perustuu vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi Steiner-, Montessori-, Freinet- ja Reggio Emilia -pedagogiikat tai tiettyyn katsomukseen perustuva varhaiskasvatuspalvelu.

Huoltajan valitessa lapselleen vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvan varhaiskasvatuspalvelun, tulee huolehtia siitä, että huoltaja saa riittävästi tietoa toiminnan erityistavoitteista ja arvoista.

Hausjärven näkökulma

Hausjärven kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa ei toteuteta vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta. Hausjärven seurakunta järjestää erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta kerhotoimintana. Perheillä on mahdollisuus osallistua tällaiseen toimintaan palvelusetelin tuella edellyttäen, että kyseessä olevien yksiköiden toiminta perustuu Hausjärven kunnan hyväksymään varhaiskasvatussuunnitelmaan.

7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.¹⁴⁴ Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla suunnitelmallista ja säännöllistä. Systemaattinen arviointi edellyttää järjestäjältä toimivaa arviointijärjestelmää. Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa.

¹⁴⁴ Varhaiskasvatuslaki 24 §

7.1 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoitus on varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen¹⁴⁵. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää. Varhaiskasvatuksen toimintaa arvioidaan ja kehitetään kansallisen tason sekä järjestäjä-, yksikkö- ja yksilötason näkökulmista.

Kansallisen tason arvioinnin tehtävänä on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä arviointia ja laadunhallintaa koskevissa asioissa. Kansallisen tason arvioinnit palvelevat varhaiskasvatuksen kehittämistä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti¹⁴⁶. Arviointitietoja voidaan hyödyntää myös kansainvälisissä vertailuissa.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi säännöllisesti varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden toteutumista eri toimintamuodoissa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää järjestäjä- ja yksikötason arvioinnissa käytettävistä menettelytavoista. On tärkeää, että paikallisilla päättäjillä, huoltajilla sekä varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on ajantasaista tietoa varhaiskasvatuksen toteutumisesta ja sen laadusta. Keskeiset arviointitulokset tulee julkistaa¹⁴⁷. Järjestäjä- ja yksikötason arviointi on keskeinen osa varhaiskasvatuksen johtamista ja kehittämistä paikallisesti. Lapsille ja heidän huoltajilleen on järjestettävä mahdollisuus säännöllisesti osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin¹⁴⁸.

Henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Arvioinnin kohteena voi olla muun muassa henkilöstön vuorovaikutus lasten kanssa, ryhmässä vallitseva ilmapiiri, pedagogiset työtavat, toiminnan sisältö tai oppimisympäristöt. Lapsen tuen (luku 5) toteutuminen on keskeinen arvioinnin kohde.

Yksilötason arviointi tarkoittaa lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen arviointia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista on tärkeää arvioida aina ennen sen päivittämistä tai uuden laatimista. Arvioinnin yhteydessä lapsi, huoltaja ja henkilöstö pohtivat omalta osaltaan, miten yhdessä kirjatut toiminnan tavoitteet ja sopimukset on huomioitu ja miten ne ovat toteutuneet varhaiskasvatuksen toiminnassa. Lapsen tuen arviointi sisältyy lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tätä arviointitehtävää kuvataan tarkemmin luvussa 5.

¹⁴⁵ Varhaiskasvatuslaki 24 §

¹⁴⁶ Laki kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta (1295/2013) 1 §

¹⁴⁷ Varhaiskasvatuslaki 24 §

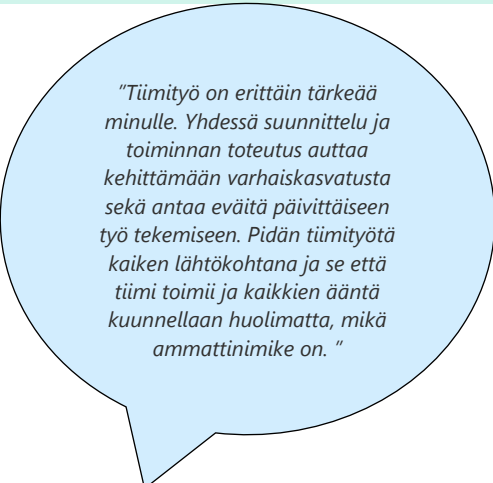
¹⁴⁸ Varhaiskasvatuslaki 20 §

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, kunkin luvun lopussa, olevat paikallisesti päätettävät asiat ohjaavat paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa sekä sen arvioinnin suunnittelussa ja toteuttamisessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä tarkistaa varhaiskasvatussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta. Lisäksi paikalliset tarpeet ja kehittämistyön tulokset ohjaavat arviointia.

Hausjärven näkökulma

Varhaiskasvatusta arvioidaan vuosittain niin suunnittelun, toiminnan toteutuksen kuin yhteistyönkin näkökulmista.

Henkilöstö arvioi ja kehittää toimintaansa tiimipalaverissa, pedagogisissa tiimeissä, kehittämisilloissa ja kehityskeskusteluissa esimiehen kanssa. Säännöllinen pedagoginen

"Tiimityö on erittäin tärkeää minulle. Yhdessä suunnittelu ja toiminnan toteutus auttaa kehittämään varhaiskasvatusta sekä antaa eväitä päivittäiseen työ tekemiseen. Pidän tiimityötä kaiken lähtökohtana ja se että tiimi toimii ja kaikkien ääntä kuunnellaan huolimatta, mikä ammattinimike on. "

dokumentointi tekee toimintaa näkyväksi ja tuottaa materiaalia kehittämisen ja arvioinnin perustaksi. Hyvä varhaiskasvatus edellyttää jatkuvaa tietojen ja taitojen päivittämistä. Henkilöstö osallistuu säännöllisesti täydennyskoulutuksiin. Yhteistyötahojen kanssa kehitetään ja arvioidaan toimintaa käytännön tarpeista. Työn tukena ja apuna on pedagogisen dokumentoinnin vuosikello. Kunnassa tehdään työhyvinvointikyselyjä, jotka antavat tietoa koko varhaiskasvatuksen alueella.

Huoltajia kuullaan arkisissa kohtaamisissa, VASU-keskusteluissa ja vanhempainilloissa. Asiakaskyselyt päiväkodeissa tehdään vuosittain.

Lasten osallisuus toteutuu päivittäin, kun lasta kuunnellaan ja hänen kanssaan keskustellaan. Tietoa lapsen ajatuksista tulee myös huoltajilta.

Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin tuomalla esiin ideoita ja aloitteita mielenkiinnonkohteidensa mukaisesti. Lapsia haastatellaan, havainnoidaan tai yhdessä lapsen kanssa pohditaan hänen toimintaansa ja toiveita ryhmässä.

HAUSJÄRVEN

"Kiireetön ilmapilvi, ja tunne siltä, että on alkaa rauhassa toteuttaa asioita."

"Lapsen omien mielenkiinnon kohteiden huomiointia, reiluutta ja yhdessä tekemistä. Kaverisuhteiden syntymisen edesauttamista."

"Kiitos päiväkodille, se tosiaan tukee perheitä monin tavoin arjessa. Pikkulapsiarkea ei varmaan pärjäisi läpi ilman ammattitaitoisia varhaiskasvattajia."

"Yleisesti ottaen toiminta sujuu ja on mahdollista toteuttaa hyvää varhaiskasvatustoimintaa Hausjärvellä. Pidetään huolta kaikista lapsista, yksilöittäin ja heidän tarpeensa hyvin huomioiden. Tilimyyö kantaa."

VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatussuunnitelmassa käytetyt valokuvat on otettu Oitin päiväkodissa.

Maalaukset ovat Hausjärven kunnan varhaiskasvatuksesta.

Luvat kuvien ja lasten töiden käyttöön on kysytty huoltajilta.

Varhaiskasvatussuunnitelmassa käytetyt kaaviot ja piirroksot ovat henkilöstön laatimia tai vapaassa käytössä olevia. (<http://clipart.com/>)

Hausjärven kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyy oheismateriaalia; mm. lomakkeita ohjeineen.

Suunnitelma on hyväksytty sivistyslautakunnassa 13.6.2022 §24

Lämmin kiitos kaikille varhaiskasvatussuunnitelman työstämiseen ja laatimiseen osallistuneille!